

Τ.Ε.Ι ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ενδοοικογενειακή βία: Δομές και προγράμματα
προστασίας της κακοποιημένης γυναίκας και ο
ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην πρόληψη
και αποκατάσταση

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΒΑΛΣΑΜΗ ΟΥΡΑΝΙΑ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΖΓΚΟΥΡΗ ΕΥΘΥΜΙΑ

ΧΡΥΣΙΚΟΥ ΒΑΡΒΑΡΑ

ΠΑΤΡΑ- 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο ΒΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ.....	9
2.1 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ.....	9
2.2 ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.....	10
2.3 ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ: ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ..	13
2.4 ΒΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ.....	18
2.5 ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΙΑ.....	19
2.6 ΛΕΚΤΙΚΗ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΑ.....	19
2.7 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΒΙΑ.....	27
2.8 ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΒΙΑ.....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	30
3.1 ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ.....	30
3.2 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	36
3.3 ΝΟΜΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ.....	52
4.1 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ.....	52

4.2 ΤΟ ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ.....	60
5.1 ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	60
5.2 ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΚΑΙ ΙΔΩΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ.....	62
5.3 ΓΡΑΜΜΕΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ.....	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	65
6.1 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΥΠΡΟΥ.....	65
6.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΥΠΡΟΥ.....	66
6.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ^ο ΡΟΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.....	72
7.1 ΠΡΟΛΗΨΗ.....	73
7.2 ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ^ο ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 ^ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	92

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πτυχιακή εργασία αναφέρεται στην οικογένεια , στη βία που παρατηρείται σε αυτήν και προτείνει τρόπους αντιμετώπισης . Αρχικά η οικογένεια είναι μια φυσική ομάδα ατόμων ενωμένων με βιολογικούς και περιβαλλοντικούς όρους με σκοπό την εκπλήρωση ορισμένων λειτουργιών. Πολλές προσεγγίσεις έλαβαν τόπο στην έννοια και τη μορφή μίας οικογένειας με έμφαση τόσο της σημασίας του φύλου στην ανάπτυξη της οικογένειας όσο και στην εξέλιξη των ρόλων μεταξύ των ανδρών και των γυναικών. Έπειτα γίνεται αναφορά στο φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας όχι μόνο απέναντι στις γυναίκες αλλά και στα παιδιά. Οι μορφές αυτές διαχωρίζονται στη σωματική κακοποίηση που έχει να κάνει με τη σωματική βία που ασκούν οι γονείς, τη συναισθηματική βία όπου επηρεάζει την αίσθηση του παιδιού για τον εαυτό του αλλά και για τον κόσμο γύρω του και τέλος τη σεξουαλική κακοποίηση όπου έχει να κάνει με την έκθεση ή συμμετοχή του παιδιού σε σεξουαλικό περιεχόμενο. Όσον αφορά τη βία κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια καταγράφονται τέσσερις μορφές. Η σωματική που χαρακτηρίζεται από τα σημάδια του σώματος. Η ψυχολογική/ λεκτική όπου διακρίνεται από την επίθεση με ύβρεις, την υποτίμηση του θύματος. Η οικονομική βία με σκοπό τη διακοπή της αυτονομίας του θύματος και τη σεξουαλική όπου επικεντρώνεται στην εκμετάλλευση και τον εξαναγκασμό .Ο νόμος 3500 θεμελιώνει τη νομολογία για τη βία κατά των γυναικών. Συμπεριλαμβάνει τον ποινικό κώδικα κατά της κακοποίησης, τους νόμους για την ενδοοικογενειακή βία καθώς και τις κυρώσεις σε περιπτώσεις βιασμών .Σε όλα τα ελληνικά συντάγματα οι γυναίκες μάχονταν για τη διεκδίκηση της ισότητάς τους. Στα τέλη του 19^{ΟΥ} αιώνα με τα φεμινιστικά κινήματα κατοχυρώθηκαν σημαντικές αλλαγές στα δικαιώματα των γυναικών .Η χώρα μας περιλαμβάνει φάσμα υπηρεσιών και μονάδες υγείας και πρόνοιας για τη φροντίδα των κακοποιημένων

γυναικών. Διακρίνονται σε επίσημους φορείς , σε ανεπίσημους και σε μη κυβερνητικές οργανώσεις .Σε όλα αυτά συμπεριλαμβάνεται η Κύπρος όπου αναφέρεται το Νομικό της Πλαίσιο καθώς και τα προγράμματα που παρέχει για τη φροντίδα των γυναικών .Απαραίτητο μέλος σε όλο αυτό είναι η παρουσία ενός κοινωνικού λειτουργού όπου θα αντιμετωπίσει το γεγονός και θα λάβει μέτρα για την πρόληψη και την αποκατάσταση του φαινομένου. Τέλος η πτυχιακή συγκεφαλαιώνει αναφέροντας πως για μια σωστή πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου απαιτείται μια σειρά από εκπαίδευση, ενημέρωση από τα ΜΜΕ και σωστές βάσεις από οικογενειακά πρότυπα.

SUMMARY

The dissertation refers to the family, to the violence observed in it, and suggests ways of dealing with it. At first the family is a natural group of people united in biological and environmental terms in order to fulfill certain functions. Many approaches have taken place in the concept and form of a family with an emphasis on both the importance of gender in family development and the development of roles between men and women. Then reference is made to the phenomenon of domestic violence. Violence not only for women but also for children. These forms are divided into physical abuse that involves physical violence by parents, emotional violence where it affects the child's sense of self, but also about the world around him, and finally the sexual abuse that has to do with the exposure or participation of the child in sexual content. There are four forms of violence against women within the family. The body is characterized by the scars of the body. The psychological / verbal where it is distinguished from the assault with insults, the devaluation of the victim. Economic violence to stop the victim's autonomy and sexual violence where he

focuses on exploitation and coercion. Law 3500 establishes case law on violence against women. It includes the criminal code against abuse, laws on domestic violence and rape penalties. In all Greek constitutions women fought for claiming their equality. In the late 19th century by the feminist movements vested significant changes in women's rights. Our country includes a range of services and health and welfare facilities for the care of abused women. They are distinguished by official bodies, informal and non-governmental organizations. All of this includes Cyprus where its Legal Framework is mentioned, as well as the programs it provides for the care of women. An indispensable member of all this is the presence of a social worker who will face the event and take measures to prevent and remedy the phenomenon. Finally, the dissertation summarizes by stating that a proper prevention and combat of the phenomenon requires a series of training, information from the media and the correct basis of family standards.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία διεξάχθηκε από τις σπουδάστριες Ζγκουρή Ευθυμία και Χρυσικού Βαρβάρα. Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε γιατί διαρκώς παρατηρείται αυξημένο ποσοστό ενδοοικογενειακής βίας και κακοποίησης της γυναίκας. Όλο αυτό προβάλλεται σε άρθρα εφημερίδων και ΜΜΕ επηρεάζοντας τα κοινωνικά δεδομένα καθώς και την εξέλιξη της κοινωνίας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να προβάλλει μέσα από έρευνες τη μορφή βίας που υφίστανται οι γυναίκες με τα υψηλότερα ποσοστά.

Σε μακροπρόθεσμο επίπεδο η βία θα μπορούσε να εξαλειφθεί καθώς κύριο ρόλο έχει η κοινωνική πολιτική κάθε χώρας η οποία θα πρέπει να ερευνά και να σχεδιάζει πολιτικές για το γυναικείο πληθυσμό. Η διερεύνηση προγραμμάτων και η κοινωνική στήριξη από επίσημα δίκτυα αλλά και οι προτάσεις της κοινωνικής πολιτικής μπορούν να παίξουν κατασταλακτικό παράγοντα στην καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου.

Βασικός στόχος λοιπόν αυτής της εργασίας είναι η διερεύνηση του θέματος της ενδοοικογενειακής βίας καθώς και της έννοιας της κακοποίησης στην ευρύτερη έννοιά της. παράλληλα διερευνώνται και οι παροχές κοινωνικής στήριξης που παρέχονται στις γυναίκες αλλά και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού μέσα σε αυτές καθώς και οι τρόποι πρόληψης της βίας.

Η δομή της παρούσας εργασίας αποτελείται από οχτώ κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στον όρο της οικογένειας και του παιδιού καθώς και στις μορφές-αίτια μια κακοποίησης του παιδιού.

Το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζει στην κακοποίηση της γυναίκας μέσα από την οικογένεια και περιλαμβάνει τη βία και τις μορφές της.

Το επόμενο κεφάλαιο τοποθετεί το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας καθώς και το Οικογενειακό δίκαιο αλλά και την έννοια του βιασμού.

Παρακάτω, επισημαίνεται η γυναικεία ταυτότητα όπως διακρίνεται μέσα από την αρχαιότητα έως και σήμερα καθώς και τα φεμινιστικά κινήματα που αναπτύχθηκαν.

Το πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζει την κοινωνική πολιτική της χώρας μέσα από τα προγράμματα στήριξης των κακοποιημένων γυναικών.

Το έκτο κεφάλαιο κάνει αναφορά στην κοινωνική πολιτική μιας άλλης Ευρωπαϊκής χώρας, της Κύπρου μέσα από τα προγράμματα και τους νόμους που διαθέτει.

Επίσης, ακολουθεί το κεφάλαιο που εστιάζει στο ρόλο του κοινωνικού λειτουργού, στην πρόληψη αλλά και την αποκατάσταση του φαινομένου.

Τέλος παρουσιάζονται τα τελικά συμπεράσματα και οι προτάσεις για την εξάλειψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΒΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ

2.1 Οικογένεια και Παιδί

«Η οικογένεια εμφανίζεται κατ' αρχάς ως μία φυσική ομάδα ατόμων , ενωμένων με μία διπλή βιολογική σχέση :την αναπαραγωγή ... και τους περιβαλλοντικούς όρους διαβίωσης τους οποίους απαιτεί η ανάπτυξη των νέων και οι οποίοι διατηρούν την ομάδα , εφ' όσον οι ενήλικοι γεννήτορες διασφαλίζουν την λειτουργία της . Αυτή η λειτουργία , στο ζωικό βασίλειο γεννά ενστικτώδεις συμπεριφορές συνήθως ιδιαίτερα περίπλοκες . Το ανθρώπινο είδος χαρακτηρίζεται από μία μοναδική ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων , τις οποίες στηρίζουν εξαιρετικές ικανότητες διανοητικής επικοινωνίας , και σύστοιχα από μια παράδοση οικονομία των ενστίκτων , τα οποία εμφανίζονται πάνω απ' όλα επιδεικτικά μετατροπής και αντιστροφής ... Έτσι , μία ατελείωτη ποικιλία προσαρμοστικών συμπεριφορών γίνεται δυνατή» .(Ζ. Λακάν ,Η οικογένεια. Τα οικογενειακά συμπλέγματα στην διαμόρφωση του ατόμου , μτφ. Δ. Βεργέτη , Κατανιώτης , Αθήνα 1987, σελ 351).

Η ανθρώπινη οικογένεια περιβάλλεται συνήθως από μία φυσικότητα η οποία όχι μόνο δυσκολεύει την έρευνα των κοινωνικών επιστημών αλλά χρησιμοποιείται ως ιδεολογική βάση μιας σειράς συντηρητικών πολιτικών πρακτικών . Είναι γνωστό βέβαια ότι οι κοινωνικές εξελίξεις είναι ραγδαίες . Εξελίξεις σπουδαίες στον τομέα της οικογένειας σε κοινωνικό πλαίσιο (υιοθεσία , οικογένειες ομοφυλόφιλων) είναι κάποια από τα παραδείγματα που αποτελούν σημαντικές αλλαγές των τελευταίων δεκαετιών . Πέρα όμως από κάθε μεγάλη εξέλιξη και αλλαγή η ανθρώπινη οικογένεια συνεχίζει να γίνεται περισσότερο αντιληπτή ως φυσική (βιολογική) παρά ως κοινωνικός θεσμός . Και αυτό δύσκολα αλλάζει.

Αρχικά μέσα από την ανθρώπινη οικογένεια μας επιτρέπεται να παρατηρήσουμε τις απολύτως πρωταρχικές φάσεις της , για παράδειγμα των μητρικών λειτουργιών . Αναφερόμαστε φυσικά στα χαρακτηριστικά της βιολογικής οικογένειας , όπως τα

χαρακτηριστικά εκείνα της ενστικτώδους συμπεριφοράς τα οποία ταυτίζονται απόλυτα με την βιολογική οικογένεια . (J.Lacan, «Television», στο *Autres écrits*, Seuil, Παρίσι 2001, σ. 532.).

Ένα παράδειγμα ενστικτώδους συμπεριφοράς είναι εκείνο όπου μας δείχνει την σπουδαία σχέση της μητέρας και του εμβρύου . Η σχέση αυτή γίνεται ευκολότερα αντιληπτή μέσα από την στοματική δραστηριότητα του βρέφους κατά τον θηλασμό . Όπου το βρέφος κλαίει προκειμένου να εκτονώσει την σωματική του δυσφορία (πεινά) αλλά στην ουσία μόλις λάβει την τροφή δεν μένει μόνο σ' αυτό . Το βρέφος αντιλαμβάνεται την παρουσία της μητέρας , την ζεστασιά του σώματός της , τα λόγια τα οποία συνοδεύουν την πράξη του θηλασμού , το βλέμμα , το άγγιγμα της . Μία σχέση λοιπόν που ξεκινά στις πρώτες φάσεις της ανθρώπινης οικογένειας με ενστικτώδεις συμπεριφορές όπως αναφέρθηκε , αλλά μία σχέση άρρηκτα συνδεδεμένη.

Δώσαμε έναν ορισμό της οικογένειας και προσπαθήσαμε να μελετήσουμε την οικογένεια ακόμη και στις πρώιμες φάσεις της . Επιθυμώντας να συνοψίσουμε τι είναι οικογένεια θα αναφερθούμε σε έναν κοινωνικό θεσμό . Η οικογένεια λοιπόν είναι ένας θεσμός , δηλαδή μία δομή , μία κατασκευή η οποία συγκροτείται από τρία σημεία (την μητέρα , τον πατέρα και το παιδί) , με στόχο την εκπλήρωση ορισμένων λειτουργιών . Σύμφωνα και με τον Λακάν (J. Lacan, *Le Seminaire. Livre XVII. L'envers de la psychanalyse*, Seuil, Παρίσι 1991, σ.129.) μέσα στην οικογένεια διακρίνονται δύο βασικές λειτουργίες , μια μητρική και μια πατρική . Η πρώτη αναφέρεται στην παροχή μιας εξειδικευμένης και συναισθηματικής φροντίδας , η δεύτερη συγκροτείται γύρω από την διαδικασία της επιβολής του νόμου και της «ονοματοδότησης» . Αυτοί είναι οι ρόλοι μίας οικογένειας όπως τους γνωρίσαμε από την αρχή της ιστορίας της , ανεξάρτητα ακόμα από τις κοινωνικές εξελίξεις και αλλαγές .

2.2 Θεωρητικές Προσεγγίσεις

Η οικογένεια αποτελεί θεμελιώδη κοινωνικό θεσμό λόγω των βασικών λειτουργιών της , όπως η αναπαραγωγική , η εκπαιδευτική , η οικονομική , η ψυχολογική

λειτουργία , καθώς και η λειτουργία μέριμνας και πρόνοιας . Ο καθορισμός αυτών των λειτουργιών συνδέεται με την διάκριση ανάμεσα στην ιδιωτική και την δημόσια σφαίρα , με την οποία «νομιμοποιείται» ο διαχωρισμός των ρόλων , των χώρων και των χρόνων των γυναικών και των ανδρών . Η βιολογική σχέση των γυναικών με τα παιδιά υπερτονίστηκε και εξιδανικεύτηκε έτσι ώστε να λειτουργήσει ως «άλλοθι» για να δοθεί στις γυναίκες η αποκλειστική ευθύνη των εργασιών φροντίδας όχι μόνο των παιδιών αλλά και όλων των εξαρτημένων ατόμων . Οι γυναίκες λοιπόν «εξιδανικεύτηκαν» στις εργασίες οικιακού τύπου που εκτελούνται στην ιδιωτική σφαίρα . Με αφορμή την βιολογική συμπληρωματικότητα στην αναπαραγωγή , οι διαφορετικοί «γυναικείοι» και «ανδρικοί» ρόλοι , χώροι και χρόνοι εδραιώθηκαν ως συμπληρωματικοί και απολύτως αποδεκτοί . Έτσι λοιπόν ο μονογαμικός , ετερόφυλος και παιδοκεντρικός χαρακτήρας της οικογένειας αναδείχθηκε σε «φυσική» αναγκαιότητα . Όλες σχεδόν οι κλασικές θεωρίες για την οικογένεια την αντιμετώπισαν σαν ενιαία και αδιάσπαστη μονάδα βιολογικής και κοινωνικής αναπαραγωγής και όχι ως πεδίο αντιπαράθεσης των διαφορετικών συμφερόντων , προτεραιοτήτων και αναγκών των μελών της ή ως χώρο άσκησης σχέσεων εξουσίας που δημιουργούν οι έμφυλες ανισότητες και οι ηλικιακές ιεραρχίες .

Μελετώντας τις θεωρητικές προσεγγίσεις της οικογένειας παρατηρούμε ότι επισημαίνονται κάποιες διαστάσεις μεταξύ τους με αποτέλεσμα να ταξινομούνται σε κατηγορίες . Μία από αυτές τις κατηγορίες είναι οι κλασικές θεωρητικές προσεγγίσεις . Οι κλασικές θεωρητικές προσεγγίσεις ασχολούνται ενεργά με την γυναίκα μέσα στην οικογένεια . Την καταπίεση της γυναίκας όπου συνδέεται άμεσα με την ατομική ιδιοκτησία και τον ρόλο της οικογένειας . Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι οι άνδρες για να ελέγξουν την πατρότητα των παιδιών τους καθιερώθηκε η μονογαμική οικογένεια στην οποία η γυναίκα μετατράπηκε από δημόσια «δούλα» σε ιδιωτική , εφόσον η σωματική κατασκευή της δεν της επέτρεπε να εργάζεται έξω από το σπίτι και να αποκτά και να αποκτά και εκείνη ατομική ιδιοκτησία όπως ο άνδρας .

Εξάλλου η γυναίκα είναι ο προλεταριάτος του άνδρα . Η γυναίκα λοιπόν εξαρτάται απόλυτα από τον σύζυγό της , ο οποίος έχει μεγάλη ελευθερία μέσα στον γάμο και τη οικογένεια και υπερέχει της γυναίκας . (Φρίντριχ Έγκελς , 1982, σ. 186-187)

Ο Durkheim προσεγγίζει το θέμα της οικογένειας και του γάμου χωρίς να επικεντρώνεται σε συγκεκριμένο ρόλο . Σύμφωνα με τον Durkheim λοιπόν «Η ένωση δύο ατόμων έπαψε να είναι εφήμερη . Δεν αποτελεί πλέον ένα εξωτερικό , προσωρινό και περιορισμένο συμβόλαιο , αλλά έναν στενό προσωπικό σύνδεσμο διαρκείας , που συχνά δεν μπορεί να διαλυθεί καθ' όλη την διάρκεια της ζωής των δύο μερών» (Emile Durkheim, 1975 σ. 111-112.) . Κατά την συγκεκριμένη άποψη ο δεσμός αυτός δημιουργεί συζυγική αλληλεγγύη ανάμεσα σε άτομα που έχουν τελείως διαφορετικές ζωές . Οι διαφορετικοί ρόλοι είναι άκρως απαραίτητοι για την διατήρηση του θεσμού της οικογένειας και του γάμου .

Την προέλευση και την αναγκαιότητα της οικογένειας μελέτησε και η κοινωνική ανθρωπολογία , τοποθετώντας τη συγγένεια και τον γάμο στο κέντρο της κοινωνικής οργάνωσης . Ο ανθρώπινος πολιτισμός αναπτύχθηκε με βάση την απαγόρευση της αιμομιξίας , όπου στην απαγόρευσή της δίνεται και μεγάλη έμφαση καθώς το γεγονός αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την δημιουργία μιας οικογένειας και τον σεβασμό των μελών μεταξύ τους . Κατά τη στρουκτουραλιστική προσέγγιση της κοινωνικής ανθρωπολογίας στη διαδικασία ανταλλαγής με την οποία υφαίνεται ο κοινωνικός ιστός και δημιουργούνται οι οικογένειες υπέρτατο δώρο αποτελούν οι γυναίκες ως σύμβολο , πρόσωπο και αξία . Υποστηρίχτηκε ακόμα ότι δεν ήταν οι ίδιες οι γυναίκες το αντικείμενο της ανταλλαγής αλλά τα δικαιώματα πάνω τους . Στις σύγχρονες κοινωνίες η απαγόρευση της αιμομιξίας μεταφράζεται στην παραίτηση του άνδρα από το να παντρευτεί την κόρη ή την αδερφή του , προκειμένου κάποιος άλλος άνδρας να του παραχωρήσει τη δική του κόρη ή αδερφή σε γάμο . Οι θεωρίες αυτές ανέδειξαν τη σημασία του συμβολικού νοήματος των γαμήλιων τελετών , αλλά και των θεσμών κοινωνικής συγκρότησης του πολιτισμού , συμβάλλοντας στην ερμηνεία της θέσης των γυναικών μέσα στην οικογένεια με όρους όχι μόνο οικονομικούς αλλά και πολιτισμικούς και συμβολικούς .

Ένας ακόμα κλάδος που μελέτησε τον θεσμό της οικογένειας στα μέσα του 20ού αιώνα ως λειτουργική μονάδα του κοινωνικού συστήματος είναι η κοινωνιολογία . Οι θεμελιωτές της κοινωνιολογίας της σύγχρονης οικογένειας (Bales και Parsons, Talcott Parsons & Robert Bales, 1955, σ.60) έδωσαν έμφαση στην αλληλοεξάρτηση τριών στοιχείων της οικογένειας : των λειτουργιών της , της δομής και των ρόλων των φύλων . Η αναγκαιότητα κατανομής των ρόλων προσδίδει στον πατέρα τον

«εκτελεστικό» ρόλο του συνδέσμου με την κοινωνία και του «κουβαλητή» των απαραίτητων υλικών αγαθών για την ζωή της οικογένειας . Η μητέρα αναλαμβάνει τον εκφραστικό ρόλο της φροντίδας των μελών της οικογένειας , βρίσκεται πιο κοντά στα παιδιά και έχει επιφορτιστεί με τις οικιακές εργασίες . Οι ρόλοι αυτοί θεωρούνται απαραίτητοι για την κοινωνικοποίηση των παιδιών , αφού αυτά πρέπει να ταυτιστούν με τον γονέα του ίδιου φύλου . Η οικογένεια αποτελεί ενιαία μονάδα , η οποία διακρίνεται από κοινή προς τα έξω συμπεριφορά , έχει συμπληρωματικούς συζυγικούς ρόλους και , κατά συνέπεια , απαλλαγμένη από εσωτερικές συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις .

Με βάση τις προσεγγίσεις αυτές υποβαθμίστηκε η σημασία τόσο του φύλου στην ανάπτυξη της οικογένειας , όσο και της ιστορικής εξέλιξης των ρόλων των ανδρών και των γυναικών στη διαμόρφωση των μορφών οικογένειας . Αντίθετα , νομιμοποιήθηκε ως φυσική η «συμπληρωματικότητα» των φύλων μέσα στην οικογένεια , προσδίδοντας διαχρονικότητα στο θεσμό και αφήνοντας εκτός προβληματισμού τις έμφυλες ιεραρχίες στο εσωτερικό της οικογένειας .

2.3 Βία κατά των παιδιών :Μορφές και αίτια

Όλες οι ανθρώπινες κοινωνίες στην διάρκεια πολλών ετών , είχαν ένα μελανό σημείο. Την εκμετάλλευση , κακομεταχείριση και απαξίωση της παιδικής ηλικίας , στοιχείο όπου υπάρχει και σήμερα σε πολλά σημεία του πλανήτη . Χρόνια τώρα παραδοσιακές επιστήμες όπως η ιατρική , η εκπαίδευση και η ψυχολογία , προσπαθούν να ερευνούν τη μάστιγα αυτή και ανακαλύπτουν την παιδική ηλικία ως ένα νέο μεγάλο πεδίο ερευνητικού ενδιαφέροντος .

Η βία κατά των παιδιών είναι ένα φαινόμενο που δεν αφήνει κανέναν αδιάφορο , ένα κοινωνικό πρόβλημα πολυδιάστατο που απασχολεί όλη την κοινωνία και τον καθένα ξεχωριστά . Η βία κατά των παιδιών διαχωρίζεται σε τρεις βασικές κατηγορίες , τρεις μορφές λοιπόν κακοποίησης που βιώνουν τα παιδιά μέσα στην οικογένεια , την σωματική συναισθηματική και σεξουαλική κακοποίηση .

i) Σωματική Κακοποίηση

Η κακομεταχείριση των παιδιών είναι ένα φαινόμενο που υπήρχε ανέκαθεν . Υπάρχει από τότε που υπάρχει ο άνθρωπος , δεν είναι φαινόμενο της εποχής μας . Το παιδί θεωρούνταν και εξακολουθεί να θεωρείται κτήμα των γονέων του , όπου εκείνοι έχουν το δικαίωμα να το τιμωρήσουν αυστηρά , να το αναγκάσουν να δουλεύει σκληρά , να το εκμεταλλεύονται , μέχρι και να το θανατώνουν . Παρά το γεγονός ότι η κοινωνία μας αλλάζει η παιδική κακοποίηση συνεχίζεται . Πολλά είναι τα παραδείγματα των γονέων όπου προκείμενου να συμμορφώσουν το παιδί τους χρησιμοποιούν την σωματική βία . Όταν αναφερόμαστε σε σωματική βία δεν εννοούμε ένα χαστούκι ή χτύπημα στα «μαλακά» , που πολλοί γονείς μπορεί να εφαρμόσουν ως τρόπο σωφρονισμού .

Αναφερόμαστε σε βαριές σωματικές κακώσεις που προκαλούνται από επίμονα και αλλεπάλληλα χτυπήματα , κάψιμο από τσιγάρο , καυτό σίδερο , κάθισμα πάνω σε σόμπα , αιχμηρά αντικείμενα , πέταγμα με δύναμη στον πάτωμα , στον τοίχο ή κρεβάτι , δυνατά χτυπήματα στο κεφάλι .

Όσον αφορά τον ορισμό της σωματικής κακοποίησης επειδή πρόκειται για ένα πολυδιάστατο θέμα υπάρχει δυσκολία στο να δοθεί ακριβώς . Για να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες αυτές δίνονται τέσσερα βασικά στοιχεία που πρέπει να έχει ένας ορισμός : η πρόθεση της ενέργειας , η επίδραση της ενέργειας στο παιδί , η αξία που αποδίδεται στην ενέργεια , τα πολιτισμικά και κοινωνικά κριτήρια με τα οποία αξιολογείται αυτή η ενέργεια . Πιο συγκεκριμένα ,η σωματική κακοποίηση περιλαμβάνει κάθε είδους τραυματισμούς ή κακώσεις , διαφορετικής σοβαρότητας και συχνά σε παιδιά διαφορετικών ηλικιών , που δεν οφείλονται σε ατυχήματα . Η κάκωση μπορεί να είναι μία ή πολλές , παρατηρούνται δε συχνότερα στο κεφάλι και στα άκρα του παιδιού , δηλαδή στα ακάλυπτα μέρη του σώματος . Οι επαγγελματίες υγείας έχουν χρέος , ακόμα και με την παραμικρή υποψία , να εξετάζουν , με προσοχή όλο το σώμα του παιδιού .

Τα αίτια επιθετικής συμπεριφοράς των ενηλίκων προς τα παιδιά μπορεί να είναι κοινωνικά , ψυχολογικά , οικονομικά και πολιτισμικά . Το πόσο μεγάλο μπορεί να είναι ένα σπίτι και οι συνθήκες διαβίωσης επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την συχνότητα και τον χαρακτήρα των κοινωνικών σχέσεων . Σε μία πολυμελή

οικογένεια , η οποία κατοικεί και σε ένα πολύ μικρό σπίτι , οι γονείς δεν έχουν τον χρόνο και την διάθεση να ασχοληθούν με τα προβλήματά τους και συχνά τους μιλάνε απότομα και τους φέρονται επιθετικά . Μερικοί γονείς θεωρούν χρέος τους να φέρονται επιθετικά στα παιδιά τους , διότι νομίζουν ότι αυτός είναι σωστός τρόπος ανατροφής τους .

Ειδικότερα , υπάρχουν δύο θεωρητικές σχολές που έχουν επικρατήσει για την αιτιολογία του προβλήματος της σωματικής κακοποίησης . Η κοινωνιολογική θεώρηση που εκπροσωπείται από τον κοινωνιολόγο Gil (Σιάντης και Μανόπουλος,1987:352) και η ψυχολογική θεώρηση που υποστηρίζεται από τον κοινωνιολόγο Denver . Η πρώτη υποστηρίζει ότι οι λόγοι είναι κοινωνικοί και στηρίζονται στην λογική ότι μέσω της βίας και της πειθαρχίας επιτυγχάνεται ο σωφρονισμός .

Αντίθετα , σύμφωνα με την θεωρία του Denver (Αδαμίδης,1995: 393' Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, 1993: 138) η βίαιη συμπεριφορά των ενηλίκων προς τα παιδιά πρέπει να αποδοθεί στην ατομική ψυχοπαθολογία κάθε ενήλικου . Τα ψυχοπαθολογικά χαρακτηριστικά των δραστών μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα .

- Ανωριμότητα και διαταραγμένη προσωπικότητα : Έχει διαπιστωθεί ότι οι γονείς που έχουν υποστεί την βία από τους δικούς τους γονείς κάνουν το ίδιο και στα παιδιά τους, μέσα τους μηχανισμούς της ταύτισης με τον επιτιθέμενο.
- Έλλειψη αυτοσεβασμού και χαμηλή αυτοεκτίμηση : Η πεποίθηση ότι πάντα φταίνε όλοι οι άλλοι , εκτός από τους ίδιους .
- Απαιτητικότητα και εγωκεντρισμός : Έχουν παράλογες απαιτήσεις από τα παιδιά τους , θέλουν να του δείχνουν αγάπη και μεγάλη υποταγή , ακόμα και από την βρεφική ηλικία των παιδιών τους .
- Κοινωνική απομόνωση και αποξένωση : Οι άνθρωποι που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία προτιμούν να ζουν απομονωμένοι .
- Αλκοολισμός –ναρκωτικές ουσίες –ποινικό μητρώο : Έχει διαπιστωθεί ότι οι θύτες κακοποιημένων παιδιών είναι συνδεδεμένοι είτε με το αλκοόλ , ή με ναρκωτικές ουσίες .

- Χαμηλή νοημοσύνη : Το νοητικό επίπεδο των δραστών είναι χαμηλό και συνήθως έχουν κάποια νοητική υστέρηση .

Η καθημερινή εμπειρία αποδεικνύει ότι τόσο οι κοινωνικοί όσο και οι ψυχοπαθολογικοί παράγοντες δημιουργούν το πρόβλημα της κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών και οι ειδικοί που χειρίζονται το θέμα αυτό στην καθημερινή τους πρακτική θα πρέπει να είναι ενήμεροι των δυναμικών που το περιβάλλουν .

ii) Συναισθηματική κακοποίηση

Σύμφωνα με τα άρθρο 6 της διακήρυξης των δικαιωμάτων του παιδιού : «Το παιδί , για την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητας του , έχει ανάγκη από κατανόηση και αγάπη . Πρέπει , κατά το δυνατόν , να μεγαλώνει κάτω από την προστασία και την ευθύνη των γονιών και σε κάθε περίπτωση μέσα σε ατμόσφαιρα θαλπωρής , ηθικής και υλικής ασφάλειας» (Αγάθωνος και Τσαγκαράκη, 1999: 58) .

Η συναισθηματική κακοποίηση επιτίθεται στην ψυχή του παιδιού . Αυτή η μορφή βίας επηρεάζει την αίσθηση που έχει το παιδί για τον εαυτό του και τον κόσμο που το περιβάλλει . Μπορεί να κάνει το παιδί να χάσει την πίστη του στον ίδιο , να βιώνει την απόρριψη . Είναι λογικό κάτι τέτοιο όταν το παιδί κατηγορείται άδικα από τους γονείς του , του μιλούν άσχημα , του καταλογίζουν ευθύνες που δεν έχει , να αισθάνεται τον εαυτό του ως «αποδιοπομπαίο τράγο».

Οι βίαιες παρατηρήσεις , οι απειλές , η απομόνωση , η στέρηση φαγητού , η απαγόρευση συμμετοχής σε παιχνίδια και άλλες δραστηριότητες , τραυματίζουν βαθιά και απάνθρωπα τις παιδικές ψυχές με ολέθρια αποτελέσματα .

Οι ενέργειες αυτές των γονέων που κακοποιούν τα παιδιά τους συναισθηματικά είναι βάση ερευνών απόρροια της δικής τους παιδικής κακοποίησης . Οι γονείς αυτοί έχουν άκαμπτη , ψυχαναγκαστική συμπεριφορά , έλλειψη ζεστασιάς προς το παιδί και έλλειψη εθελιξίας . Συμπερασματικά , καθορίστηκαν πέντε διαγνωστικές

οικογενειακές οντότητες που έχουν προδιάθεση για επιζήμια συμπεριφορά , αν οι γονείς : α) υποφέρουν από ψυχικές διαταραχές , β)κάνουν κατάχρηση οινόπνευματων , γ)εμπλέκονται σε σοβαρές πιεστικές συναλλαγές , δ)προβάλλουν τις ανεπαρκείς προσαρμογές της ζωής τους και ε) μεταθέτουν τις σοβαρές προσωπικές συγκρούσεις .

iii) Σεξουαλική Κακοποίηση

Η σεξουαλική κακοποίηση θεωρείται ή η συμμετοχή ή η έκθεση παιδιών και εφήβων σε πράξεις με σεξουαλικό περιεχόμενο , υποκινούμενες από ενήλικα , συνήθως , που έχει σχέση φροντίδας διέγερση ή και ικανοποίηση του ενήλικα . Χαρακτηριστικά του φαινομένου είναι η ανηλικιότητα του παιδιού η σχέση εξάρτησης ή εμπιστοσύνης μεταξύ δράστη και θύματος , η μη συνειδητή κατανόηση από θύμα της έννοιας και του περιεχομένου της πράξης αυτής , άρα και η έλλειψη συνειδητής συναίνεσής του . Οι πράξεις αυτές παραβιάζουν όχι μόνο τον αιμομικτικό φραγμό , αλλά και τις γενικότερες αντιλήψεις της κοινωνίας σχετικά με τις οικογενειακές σχέσεις και τα όρια των οικογενειακών ρόλων .

Η σεξουαλική κακοποίηση λοιπόν μπορεί να είναι σωματική , προφορική , ή συναισθηματική και περιλαμβάνει :

- Τα σεξουαλικά χάδια
- Την έκθεση ή συμμετοχή παιδιών σε σεξουαλικές δραστηριότητες ενηλίκων ή σε πορνογραφικές ταινίες και φωτογραφίες
- Το βιασμό ή την προσπάθεια για βιασμό
- Τον εξαναγκασμό ,την εξαπάτηση , την δωροδοκία , την απειλή ή την άσκηση πίεσης σε παιδιά , για την συμμετοχή σε σεξουαλική δραστηριότητα (Wallace, 2002:75).

Μελέτες αναφέρουν ότι ο πατέρας δράστης επιθυμεί και ζηλεύει το παιδί του , στην ζωή του οποίου επεμβαίνει έντονα και γίνεται αφόρητα πιεστικός , ανεξάρτητα από την ηλικία είτε το φύλο . Επίσης ο δράστης αναζητά στην σχέση με την γυναίκα του μια εξιδανικευμένη εικόνα της μητέρας του . Ο ρόλος της μητέρας παίζει καταλυτικό παράγοντα στην διαμόρφωση του προφίλ ενός γονέα που κακοποιεί το παιδί του

σεξουαλικά . Οι υπαίτιοι συχνά έχουν βιώσει σε πρώιμη ηλικία απόρριψη από την μητέρα τους και εγκατάλειψη από τον πατέρα τους . Κυριότερος λοιπόν παράγοντας της άσκησης σεξουαλικής βίας είναι οι σχέσεις του δράστη με τους γονείς του και το πως εξελίχθηκε η παιδική του ηλικία .

Αποτελεί γεγονός ότι παιδιά και έφηβοι μπορούν να πέσουν συχνότερα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης μέσα στην οικογένεια τους με θύτη τον ίδιο τους τον πατέρα ,καθώς αν ο ίδιος έχει βιώσει την κακοποίηση θα θελήσει να κάνει το αντίστοιχο και η πιο εύκολη πρόσβαση είναι στο παιδί του . Είναι φανερό λοιπόν ότι το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί πεδίο υψηλού κινδύνου για περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών . Οι κυριότεροι ατομικοί και κυρίως κοινωνικοί παράγοντες που το καθιστούν επικίνδυνο είναι οι εξής :

- Προβλήματα στις σεξουαλικές σχέσεις του ζευγαριού.
- Προβλήματα υγείας στους γονείς .
- Διάφορα σοβαρά οικογενειακά προβλήματα .
- Άγαμη μητέρα .
- Η παρουσία πατριού ή συντρόφου της μητέρας .
- Χαμηλό κοινωνικό-μορφωτικό επίπεδο των γονέων , χωρίς ωστόσο να είναι σπάνιο το φαινόμενό και σε ανώτερες κοινωνικές τάξεις .
- Σύγχυση οικογενειακών ρόλων και η απουσία ορίων .
- Η παρουσία κάποιας ψυχοπαθητικής προσωπικότητας .
- Ο ισχυρός και παθολογικά στενός δεσμός μεταξύ των μελών της οικογένειας .(Η κακοποιημένη γυναίκα, η βία μέσα στην οικογένεια MARIE FRANCE HIRIGOYEN,2006, Εκδόσεις Πατάκη)

Σε μία κοινωνία , λοιπόν , όπου το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης αποτελεί μάστιγα της εποχής απαιτείται βαθύτερη ανάλυση , ενώ η επίλυση του προβλήματος καθίσταται δύσκολη .

2.4 Βία και Μορφές

Η βία είναι ένα φαινόμενο , όπου αφήνει σημάδια όχι μόνο στο σώμα άλλα και στην ψυχή εκείνου που την υφίσταται . Τα σημάδια της βίας μπορεί να είναι σωματικά ,όπως οι μώλωπες , οι γρατζουνιές , τα χτυπήματα , αλλά και ψυχολογικά , για παράδειγμα , οι επιπτώσεις στην ψυχοσύνθεση του ατόμου που την βιώνει . Τα συναισθήματα που δημιουργεί η βία , είναι άσχημα συναισθήματα, όπως ο τρόμος , η απογοήτευση , η απόρριψη , καθώς και η μομφή . Το άτομο που την βιώνει αισθάνεται πολλές φορές ακόμα και ότι αξίζει την συμπεριφορά αυτή . Βία μπορεί να θεωρηθεί , η χειροδικία , ο βιασμός , η ληστεία , ο φόνος , ο χουλιγκανισμός , ακόμα και οι απειλές , ο εκφοβισμός , καθώς και οι ύβρεις . Παρακάτω θα παρατεθούν κάποιοι ορισμοί σχετικά με την βία .

«Βία είναι η χρησιμοποίηση σωματικής , υλικής , πνευματικής ή ηθικής δύναμης από άτομο ή ομάδα για την επιβολή ή επηρεασμό της θέλησής του σε άλλον» .

«Βία είναι το φαινόμενο κατά το οποίο κάποιο άτομο ή ομάδα προσπαθούν με ποικίλους τρόπους καταναγκασμού στο σωματικό , ψυχοπνευματικό , οικονομικό , κοινωνικό ή άλλο επίπεδο να επιβάλλουν την θέλησή τους και να στερήσουν από άλλους την ελευθερία τους ή να τους επηρεάσουν προς ίδιον όφελος ή και για άλλους λόγους . Πολλές φορές μάλιστα η βία χρησιμοποιείται και ως μέσο για την επίτευξη καλών σκοπών , επιβεβαιώνοντας έτσι το ρητό : ο σκοπός αγιάζει τα μέσα ...»

Οι μορφές βίας όπως έχουν καταγραφεί παγκοσμίως είναι τέσσερις : η σωματική βία , η λεκτική/ψυχολογική βία , η σεξουαλική βία και η οικονομική βία με στόχο την προβολή «ελέγχου» του θύτη προς το θύμα του. Η βία ως αποτέλεσμα έχει την αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας τόσο στην ιδιωτική όσο και στη δημόσια ζωή του θύματος. Παρακάτω θα αναλυθούν οι βασικές αυτές μορφές της βίας.

2.5 Σωματική Βία

Στη σωματική βία συμπεριλαμβάνεται κάθε πράξη που έχει ως αποτέλεσμα τον πόνο, τον τραυματισμό, τον ακρωτηριασμό ή οποιαδήποτε πράξη με πρόθεση να βλάψει τη σωματική ακεραιότητα του άλλου. Βασικό χαρακτηριστικό της σωματικής βίας είναι η γελοιοποίηση του σώματος αφού το θύμα εκτίθεται στις βίαιες πράξεις του θύτη. Πιο αναλυτικά στη σωματική βία περιλαμβάνονται οι σωματικές επιθέσεις, τα

σπρωξίματα, οι γροθιές, το χαστούκισμα, τα χτυπήματα με αντικείμενα, η απόπειρα στραγγαλισμού, η καταναγκαστική ακινησία, η εγκατάλειψη σε επικίνδυνο μέρος, η παρεμπόδιση κάλυψης βασικών αναγκών καθώς και η άρνηση βοήθειας σε περιπτώσεις τραυματισμού.

2.6 Ψυχολογική/ Λεκτική Βία

ι) Διεστραμμένη βία

«Η διεστραμμένη βία είναι μια καθαρή συμπίκνωση βίας . Μπορεί να διεισδύσει στο πνεύμα του άλλου , ώστε να τον οδηγήσει στην αυτοκαταστροφή . αυτή η θανατηφόρα κίνηση εξακολουθεί ακόμα και χωρίς την παρουσία εκείνου που την ξεκίνησε και δεν σταματά ποτέ , ακόμη και όταν η γυναίκα αποφασίσει να εγκαταλείψει τον βίαιο σύντροφό της . Είναι μάλιστα μεταδοτική , επικίνδυνη το θύμα ή οι μάρτυρες μπορούν κι αυτοί να αντενεργήσουν , να χάσουν και τα ερείσματά τους .

Η ψυχολογική λοιπόν , βία και η φυσική είναι άρρηκτα συνδεδεμένες : κανένας άνδρας δεν αρχίζει την γυναίκα του στο ξύλο έτσι στα ξαφνικά , χωρίς καταφανή λόγο , μέσα σε κρίση στιγμιαίας τρέλας . Οι πιο πολλοί από τους βίαιους συζύγους προετοιμάζουν κατ' αρχάς το έδαφος τρομοκρατώντας τη σύντροφό τους . Δεν υπάρχει φυσική βία χωρίς να έχει προϋπάρξει ψυχολογική . Εντούτοις , μόνη η ψυχολογική βία , όπως συμβαίνει στην διεστραμμένη βία μπορεί να προξενήσει μεγάλες ζημιές . Πολλά θύματα λένε πως πρόκειται για την δυσκολότερο να βιωθεί μορφή αυθαιρεσίας μέσα στο πλαίσιο του συζυγικού βίαιου . Μιλούμε για ψυχολογική βία όταν ένα πρόσωπο υιοθετεί μια σειρά από στάσεις και λόγια που αποσκοπούν στην περιφρόνηση και στην άρνηση του τρόπου ζωής ενός άλλου προσώπου . Αυτά τα λόγια , αυτές οι κινήσεις έχουν ως σκοπό την αποσταθεροποίηση ή την προσβολή του άλλου . Σε στιγμές οργής όλοι μπορούμε να πούμε λόγια προσβλητικά , περιφρονητικά ή να κάνουμε άκοσμες χειρονομίες , συνήθως όμως αυτές οι παρεκκλίσεις ακολουθούνται από μετάνιωμα ή αιτήσεις συγγνώμης . Αντίθετα , στην ψυχολογική βία δεν πρόκειται για παροδική παρέκκλιση αλλά για έναν τρόπο του σχετίζεσθε. Σημαίνει να αρνείσαι τον άλλον και να τον μεταχειρίζεσαι σαν αντικείμενο . Αυτές οι μέθοδοι αποσκοπούν στην υποταγή του άλλου , στον έλεγχό του και στην διατήρηση της εξουσίας .

Πρόκειται για πολύ λεπτή κακοποίηση. Συχνά τα θύματα λένε ότι ο τρόμος αρχίζει με ένα περιφρονητικό βλέμμα ,μια ταπεινωτική κουβέντα, έναν απειλητικό τόνο φωνής. Πρόκειται, χωρίς να έχει δοθεί χτύπημα , για καθήλωση του/της συντρόφου, για δημιουργία έντασης , για τρομοκράτηση με σκοπό να καταδείξει την εξουσία του. Υπάρχει μια απόλαυση στο να εξουσιάζεις τον άλλο με ένα βλέμμα ή απλώς με την αλλαγή τόνου.

Η δυσχέρεια στη διάγνωση της ψυχολογικής βίας οφείλεται στο ότι το όριο της είναι ακαθόριστο. Είναι μια έννοια υποκειμενική: η ίδια πράξη μπορεί να πάρει διαφορετικές σημασίες, αναλόγως προς το πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται , και η ίδια συμπεριφορά μπορεί να θεωρηθεί καταχρηστική από τους μεν και μη καταχρηστική από τους δε. Οι ειδικοί δε μας δίνουν ένα ομόφωνο ορισμό της ψυχολογικής βίας, γιατί η αναγνώριση αυτής της μορφής βίας είναι πρόσφατη. Με τον ίδιο τρόπο, είναι μεν δυνατό να αποτιμήσουμε τις φυσικές πλευρές της βίας ,είναι όμως πολύ δύσκολο να υπολογίσουμε τι αισθάνεται ένα θύμα ψυχολογικής βίας.

Είναι γνωστό ότι τα κυριότερα θύματα βίας είναι οι γυναίκες .Παρ' όλα αυτά η βία δεν είναι μόνο προνόμιο των ανδρών, και οι γυναίκες ασκούν συχνά βία ενάντια των ανδρών συζύγων τους . Η βία που ασκούν συνήθως οι γυναίκες είναι η ψυχολογική βία ή η διεστραμμένη χειραγώγηση. Και στις περιπτώσεις η άσκηση της βίας αποτελεί εργαλείο κυριαρχίας.

Στην ψυχολογική βία υπάρχει άμεση σύνδεση στην ανάμεσα συμπεριφορά εκείνου/εκείνης που επιτίθεται με ύβρεις ή εχθρική στάση και στην αρνητική συγκινησιακή επίπτωση που έχει αυτή η συμπεριφορά στο θύμα . Γι' αυτό ενώ οι πρώτες μελέτες πάνω στη συζυγική βία διέκριναν τη λεκτική από την ψυχολογική βία , θεωρήθηκε ότι αυτά τα δύο είναι αδιαχώριστα . Υπάρχουν τα λόγια (απειλές , κραυγές , ύβρεις)που αποβλέπουν στη δημιουργία έντασης και ανασφάλειας και ο τρόπος να τα λέει κάποιος (τόνος , ύφος) που είναι μια διαδικασία που αποσκοπεί να θέσει τον άλλον υπό κυριαρχία . Οι ύβρεις των ανδρών στις γυναίκες είναι πολύ στερεότυπες, τις περισσότερες φορές σεξουαλικής φύσης. Σπανίως προφέρονται δημόσια. Οι πιο πολλές λεκτικές επιθέσεις γίνονται ιδιωτικά γιατί οι επιτιθέμενοι προσπαθούν να διαφυλάξουν την καλή τους εικόνα. Όταν αυτές οι επιθέσεις γίνονται δημόσια εκδηλώνονται με τη μορφή ειρωνείας , έτσι ώστε να αποσπάσουν την επιδοκιμασία των μαρτύρων. Αν η γυναίκα διαμαρτυρηθεί, θα της πουν ότι δεν έχει

την αίσθηση του χιούμορ, ότι είναι μυγιάγγιχτη, ότι όλα τα παίρνει στραβά κι έτσι θα καταλήξει ν' αμφιβάλλει για την πραγματικότητα της επίθεσης.

Οι πρώτες λεκτικές επιθέσεις είναι λεπτές και δυσδιάκριτες. Αυξάνουν σταδιακά μέχρις ότου η γυναίκα τις θεωρήσει φυσικές. Πώς μπορεί να λέγεται ότι όταν βρίξεις συνεχώς τη γυναίκα σου δεν είναι βία; Πώς είναι δυνατόν να νομίζουμε ότι οι ταπεινωτικοί αστεϊσμοί, οι σαρκασμοί, ο συστηματικός ονειδισμός μπορούν να είναι πράγματα ανώδυνα; Στο ζήτημα της φωνής ορισμένοι άνδρες για να τρομάξουν τη σύντροφό τους, σηκώνουν τον τόνο και κραυγάζουν, αντίθετα άλλοι υιοθετούν έναν τόνο βελούδινο, απειλητικό. Εξωτερικά αυτές οι αλλαγές τόνου μπορεί να φαίνονται χωρίς συνέπειες, για τη γυναίκα όμως απηχούν προγενέστερες απειλές ή και χτυπήματα.

Η ψυχολογική βία συντελείται από πολλούς άξονες συμπεριφορών ή στάσεων στις οποίες εντάσσονται μικροβιαιότητες που δεν είναι εύκολο να εντοπισθούν.» (Srancine Ouellet, Jofeyn Lindsay κ.α LaV Violence psychologique entre conjoints Sesrepresentations Selon le genre, CRI-VIFF αρ.3, Κεμπεκ, 1996)

ii) Ο έλεγχος

Ο έλεγχος εντάσσεται κατ' αρχάς στην κατηγορία της κατοχής, είναι κακόβουλη επίβλεψη κάποιου με την έννοια της κυριαρχίας και της εξουσίας πάνω του. Θέλουμε να ελέγχουμε τα πάντα για να επιβάλλουμε τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνονται τα πράγματα. Για παράδειγμα :

Ο Ρενέ έλεγε στην γυναίκα του που πάσχιζε να του εξηγήσει ότι δεν ήταν σύμφωνη μαζί του «Πάψε, ξέρω εγώ καλύτερα από τι σκέφτεσαι».

Μπορεί να είναι ο έλεγχος των ωρών ύπνου, των ωρών των γευμάτων, των δαπανών, των κοινωνικών σχέσεων, ακόμη και των σκέψεων (θέλω να ξέρω τι σκέφτεσαι!).

Επίσης μπορεί να είναι η παρεμπόδιση της επαγγελματικής ανόδου της γυναίκας ή της ολοκλήρωσης των σπουδών της. Ακολουθεί ένα σχετικό παράδειγμα :

Όταν ξαναγράφηκα στην σχολή, ενώ τα είχα όλα οργανώσει με την παραμάνα, ο άντρας μου κανόνισε την τελευταία στιγμή να αλλάξει το ωράριο εργασίας του κι έτσι δεν μπόρεσα να παρακολουθήσω τα πιο σημαντικά μαθήματα.

iii) Η απομόνωση

Για να διαιωνίζεται η βία , πρέπει η γυναίκα να απομονωθεί προοδευτικά από την οικογένεια της και τους φίλους της , να μην εργάζεται , να μην έχει κοινωνική ζωή . Απομονώνοντας τη γυναίκα του , ο άνδρας ενεργεί με τέτοιο τρόπο , ώστε η ζωή της να περιστρέφεται αποκλειστικά γύρω από αυτόν . Έχει ανάγκη να ασχολείται μαζί του , να μην σκέφτεται παρά αυτόν . Κατορθώνει ώστε να μην έχει υπερβολική ανεξαρτησία , να μην ξεφεύγει από τον έλεγχο του . Οι γυναίκες λένε συχνά ότι νιώθουν αιχμάλωτες .

Υπάρχει η περίπτωση μετά από κάποιο διάστημα η ίδια η γυναίκα να απομονωθεί , για να έχει ηρεμία , χωρίς τις πιέσεις του συζύγου στην ιδέα μιας ενδεχόμενης συνάντησης . Αυτό οδηγεί σε κοινωνική απομόνωση και συχνά σε αποξένωση . Τα πρόσωπα του περιβάλλοντος οφείλουν να αποδεχθούν αυτήν απόφαση της , αλλιώς εκείνη επιλέγει να απομακρυνθεί , από οποιονδήποτε της ασκήσει κριτική . Η απομόνωση , μπορεί να σημαίνει κατάργηση από το κινητό ή το ίντερνετ , όπως θα έκανε κάποιος σε ένα παιδί , έτσι ώστε η γυναίκα να μην μπορεί να επικοινωνήσει με κανέναν .

Μπορεί επίσης κάποιος με υπονοούμενα ή ακόμα και με ψέματα να στρέψει την γυναίκα του εναντίον είτε της οικογένειας , είτε των φίλων της .

iv) Η παθολογική ζήλια

Ο έλεγχος μπορεί να μεταφραστεί σε ζηλότυπη συμπεριφορά : συνεχής καχυποψία , αστήρικτη απόδοση προθέσεων κτλ .

Ο βίαιος σύζυγος εκείνο που δεν αντέχει είναι η ετερότητα της γυναίκας . Θέλει να έχει τον απόλυτο έλεγχο πάνω της και μια αφοπλιστική αποκλειστικότητα . Η παθολογική ζήλια , σε όλες τις περιπτώσεις δεν στηρίζεται σε πραγματικά γεγονότα , στην απιστία λόγου χάρη , αλλά πηγάζει από μια εσωτερική ένταση την οποία προσπαθεί να καταλαγιάσει με αυτόν τον τρόπο . Έτσι , ακόμη και αν η γυναίκα σταματήσει να βγαίνει μόνη τα πχ και υποτάσσεται , θα υπάρχει πάντα το

ανικανοποίητο γιατί εκείνη παραμένει «άλλη» Από εκεί και μετά θα αρχίσουν οι κατηγορίες , οι απειλές , η αναζήτηση αποδείξεων , ο εκφοβισμός ομολογιών , και ενδεχομένως η φυσική βία .

Η ζήλια μπορεί να αναφέρεται στο παρελθόν της γυναίκας , και σε αυτήν την περίπτωση , ο άνδρας δεν αναφέρεται σε γεγονότα που αφορούν την πραγματικότητα , καθώς είναι περασμένα . Γενικά , δεν υπάρχει καμία λογική εξήγηση , η οποία να μπορεί να καταλαγιάσει την παθολογική ζήλια , διότι είτε λίγο είτε πολύ, υπάρχει άρνηση της πραγματικότητας .

v) Υποτίμηση

Πρώτα απ' όλα επιδιώκεται με κάθε τρόπο να θιγεί η αυτοεκτίμηση του άλλου , να του δείξει ότι δεν αξίζει τίποτα , δεν έχει καμία αξία . Στην περίπτωση της υποτίμησης η βία εκδηλώνεται με την περιφρόνηση , τα προσβλητικά λόγια , τις υποτιμητικές εκφράσεις και τις δυσάρεστες παρατηρήσεις . Υποτιμάται αυτό που κάνει η γυναίκα , αυτό που είναι . Διατυπώνονται αμφιβολίες σχετικά με την διανοητική της ικανότητα , κατηγορείται ότι είναι καταθλιπτική , προαναγγέλλοντας έτσι αυτό που επιδιώκεται στον άλλον Υποτίμηση λοιπόν, μπορούν ν θεωρηθούν τα παρακάτω :

- Περιφρονούνται οι διανοητικές της ικανότητες
- Απορρίπτονται οι ιδέες ή τα συναισθήματά της . Κατηγορείται ότι συμπεριφέρεται ανάρμοστα . Κατακρίνεται για τον τρόπο με τον οποίο διευθύνει το σπίτι , φροντίζει τα παιδιά , για το ντύσιμό της , για τα έξοδά της.
- Κριτική στην εμφάνισή της .
- Επιθέσεις κατά της οικογένειάς της , των φίλων της , των αξιών της με συστηματικές κριτικές .
- Επιθέσεις για την «θηλυκή πλευρά» της την ικανότητα να είναι καλή νοικοκυρά , ή γοητευτική γυναίκα .
- Επίθεση για την ικανότητά της να αναθρέψει σωστά τα παιδιά της , γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα να κατηγορεί τον εαυτό της για οτιδήποτε κακό συμβεί στα παιδιά της , παραδείγματος χάρη αν δεν τα πάνε καλά στα μαθήματα .

vi) Το μαρτύριο

Πρόκειται για τις ατελείωτες συζητήσεις για την απόσπαση ομολογιών , μέχρις ότου εξαντλημένος , ο άλλος , καταλήγει να υποκύψει .

Η άλλη στρατηγική αναφέρεται στον έλεγχο του άλλου , στην παρακολούθηση στον δρόμο στα αναρίθμητα τηλεφωνήματα , στην αναμονή του στην έξοδο από την εργασία της γυναίκας . Αυτή η μορφή βίας συμβαίνει συνήθως μετά τον χωρισμό.

vii) Οι ταπεινώσεις

Η ταπείνωση, η υποβάθμιση, η γελοιοποίηση είναι χαρακτηριστικά της ψυχολογικής βίας. Ο άλλος, μην όντας παρά η διέξοδος της εσωτερικής μανίας, δεν έχει δική του ύπαρξη: δεν την σέβονται.

Συχνά αυτές οι ταπεινώσεις είναι σεξουαλικού περιεχομένου και προκαλούν ντροπή, γεγονός που εμποδίζει τις γυναίκες ακόμη πιο πολύ στο να μιλήσουν για αυτό και να βοηθηθούν. Η ψυχολογική βία, η συστηματική δυσφήμιση, οι ύβρεις προκαλούν ρήξη ταυτότητας, εσωτερική κατάρρευση. Αυτές οι επιθέσεις στοχεύουν πράγματι στην αυτοεκτίμηση του προσώπου, που τελικά θα ενστερνιστεί την υποτίμηση και δε θα νιώθει πια άξιο να αγαπηθεί.

viii) Οι πράξεις εκφοβισμού

Όταν χτυπάμε τις πόρτες, όταν σπάμε αντικείμενα για να εκδηλώσουμε τον εκνευρισμό μας, αυτά αποτελούν πράξεις εκφοβισμού. Όταν κάποιος εκτονώνεται στα αντικείμενα, η σύντροφος μπορεί να το ερμηνεύσει σαν μια μορφή ελεγχόμενης βίας. Κι όντως πρόκειται για έμμεση βία. Το μήνυμα που επιδιώκεται να περάσει στον άλλο είναι: «Κοίταξε τη δύναμη μου! Πρόσεξε τι μπορώ να σου κάνω!».

Η απειλή και η εχθρότητα περνούν πολύ καθαρότερα όταν ο άντρας μπορεί να κρατάει ένα μαχαίρι ή να οδηγεί επικίνδυνα. Ο στόχος παρόμοιων συμπεριφορών είναι να προκαλέσει στον άλλον τον φόβο.

ix) Η αδιαφορία στο αίτημα της τρυφερότητας

Ηθική βία είναι επίσης και η άρνηση να ενδιαφερθείς για τον άλλο. Είναι να δείχνεις αδιαφορία και να μην προσέχεις το σύντροφό σου ή να εκδηλώνεις φανερά απόρριψη ή περιφρόνηση. Αγνοούμε τις ανάγκες και τα αισθήματα του άλλου ή δημιουργούμε εσκεμμένα μια κατάσταση έλλειψης και στέρησης για να τον κρατούμε σε ανασφάλεια. Αδιαφορούμε για τις ανάγκες και τα θέλω του άλλου και προσπαθούμε να τον κάνουμε να αισθανθεί μοναξιά, αβεβαιότητα.

Άρνηση να της μιλάς , να βγαίνεις μαζί της , να τη συνοδεύεις στο νοσοκομείο, να πηγαίνεις στις οικογενειακές γιορτές. Μούτρα για πολλές μέρες χωρίς αυτή να ξέρει γιατί. Αδιαφορία για τη φυσική ή ψυχική κατάσταση της συντρόφου σου, να θέλεις να κάνεις έρωτα έπειτα από βίαιο καβγά ή να απαιτείς να κάνει το νοικοκυριό ενώ είναι άρρωστη.

x) Οι απειλές

Η ψυχολογική βία μπορεί να εμπεριέχει απειλές : απειλές ότι θα πάρουν από την γυναίκα τα παιδιά της , ότι θα της στερήσουν τα χρήματα , ότι θα την χτυπήσουν , ακόμα και απειλή για ενδεχόμενη αυτοκτονία , μπορεί να χρησιμοποιήσουν οι θύτες για να επιτύχουν τον σκοπό τους . Η μέθοδος αυτή των απειλών είναι πολύ επίπονη , καθώς η προαναγγελία ενός κακού είναι εξίσου επιζήμια στον ψυχισμό όσο και ένα πραγματικό πλήγμα , κι αυτό ενισχύεται από την αβεβαιότητα στην οποία βρίσκεται κανείς σχετικά με την πραγματοποίηση της απειλής . Πρόκειται έτσι για την διατήρηση της κυριαρχίας στον άλλον .

Όλες αυτές οι κινήσεις ξεχωριστά θα μπορούσαν να εγγραφούν στο πλαίσιο μια σκηνής ενός κλασικού σπιτικού , όμως η επανάληψη κι η διάρκεια τους στο χρόνο , καθώς και η ασυμμετρία στις ανταλλαγές συνιστούν την βία .

Αντίθετα σε ότι συμβαίνει σε μία απλή συζυγική σύγκρουση , όπου υπάρχει κάποιο όριο σ' αυτά που θα ειπωθούν , σε αυτόν τον τύπο σχέσης που βασίζεται στην ψυχολογική βία , ο βίαιος άνδρας στοχεύει στα συναισθήματα της συντρόφου του ή, ακριβέστερα στην συναισθηματική της αδυναμία . Όταν δύο άνθρωποι είναι ζευγάρι ,

είναι λογικό ότι ο ένας γνωρίζει πολύ καλά τον άλλον , ξέρει τα κενά του , μπορεί λοιπόν να χτυπήσει με ακρίβεια εκεί όπου πονάει . Ο βίαιος άνδρας επωφελείται από μια εκμυστήρευση , μία ομολογία , για να εξοντώσει αργότερα καλύτερα την σύντροφό του .

Οι απειλές και οι πράξεις που προορίζονται να τρομοκρατήσουν τον άλλον είναι το έσχατο στάδιο πριν από την φυσική επίθεση . Ενώ όταν υπάρχει φυσική βία , υπάρχουν εξωτερικά στοιχεία που μπορούν να αποδείξουν την αλήθεια (ιατρικές γνωματεύσεις , αυτόπτες μάρτυρες , αναφορές της αστυνομίας) .

Οι γυναίκες που κάποια στιγμή έχουν δεχτεί την ψυχολογική βία , δεν είναι υποχρεωτικό ότι έχουν υποστεί όλους τους τύπους βίας που αναλύθηκαν παραπάνω , αλλά πρέπει να αναφερθεί ότι όλοι οι τύποι συνδέονται μεταξύ τους και ότι οι βίαιοι άνδρες περνούν από τον έναν τύπο στον άλλον , δικαιολογώντας τις πράξεις τους με την ανάρμοστη συμπεριφορά της συντρόφου τους .

2.7 Οικονομική Βία

Πρέπει να θεωρήσουμε την οικονομική πίεση σαν μία ιδιαίτερη μορφή ψυχολογικής βίας , σαν έναν επιπρόσθετο εκβιασμό που εμποδίζει τις γυναίκες να ξεφύγουν από μία τέτοια σχέση , γιατί έχουν την ίδια δυσκολία να αφήσουν το σύντροφό τους όταν βγάζουν έντιμα το ψωμί τους ή ακόμα όταν η υλική εξάρτηση αντιστρέφεται . Με αφορμή π.χ μιας απόλυσης ή ενός αβέβαιου επαγγέλματος , κάποιοι άνδρες τα βολεύουν , έτσι ώστε να πάντων να εργάζονται και να τους συντηρούν οι γυναίκες τους . Σ' αυτήν την περίπτωση εκείνο που τις εξαναγκάζει να μένουν είναι η ενοχή . Υπάρχει επίσης η κλασικότερη περίπτωση , όπου οι γυναίκες εξαρτώνται οικονομικά από τον άνδρα τους και λόγω της φοβίας οικονομικών δυσκολιών δεν μπορούν να εγκαταλείψουν ένα βίαιο άνδρα . Φοβούνται μήπως δεν έχουν χρήματα , μήπως δεν βρουν δουλειά , σπίτι . Συχνά δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους κι την πιθανή αρωγή που μπορούν να λάβουν , κι έτσι χάνουν το θάρρος τους .

Η οικονομική πίεση ασκείται με πολλούς τρόπους , που ποικίλλουν ανάλογα με το περιβάλλον , αλλά σε κάθε περίπτωση ο κύριος στόχος είναι να χάσει η γυναίκα την αυτονομία της . Με αυτόν τρόπο εκείνη δεν έχει περιθώριο κινήσεων και δεν μπορεί να ξεφύγει .

Ο άνδρας , για να διασφαλίσει την οικονομική εξουσία , μπορεί να αρχίσει με τον συστηματικό έλεγχο των λογαριασμών , να αρνείται να δώσει αρκετά χρήματα ή να τα δίνει με το σταγονόμετρο . Αυτή η εξάρτηση λοιπόν μπορεί να υπάρχει όποιο κι αν είναι το εισοδηματικό επίπεδο μίας οικογένειας και πολλές φορές ο άνδρας καλύπτει την οικονομική πίεση που ασκεί κάνοντας που και που ακριβά δώρα .

Ενδέχεται ακόμα ο άνδρας να προσπαθήσει να πείσει την γυναίκα του να σταματήσει την δουλειά της ή να διακόψει τις σπουδές της , με πρόσχημα για παράδειγμα ότι τα παιδιά είναι δυστυχισμένα χωρίς την μητέρα τους , ότι το φαγητό είναι πολύ πρόχειρο , το σπίτι δεν είναι φροντισμένο κτλ . Αυτή η κατάσταση δυσκολεύει ακόμα περισσότερο την απόφαση ενός χωρισμού .

Γενικά υπάρχει η πεποίθηση ότι αυτή η εξάρτηση δεν είναι δυνατή παρά όταν ο μισθός της γυναίκας είναι κατώτερος από εκείνον του άνδρα της , είδαμε όμως ότι δεν πρόκειται για απόλυτο κανόνα . Η εξάρτηση αυτή λοιπόν , όποιος και να είναι ο τρόπος που ασκείται , είναι μία πολύ επίπονη μορφή ψυχολογικής βίας . Η οικονομική πίεση κρατά φυλακισμένες τις γυναίκες σε έναν δύσκολο γάμο , δίπλα σε έναν βίαιο άνδρα από φόβο και ανασφάλεια .

2.8 Σεξουαλική Βία

Η σεξουαλική βία είναι η μορφή για την οποία οι γυναίκες δυσκολεύονται περισσότερο να μιλήσουν και παρόλα αυτά είναι συχνότατα παρούσα . Οι γυναίκες πέρα από τον έντονο φόβο που βιώνουν αισθάνονται ντροπή για αυτό που τους συμβαίνει , σιχαίνονται το ίδιο τους το σώμα και πολλές φορές τους καταβάλλει η ενοχή ότι ευθύνονται εκείνες για το κακό που έχουν υποστεί . Η σεξουαλική βία

περιλαμβάνει ένα ευρύτατο φάσμα που από τη σεξουαλική παρενόχληση φτάνει μέχρι τη σεξουαλική εκμετάλλευση , περνώντας από το συζυγικό βιασμό .

Μπορεί να είναι ο εξαναγκασμός σε επικίνδυνες ή εξευτελιστικές σεξουαλικές δραστηριότητες και σε δυσάρεστες σκηνοθεσίες τις πιο πολλές φορές όμως πρόκειται απλώς για εξαναγκασμό σε μία μη επιθυμητή σεξουαλική σχέση , είτε με την υποβολή (παραείσαι σεμνότυφη) είτε με την απειλή .

Ο βίαιος άνδρας μπορεί , για παράδειγμα να επιβάλλει μια εγκυμοσύνη , την οποία η γυναίκα δεν επιθυμεί , όταν ξέρει ότι ο ερχομός ενός παιδιού ενδέχεται να είναι ένας επιπλέον τρόπος να την ελέγχει . Η σεξουαλική βία μπορεί να είναι η αιτία πυελικών τραυματισμών ή μετάδοσης σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων .

Έχουν γίνει διάφορες μελέτες σχετικά με το θέμα της σεξουαλικής βίας . Σε μία πρόσφατη μελέτη αναφερόμενη σε 148 γυναίκες θύματα συζυγικής βίας για τις οποίες υπήρξε δικαστική απόφαση , το 68% των θυμάτων που ερωτήθηκαν αφηγήθηκαν ότι είχαν υποστεί , εκτός από χτυπήματα και τραυματισμούς , και συζυγική σεξουαλική βία , οι δε γυναίκες που είχαν υποστεί τη σεξουαλική βία παρουσιάζουν με χαρακτηριστικό τρόπο περισσότερα μετατραυματικά ψυχολογικά συμπτώματα από εκείνες που είχαν υποστεί μόνο σωματική βία δίχως σεξουαλική συνιστώσα .

Σε μία άλλη μελέτη στο Κεμπέκ σε 211 γυναίκες θύματα βίας στη συζυγική τους ζωή τα τρία τέταρτα από αυτές (75,4%) επεσήμαναν ότι οι σεξουαλικές σχέσεις με το σύζυγό τους ήταν ένας τρόπος να βρουν την ησυχία τους .

Όσον αφορά λοιπόν το θέμα της σεξουαλικής βίας πρόκειται για μία αναγκαστική σχέση , όπου συχνά αποσιωπάται γιατί αποτελεί μέρος του «συζυγικού καθήκοντος» , το οποίο ακόμη και σήμερα θεωρείται δικαίωμα του άνδρα και υποχρέωση της γυναίκας . Πολλές φορές οι γυναίκες αποδέχονται σεξουαλικές σχέσεις που δεν επιθυμούν μόνο και μόνο για να πάψει να τις ενοχλεί ο άνδρας τους .

Το φαινόμενο της σεξουαλικής βίας έχει δύο τρόπους εκδήλωσης , μέσω της ταπείνωσης και της αυταρχικότητας . Όπου είναι φανερό όταν ο θήτης ταπεινώνει το θύμα και εκείνη αισθάνεται υποβαθμισμένη και ανίκανη να τα καταφέρει χωρίς την παρουσία του . Πέρα από τους τρόπους αυτούς που αναφέρθηκαν όλοι σχεδόν οι

βίαιοι άνδρες , όταν νευριάζουν χρησιμοποιούν χυδαίο λεξιλόγιο και εξευτελιστικές βρισιές , εξομοιώνοντας τη γυναίκα τους με πόρνη .

Όμως η σεξουαλική βία είναι προπάντων ένα μέσο να κυριαρχείς στον άλλον . Δεν έχει καμία σχέση με τον πόθο , είναι για τον άνδρα απλώς ένας τρόπος για να πει : «Μου ανήκεις» . Πρέπει να αναφερθεί ότι πολλοί άνδρες τροφοδοτούν τις σεξουαλικές φαντασιώσεις τους με πρακτικές που διακινούνται από την πορνογραφία , όπου η αρσενική κυριαρχία σκηνοθετείται με γελοιογραφικό τρόπο .

Εν κατακλείδι αυτή η βία κυριαρχίας και υποδούλωσης μπορεί να στιγματίσει τόσο το σώμα της γυναίκας αλλά ακόμα περισσότερο την ψυχή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει αναφορά στο νομοθετικό πλαίσιο το οποίο προκύπτει μέσα από το οικογενειακό δίκαιο. Μέχρι τις 24 Οκτωβρίου 2006 δεν είχε θεσμοθετηθεί κάποιο επίσημο νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με την κακοποίηση της γυναίκας και τα ήδη υπάρχοντα ήταν ελλιπή. Ο νόμος 3500-2006 θεμελίωσε τη νομολογία και δεν παρατηρήθηκε κάποια τροποποίηση. Παρακάτω παραθέτονται όλα τα σχετικά άρθρα που αφορούν κάθε μορφή βίας που μπορεί να υποστεί μια γυναίκα, εκτός της ψυχολογικής η οποία δεν ποινικοποιείται.

3.1 ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Στο γενικό μέρος αυτού του κεφαλαίου θα αναφερθούν τα άρθρα του ποινικού κώδικα που σχετίζονται με την κακοποίηση των γυναικών

Πιο συγκεκριμένα στο δέκατο πέμπτο κεφάλαιο του ποινικού κώδικα, γίνεται αναφορά στα εγκλήματα κατά της ζωής και παραθέτονται τα παρακάτω άρθρα.

Σύμφωνα με το άρθρο 299 του ποινικού κώδικα που αφορά την ανθρωποκτονία από πρόθεση σημειώνεται ότι: όποιος με πρόθεση σκότωσε άλλον τιμωρείται με ποινή του θανάτου ή ισόβια κάθειρξη. Ήδη όμως η ποινή του θανάτου έχει καταργηθεί σύμφωνα με το άρθρο 33, παράγραφος 1 του Ν. 2172/93. Επίσης αν η πράξη αποφασίστηκε και εκτελέστηκε σε βρασμό ψυχικής ορμής, επιβάλλεται η ποινή της πρόσκαιρης κάθειρξης όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 του Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Στο άρθρο 300 παραθέτεται η ανθρωποκτονία με συναίνεση όπου αναφέρει ότι όποιος αποφάσισε και εκτέλεσε ανθρωποκτονία από οίκτο και επίμονη απαίτηση του θύματος τιμωρείται με φυλάκιση.

Στο άρθρο 301 αναφέρεται ότι: όποιος με πρόθεση κατέπεισε άλλον να αυτοκτονήσει, αν τελέστηκε η αυτοκτονία ή έγινε απόπειρά της, καθώς και όποιος έδωσε κατ' αυτήν, τιμωρείται με φυλάκιση.

Πιο συγκεκριμένα η ανθρωποκτονία από αμέλεια κατοχυρώνεται στο άρθρο 302 του ποινικού κώδικα όπου επισημαίνεται ότι όποιος επιφέρει το θάνατο άλλου τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Αν όμως το θύμα της πράξης είναι οικείος του υπαιτίου, το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει τον υπαίτιο από κάθε ποινή αν πεισθεί ότι λόγω της ψυχικής οδύνης που υπέστη από τις συνέπειες της πράξης του δεν χρειάζεται να υποβληθεί σε ποινή.

Στο άρθρο 304 υποδεικνύεται η τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης χωρίς της συναίνεση της εγκύου τιμωρείται με κάθειρξη.

A) Όποιος με συναίνεση της εγκύου διακόπτει ανεπίτρεπτα την εγκυμοσύνη της ή προμηθεύει σε αυτή μέσα για τη διακοπή της τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και αν ενεργεί κατά συνήθεια τις πράξεις αυτές τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών.

B) Αν η πράξη της προηγούμενης διάταξης, προκληθεί βαρεία πάθηση του σώματος ή της διάνοιας της εγκύου, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών και αν προκλήθηκε ο θάνατος της επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα έτη. Βέβαια δεν θεωρείται άδικη πράξη η διακοπή της εγκυμοσύνης με συναίνεση όχι μόνο της εγκύου αλλά και του γιατρού μαιευτήρα-γυναικολόγο με τη συμμετοχή

αναισθησιολόγου σε οργανωμένη νοσηλευτική μονάδα εάν φυσικά έχουν συμπληρωθεί οι δώδεκα εβδομάδες εγκυμοσύνης ή εάν έχει διαγνωσθεί κάποια σοβαρή ανωμαλία του εμβρύου ή εάν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για τη ζωή της εγκύου ή κίνδυνος σοβαρής βλάβης της σωματικής ή ψυχικής υγείας της. Τέλος άδικη πράξη δεν θεωρείται όταν η εγκυμοσύνη είναι αποτέλεσμα βιασμού, αποπλάνησης ανήλικης, αιμομιξία ή κατάχρησης γυναίκας ανίκανης να αντισταθεί και εφ' όσον δεν έχουν συμπληρωθεί δεκαεννέα εβδομάδες εγκυμοσύνης.

Επιπλέον στον δέκατο έκτο κεφάλαιο του ποινικού κώδικα επισημαίνονται κυρίως οι σωματικές βλάβες που μπορούν να προκληθούν.

Αρχικά στο άρθρο 308 αναφέρεται η απλή σωματική βλάβη όπου όποιος με πρόθεση προξενεί σε άλλον σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρις τριών ετών. Αν η κάκωση ή η βλάβη της υγείας που του προξένησε είναι όλως ελαφρά τιμωρείται με κράτηση έως έξι μήνες ή με πρόστιμο έως τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ.

Παράλληλα στο άρθρο 308^A υποδεικνύεται η απρόκλητη σωματική βλάβη όπου τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα. Αν η σωματική βλάβη είναι επικίνδυνη ή συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους. Εάν ενήργησαν με καλυμμένα ή αλλοιωμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους τιμωρούνται με τουλάχιστον δύο έτη φυλάκιση.

Σύμφωνα με το άρθρο 309 του ποινικού κώδικα καταγράφεται η επικίνδυνη σωματική βλάβη. Όπως αναφέρει, αν η πράξη του άρθρου 308 τελέστηκε με τρόπο που μπορούσε να προκαλέσει στον παθόντα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική του βλάβη επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

Το άρθρο 310 υποδεικνύει την βαριά σωματική βλάβη. Αν η πράξη του άρθρου 308 είχε επακόλουθο τη βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του παθόντος, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση υπάρχει ιδίως αν η πράξη προξένησε στον παθόντα κίνδυνο ζωής ή βαριά και μακροχρόνια αρρώστια ή σοβαρό ακρωτηριασμό ή αν τον εμπόδισε σημαντικά και για πολύ χρόνο να χρησιμοποιεί το σώμα ή την διάνοιά του. Βέβαια αν η υπαίτιος επιδίωκε το αποτέλεσμα που προξένησε τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

Το άρθρο 311 αναφέρει τη θανατηφόρα βλάβη όπου αν η σωματική βλάβη έχει επακόλουθο το θάνατο του παθόντος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επιδίωκε τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος επιβάλλεται κάθειρξη όπως άλλωστε παρουσιάζεται και στο άρθρο 1 του Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Επίσης στο άρθρο 312 γίνεται αναφορά και στη σωματική βλάβη ανηλίκου όπου αν ο υπαίτιος εκτός από τη βλάβη του ενηλίκου προξενεί βλάβη που δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης και σε κάποιο ανήλικο που δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο έβδομο έτος της ηλικίας του ή που δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

Τέλος το άρθρο 314 του ποινικού κώδικα επισημαίνει τη σωματική βλάβη από αμέλεια όπου όποιος προκαλεί σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας άλλου τιμωρείται με φυλάκιση τριών ετών. Αν όμως η σωματική βλάβη που προκλήθηκε είναι όλως ελαφρά επιβάλλεται κράτηση έως και τρεις μήνες ή με πρόστιμο έως τρεις χιλιάδες ευρώ. Στις περιπτώσεις των άρθρων 308 και 314 η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση όπως αναφέρει το άρθρο 315 του ποινικού δικαίου.

Το δέκατο όγδοο κεφάλαιο του ποινικού δικαίου αναλύει τα εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας. Ένα από τα εγκλήματα είναι η αρπαγή που αναφέρεται στο άρθρο 322, συγκεκριμένα: όποιος με απάτη ή βία ή με την απειλή βίας συλλαμβάνει, απάγει ή παράνομα κατακρατεί κάποιον έτσι ώστε να αποστερεί τον συλλαμβανόμενο από την προστασία της πολιτείας. Αν η πράξη έγινε με σκοπό να εξαναγκαστεί ο παθών σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή για την οποία δεν υπάρχει υποχρέωσή του τιμωρείται α) με ισόβια κάθειρξη ή με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών. Το άρθρο 325 αναφέρει την παράνομη κατακράτηση όπου όποιος με πρόθεση κατακρατεί άλλον χωρίς τη θέλησή του ή του στερεί με άλλον τρόπο την ελευθερία της κίνησής του τιμωρείται με φυλάκιση και αν η κατακράτηση διήρκεσε μακρό χρονικό διάστημα, με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών.

Σύμφωνα με το άρθρο 327 όποιος με σκοπό το γάμο ή την ακολασία απάγει ή κατακρατεί παράνομα (άρθρο 325) γυναίκα χωρίς τη θέλησή της ή γυναίκα που έχει διαταραγμένη νόηση ή είναι ανίκανη να αντισταθεί λόγω απώλειας της συνειδητής ή διανοητικής ατέλειας ή για άλλο λόγο, τιμωρείται αν τέλεσε την πράξη αυτή με

σκοπό το γάμο, με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους. Αν την διέπραξε με σκοπό την ακολασία, με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Το άρθρο 328 υποδεικνύει ότι όποιος απάγει ή κατακρατεί με σκοπό το γάμο ή την ακολασία άγαμη και ανήλικη γυναίκα με τη θέλησή της, χωρίς τη συγκατάθεση των προσώπων που την έχουν στην εξουσία τους ή που έχουν σύμφωνα με το νόμο το δικαίωμα να φροντίζουν για το πρόσωπό της τιμωρείται, αν τέλεσε την πράξη με σκοπό το γάμο με φυλάκιση μέχρι τριών ετών αν με σκοπό την ακολασία, με φυλάκιση. Βέβαια και στις δυο περιπτώσεις των άρθρων 327 και 328 τελέστηκε με τη γυναίκα που έχει απαχθεί ο γάμος στον οποίο απέβλεπε η απαγωγή, η ποινική δίωξη ασκείται μόνο μετά την ακύρωσή του.

Το άρθρο 330 του ποινικού κώδικα αναφέρει ότι όποιος χρησιμοποιώντας σωματική βία ή απειλή σωματικής βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης εξαναγκάζει άλλον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή για τις οποίες ο παθών δεν έχει υποχρέωση τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών. Επίσης και το άρθρο 333 συμπληρώνει ότι όποιος προκαλεί σε άλλον τρόμο ή ανησυχία απειλώντας τον με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή.

Για όλα τα παραπάνω άρθρα, 327, 328, 330 και 333 απαιτείται έγκληση για την ποινική δίωξη.

Στο δέκατο ένατο κεφάλαιο αναφέρονται τα εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Συγκεκριμένα, το άρθρο 336 ορίζει το βιασμό. Όποιος με σωματική βία ή με την απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη όπως ήδη αναφέρεται και στο Ν. 3500/06.

Στη συνέχεια, το άρθρο 337 ποινικοποιεί την προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Όποιος με ασελείς χειρονομίες ή προτάσεις ασελείς πράξεις, προσβάλλει βάνουσα την αξιοπρέπεια άλλου πεδίου της γενετήσιας ζωής του τιμωρείται με φυλάκιση ενός έτους ή χρηματική ποινή. Επιπλέον το άρθρο 338 τονίζει την κατάχρηση σε ασελεία και αναφέρει ότι όποιος καταχράται την παραφροσύνη της γυναίκας ή την από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενη ανικανότητάς του να αντισταθεί, ενεργεί επ' αυτού συνουσία ή άλλη ασελή πράξη τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών. Το άρθρο 341 συμπληρώνει ότι όποιος επιτύχει να

έλθει σε συνουσία με γυναίκα προκαλώντας ή χρησιμοποιώντας πλάνη εξ αιτίας της οποίας η παθούσα θεώρησε ότι η συνουσία πραγματοποιήθηκε σε γάμο, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

Παράλληλα το άρθρο 350 αναφέρει την εκμετάλλευση από άνδρα που συντηρείται ολικά ή εν μέρει από γυναίκα που ασκεί κατ' επάγγελμα την πορνεία και από την εκμετάλλευση των σχετικών ανήθικων κερδών της τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών μέχρι τριών ετών, αν δεν υπάρχει περίπτωση να τιμωρηθεί για άλλη βαρύτερη αξιόποινη πράξη.

Η σωματεμπορία καταγράφεται στο άρθρο 351. Όποιος για να εξυπηρετήσει την ακολασία άλλων: Α) προσλαμβάνει ή παρασύρει έστω και με τη συναίνεση της, γυναίκα με σκοπό την πορνεία. Β) με τη βία, με απατηλά μέσα, με απειλές, με επιβολή ή κατάχρησης εξουσίας ή με κάθε άλλο εξαναγκαστικό μέσο προσλαμβάνει ή παρασύρει γυναίκα με σκοπό την πορνεία. Γ) με τα προαναφερόμενα μέσα κατακρατεί γυναίκα παρά τη θέλησή της σε οίκο ανοχής ή την εξαναγκάζει να παραδοθεί σε πορνεία τιμωρείται με φυλάκιση ενός έτους μέχρι τριών ετών και με χρηματική ποινή αν δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης.

Στο εικοστό κεφάλαιο αναφέρονται τα εγκλήματα σχετικά με το γάμο και την οικογένεια. Συγκεκριμένα στο άρθρο 354 σημειώνεται η διατάραξη της οικογενειακής τάξης όπου όποιος με οποιονδήποτε τρόπο νοθεύει ή συγκαλύπτει την οικογενειακή τάξη κάποιου και ιδίως όποιος υποβάλλει τέκνο τιμωρείται με φυλάκιση. Επιπλέον το άρθρο 359 αναφέρεται στην εγκατάλειψη εγκύου. Ειδικότερα, όποιος εγκαταλείπει σε απορία ή με άλλο τρόπο αβοήθητη μια γυναίκα που έμεινε απ' αυτόν έγκυος και που λόγω της εγκυμοσύνης ή του τοκετού της δεν μπορεί να φροντίσει τον εαυτό της τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους. Η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

Στο εικοστό πρώτο κεφάλαιο αναφέρονται τα εγκλήματα κατά της τιμής. Το άρθρο 361 υποδεικνύει την εξύβριση όπου όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις δυσφήμισης προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο ή με έργο ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης. Όταν όμως η προσβολή

της τιμής δεν είναι ιδιαίτερα βαριά, αν ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις και το πρόσωπο του ατόμου που προσβλήθηκε, ο υπαίτιος τιμωρείται με κράτηση ή με πρόστιμο. Επιπλέον το άρθρο 361^A παρουσιάζει την απρόκλητη έμπρακτη εξύβριση όπου τιμωρείται με φυλάκιση τριών μηνών αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα.

Σύμφωνα με το άρθρο 362 του ποινικού δικαίου αναφέρει την δυσφήμιση όπου όποιος με οποιονδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ισχυρίζεται ή διαδίδει για κάποιον άλλον γεγονός που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης. Στο άρθρο 363 σημειώνεται η συκοφαντική δυσφήμιση όπου αν στην περίπτωση του άρθρου 362, το γεγονός είναι ψευδές ο υπαίτιος μπορεί να τιμωρηθεί με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών. Κατά το άρθρο 363 μπορεί να στερηθεί και τα πολιτικά του δικαιώματα. Τέλος στις περιπτώσεις των παραπάνω άρθρων η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

3.2 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Στις 24 Οκτωβρίου 2006 για πρώτη φορά ψηφίστηκαν νόμοι όπου προέβλεπαν στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και ανακοινώθηκαν από την « Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας». Οι νόμοι αυτοί διακρίνονται από τον τίτλο-αριθμό 3500 και περιλαμβάνουν έξι κεφάλαια και είκοσι οκτώ άρθρα.

Το πρώτο κεφάλαιο του νόμου 3500 περιλαμβάνει τις γενικές διατάξεις. Στο άρθρο 1 αναφέρονται κυρίως ορισμοί, συγκεκριμένα τονίζεται ότι για τον παρόντα νόμο θεωρείται ότι πρώτον η ενδοοικογενειακή βία, η τέλεση αξιόποινης πράξης, σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα. Δεύτερον ότι οικογένεια ή κοινότητα που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους. Επίσης στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο

πρόσωπο που συννοικεί στην οικογένεια. Επιπλέον όσον αφορά την οικογένεια οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συννοικούν, ως και στους τέως συζύγους. Τέλος η Τρίτη παράγραφος του άρθρου 1 του νόμου 3500 αναφέρει ότι θύμα ενδοοικογενειακής βίας κάθε πρόσωπο της προηγούμενης παραγράφου σε βάρος του οποίου τελείται αξιόποινη πράξη κατά τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος. Θύμα είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινη πράξη, κατά τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενώπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας. Στη συνέχεια στο άρθρο 2 του πρώτου κεφαλαίου αναφέρεται η απαγόρευση της βίας. Πιο συγκεκριμένα, η άσκηση βίας κάθε μορφής μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται.

Το δεύτερο κεφάλαιο του νόμου 3500 αναφέρεται στις αστικές διατάξεις. Το άρθρο 3 του κεφαλαίου παρουσιάζει την ενδοοικογενειακή βία ως τεκμήριο κλονισμού του γάμου. Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής: «Εφόσον ο εναγόμενος δεν αποδεικνύει το αντίθετο, ο κλονισμός τεκμαίρεται σε περίπτωση διγαμίας ή μοιχείας αυτού, εγκατάλειψης του ενάγοντος ή επιβουλής της ζωής του από τον εναγόμενο, καθώς και σε περίπτωση άσκησης από τον εναγόμενο ενδοοικογενειακής βίας εναντίον του ενάγοντος». Στο άρθρο 4 του νόμου επισημαίνεται η σωματική βία όπου ο επί ασκήσεως σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου, ως μέσου σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, εφαρμόζεται το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα. Τέλος στο άρθρο 5 όπου κλείνει το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρει την χρηματική ικανοποίηση και αναφέρει ότι η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης του παθόντος για μία από τις πράξεις του παρόντος νόμου, δεν μπορεί να είναι κατώτερη των χιλίων (1.000) ευρώ, εκτός αν ο ίδιος ο παθών ζήτησε μικρότερο ποσό.

Μετά την καταγραφή των αστικών διατάξεων σειρά έχουν οι ποινικές διατάξεις όπου περιέχονται τα εξής άρθρα. Αρχικά το άρθρο 6 αναφέρει την ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη και περιέχει πέντε παραγράφους. Στην πρώτη παράγραφο επισημαίνεται ότι το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, υπό την έννοια του εδαφίου α' της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα, ή με συνεχή συμπεριφορά προξενεί εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του, με την έννοια του εδαφίου β' της παραπάνω

διάταξης, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους. Στη συνέχεια η δεύτερη παράγραφος επεξηγεί ότι αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνατόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολουθήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη. Επίσης, αν η πράξη της πρώτης παραγράφου τελέσθηκε σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών και αν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους, αναφέρει η Τρίτη παράγραφος. Στην τέταρτη καταγράφεται ότι αν η πράξη της πρώτης παραγράφου συνιστά μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία, ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών. Τέλος η Πέμπτη παράγραφος του έκτου άρθρου έχει να κάνει με τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων. Πιο συγκεκριμένα, οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Στο άρθρο 7 του τρίτου κεφαλαίου αναφέρεται η ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή. Σε αυτό το άρθρο συγκαταλέγονται δυο παράγραφοι. Αρχικά παρουσιάζεται ότι το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος χρησιμοποιώντας βία ή απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται προς τούτο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του υπό την έννοια της περίπτωσης β' του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα. Επιπλέον, όταν το μέλος της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόμο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση.

Στη συνέχεια στο άρθρο 8 του οικογενειακού δικαίου επισημαίνεται ο βιασμός και η κατάχρηση σε ασέλγεια. Σε αυτό το άρθρο αντικαθιστάται η πρώτη παράγραφος του άρθρου 336 του ποινικού κώδικα και αναφέρει ότι όποιος με σωματική βία ή με

απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη». Επιλέον, αντικαθιστάται και η πρώτη παράγραφος του νόμου 338 του ποινικού κώδικα με τον εξής τρόπο: «Όποιος με κατάχρηση της παραφροσύνης άλλου ή της από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενης ανικανότητάς του να αντισταθεί, ενεργεί επ' αυτού συνουσία ή άλλη ασελή πράξη τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών».

Στο άρθρο 9 του τρίτου κεφαλαίου παρουσιάζονται μέσα σε τρεις παραγράφους η ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Όπως αναφέρει η πρώτη παράγραφος, το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών. Η δεύτερη παράγραφος προσθέτει ότι με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών μέχρι τριών ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι ανήλικος. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού όπως καταγράφεται και στην Τρίτη παράγραφο. Τέλος το άρθρο 10 του τρίτου κεφαλαίου περιλαμβάνει την παρακώλυση της παραμονής της δικαιοσύνης και αναφέρει ότι όποιος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας απειλεί μάρτυρα ή μέλος της οικογένειάς του ή ασκεί βία εναντίον του ή τον δωροδοκεί, με σκοπό την παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.

Το τέταρτο κεφάλαιο του νόμου 3500 για την ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει την ποινική διαμεσολάβηση. Σε αυτό το κεφάλαιο συγκαταλέγεται το άρθρο 11 όπου αφορά τις προϋποθέσεις. Στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ο αρμόδιος για την άσκηση ποινικής δίωξης εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα διαμεσολάβησης κατά τη διαδικασία των επόμενων άρθρων. Αρχικά προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης είναι η υποβολή ανεπιφύλακτης δήλωσης εκ μέρους του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος, ότι είναι πρόθυμο σωρευτικά: α) να υποσχεθεί ότι δεν θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας (λόγος τιμής) και ότι, σε περίπτωση συνοίκησης, δέχεται να μείνει εκτός οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα, εάν το

προτείνει το θύμα. Για την υπόσχεση αυτή συντάσσεται έκθεση κατά τα άρθρα 148 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, β) να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό – θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα, σε όποιον τόπο και για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται τούτο αναγκαίο από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προγράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακολούθησής του. Το σχετικό πιστοποιητικό επισυνάπτεται στο φάκελο της δικογραφίας. Αναφέρονται δε σε αυτό, αναλυτικά, το αντικείμενο του συμβουλευτικού – θεραπευτικού προγράμματος και ο αριθμός των συνεδριών που παρακολούθησε ο ενδιαφερόμενος, γ) να άρει ή να αποκαταστήσει, εφόσον είναι δυνατόν, αμέσως τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη και να καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στον παθόντα. Επιπλέον, αν το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικος, η ποινική διαμεσολάβηση ενεργείται υπέρ αυτού και από κοινού από τον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελέα ανηλίκων και τον ασκούντα την επιμέλεια, εφόσον αυτός δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με τον φερόμενο ως δράστη του εγκλήματος. Αν δεν υπάρξει ομοφωνία, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή. Ο ανήλικος που έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του μπορεί, εφόσον το επιθυμεί, να παρίσταται κατ’ αυτήν και να ακούγεται. Τα πρόσωπα του πρώτου εδαφίου αντιπροσωπεύουν τον ανήλικο στη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης και για τις αστικές αξιώσεις. Στη συνέχεια αναφέρεται ότι οι σχετικές με την ποινική διαμεσολάβηση διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται, αν ο φερόμενος ως δράστης της πράξεως ενδοοικογενειακής βίας είναι επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γονέας του ανηλίκου. Η τελευταία παράγραφος του άρθρου 11 επισημαίνεται ότι αν την πράξη ενδοοικογενειακής βίας σε βαθμό πλημμελήματος φέρεται να έχει τελέσει ανήλικος, εφαρμόζεται το άρθρο 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Το άρθρο 12 του οικογενειακού δικαίου παραθέτει τη διαδικασία που ισχύει κατά την ποινική διαμεσολάβηση. Αρχικά αν σε βάρος του υπαιτίου κινηθεί η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ποινική διαμεσολάβηση επιτρέπεται μόνον εφόσον το δικαστήριο αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τις διατάξεις του άρθρου 423 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Στην περίπτωση αυτή, η σχετική διαδικασία χωρεί κατά τις παραγράφους 3 έως 6 του παρόντος άρθρου. Το δικαστήριο που αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης, κατά το πρώτο εδάφιο, εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση να επιβληθούν στον υπαίτιο

περιοριστικοί όροι κατά το άρθρο 18 του παρόντος νόμου. Παράλληλα αν σε βάρος του φερόμενου ως δράστη ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας, πριν από κάθε άλλη ενέργεια: α) μπορεί να διατάσσει τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης στο φερόμενο ως θύμα, προκειμένου να ερευνηθεί η βασιμότητα της καταγγελίας για την σε βάρος του τέλεση της πράξεως, β) εξετάζει ο ίδιος κάθε μάρτυρα που προτείνεται, καθώς και τα πρόσωπα της οικογένειας ή παραγγέλλει την εξέταση αυτών από τους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους, και γ) καλεί το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση της πράξεως να παράσχει στον ίδιο ή στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο εξηγήσεις υπό τους όρους του άρθρου 31 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Ακόμα στο άρθρο 12 προσθέτεται ότι αν ο παρέχων εξηγήσεις δεν υποβάλει ο ίδιος, ή μέσω του συνηγόρου του, την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 δήλωση περί ποινικής διαμεσολάβησης, καλείται, προς τούτο, από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να λάβει προθεσμία τριών ημερών για να απαντήσει. Επίσης, αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι θετική, ο εισαγγελέας ενημερώνει τον παθόντα ή τον συνήγορό του για την κατά τα ανωτέρω δήλωση του ενδιαφερομένου και, αν υποβληθεί σχετικό αίτημα, παρέχεται στον παθόντα προθεσμία, το πολύ τριών ημερών, για να δηλώσει αν δέχεται τη διαμεσολάβηση. Όμως, αν η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει ή δεν επέλθει συμφωνία ως προς τους όρους της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του άρθρου 11, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παθόντος είναι θετική, ο εισαγγελέας με διάταξή του θέτει τη δικογραφία σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας. Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή. Επιπλέον, αν τα πρόσωπα στα οποία αποδίδεται η τέλεση της πράξης είναι περισσότερα, για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης απαιτείται μεταξύ τους συμφωνία. Το ίδιο ισχύει και αν η φερόμενη ως τελεσθείσα πράξη αφορά περισσότερα θύματα. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία κατά τα προηγούμενα εδάφια, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή. Τέλος, η συμφωνία των διαδίκων μερών για την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 του παρόντος έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης μπορεί να υποβληθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα και με σχετικό πρακτικό εκ μέρους των συνηγώρων τους.

Κατά το άρθρο 13 οι ποινικές συνέπειες είναι οι εξής: Η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης καταχωρίζεται σε ειδική μερίδα στο δελτίο ποινικού μητρώου και τηρείται για χρονικό διάστημα ίσο προς τον εκ του νόμου προβλεπόμενο χρόνο παραγραφής του εγκλήματος στο οποίο αφορά. Αν ο ενδιαφερόμενος συμμορφωθεί προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης για χρονικό διάστημα τριών ετών, τότε η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται και εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας για το έγκλημα που αφορά. Η διαπιστούμενη από τον εισαγγελέα υπαίτια μη ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης διακόπτει τη διαδικασία και προκαλεί την αναδρομική άρση των επελθόντων αποτελεσμάτων. Στην περίπτωση αυτή ο εισαγγελέας ανασύρει τη δικογραφία από το αρχείο, η δε ποινική διαδικασία συνεχίζεται κατά τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χωρίς να επιτρέπεται πλέον η υποβολή νέου αιτήματος για ποινική διαμεσολάβηση. Ενόσω διαρκεί η διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, τελεί σε εκκρεμοδικία η πράξη στην οποία αυτή αφορά. Η άσκηση ποινικής δίωξης για πράξη για την οποία εξαλείφθηκε η ποινική αξίωση της πολιτείας, λόγω ολοκλήρωσεως της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης, είναι απαράδεκτη. Η παραγραφή της πράξης αναστέλλεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης. Η άρνηση ενός εκ των διαδίκων μερών να δεχθεί τη διαμεσολάβηση ή η αποτυχία ολοκλήρωσεώς της, για οποιαδήποτε αιτία, δεν επάγονται σε βάρος αυτών καμία αρνητική ουσιαστική ή δικονομική συνέπεια στην ποινική δίκη που επακολουθεί. Στην παρ. 3 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται στοιχείο το οποίο έχει ως εξής: « η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης σε εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας».

Τέλος στο άρθρο 14 του νόμου 3500 του τέταρτου κεφαλαίου καταγράφονται οι αστικές συνέπειες. Αναφέρεται ότι η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Μόνη η συμφωνία του παθόντος συζύγου για την έναρξη της διαδικασίας δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής διαζυγίου ή την υποβολή αιτήσεως συναινετικής λύσεως του γάμου, την πρόοδο της δίκης και τη λύση του γάμου. Επιπλέον, η εντός τριετίας από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης μη συμμόρφωση του φερόμενου ως δράστη προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης παρέχει στο θύμα του εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας το

δικαίωμα να ζητήσει, με αγωγή του, την ανατροπή της συμφωνίας, όσον αφορά στις χρηματικές αξιώσεις. Με την άσκηση της αγωγής ανατροπής αναβιώνουν οι χρηματικές αξιώσεις του παθόντος, τα δε καταβληθέντα λόγω της συμφωνίας αναζητούνται κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού. Τέλος, μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης αποκλείεται η ανατροπή της συμφωνίας, εξ ουοιδήποτε λόγου και η αναζήτηση των καταβληθέντων σε συμμόρφωση αυτής. Τα ίδια αποτελέσματα επιφέρει και η λύση του γάμου μεταξύ των συζύγων εντός της τριετίας.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται το πέμπτο κεφάλαιο του νόμου 3500 όπου έχει να κάνει με τις δικονομικές διατάξεις και μέσα σε αυτό παραθέτονται τα εξής άρθρα: στο άρθρο 15 υπάρχει η προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης. Στο τέλος του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο, το οποίο έχει ως εξής: «Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να διατάσσεται ιδίως η απομάκρυνση του καθ' ου από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκησή του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του αιτούντος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας». Το άρθρο 16 αναφέρεται στην παραγραφή όπου αν οι πράξεις των άρθρων 6, 7 και 9 του παρόντος στρέφονται κατά ανηλίκου, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωσή του. Ακόμα και το άρθρο 17 που αναφέρεται στην ποινική δίωξη παρουσιάζει ότι η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6, 7, 9 και 10 ασκείται αυτεπαγγέλτως. Ακόμα και σε βάρος του υπαιτίου εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 417 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Επιπλέον το άρθρο 18 του πέμπτου κεφαλαίου αναφέρει τους περιοριστικούς όρους που μπορεί να υποβάλλει το θύμα. Αρχικά σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν, αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες κρίνεται απαραίτητο για την προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας του θύματος, να επιβληθεί στον κατηγορούμενο από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο στο οποίο παραπέμπεται να δικασθεί ή από τον αρμόδιο ανακριτή ή από το δικαστικό συμβούλιο και για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται, ο περιοριστικός όρος της απομάκρυνσής του από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκησή του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του θύματος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας. Η ισχύς του

παραπάνω περιοριστικού όρου παύει αυτοδικαίως μετά την έκδοση οριστικής αποφάσεως ή της διατάξεως του εισαγγελέα με την οποία αρχειοθετείται η υπόθεση λόγω ποινικής διαμεσολάβησης. Κατά δεύτερον όσο αφορά τους περιοριστικούς όρους που έχουν επιβληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατόν να ανακληθούν, αντικατασταθούν ή τροποποιηθούν από το αρμόδιο δικαστικό όργανο που τον επέβαλε, με αίτηση του κατηγορουμένου, στην οποία αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται η ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίησή του. Για τη συζήτηση της αιτήσεως κλητεύεται υποχρεωτικά ο παθών, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά. Τέλος, το δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο κατά την παράγραφο 1 για την επιβολή, ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση των περιοριστικών όρων, μπορεί να ζητήσει, συμβουλευτικά, τη γνώμη ψυχιάτρων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων επιστημόνων με ειδικές γνώσεις σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον τα πρόσωπα αυτά εργάζονται σε δημόσιο φορέα υγείας. Παράλληλα το άρθρο 19 παρουσιάζει την εξέταση των μαρτύρων όπου σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέλη της οικογένειας εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς όρκο. Επιπλέον και οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκεται η κατάθεσή τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέτασή τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο. Τέλος το άρθρο 20 του πέμπτου κεφαλαίου πραγματεύεται την υποχρέωση τήρησης της εχεμύθειας. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές που διενεργούν προανάκριση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, απαγορεύεται να ανακοινώνουν με οποιονδήποτε τρόπο το ονοματεπώνυμο του θύματος και του κατηγορουμένου, τη διεύθυνση κατοικίας τους, καθώς και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία είναι δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους. Οι παραβάτες της διατάξεως αυτής τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

Τελευταίο κεφάλαιο του οικογενειακού δικαίου ασχολείται με την αρωγή θυμάτων. Αρχικά το άρθρο 21 αναφέρεται στην κοινωνική συμπαράσταση όπου τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και της αναγκαίας υλικής συνδρομής από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και από κοινωνικές υπηρεσίες των οργανισμών

τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας υποχρεούνται, εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώσουν αυτό και τους παραπάνω φορείς, ώστε να παρασχεθεί αμέσως η απαραίτητη, κατά περίπτωση, αρωγή. Επιπρόσθετα, το άρθρο 22 αναφέρεται στο ευεργέτημα πενίας όπου στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης, εξαιτίας του συγκεκριμένου περιστατικού, παρέχεται το ευεργέτημα της πενίας με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 194 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες. Στη συνέχεια καταγράφεται το άρθρο 23 που αφορά τις υποχρεώσεις εκπαιδευτικών. Αρχικά ο . εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ενημερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας. Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή. Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής. Δεύτερον, κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος ανακοίνωσε την αξιόποινη πράξη στις παραπάνω αρμόδιες αρχές, και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την πληροφορήθηκε ή τη διαπίστωσε, καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες, μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.

Το άρθρο 24 διαπραγματεύεται κυρίως την κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια και αντικαθιστά το άρθρο 342 του Ποινικού Κώδικα που αφορά αυτό το θέμα. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 342 αναφέρει τα εξής: 1. Ο ενήλικος ο οποίος ενεργεί ασελγείς πράξεις με ανήλικο, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται ως εξής: α) αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα έτη, με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών, β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα, όχι όμως και τα δεκαοκτώ έτη, με κάθειρξη. 2. Συνιστά επιβαρυντική περίπτωση η τέλεση της πράξης της πρώτης παραγράφου: α)

από οικείο, β) από πρόσωπο που συνοικεί με τον ανήλικο ή διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους οικείους του, γ) από εκπαιδευτικό, παιδαγωγό, γυμναστή ή άλλο πρόσωπο που παραδίδει μαθήματα στον ανήλικο, δ) από πρόσωπο που δέχεται τις υπηρεσίες του ανηλίκου, ε) από κληρικό με τον οποίο ο ανήλικος διατηρεί πνευματική σχέση, στ) από ψυχολόγο, ιατρό, νοσοκόμο ή από ειδικό επιστήμονα που παρέχει τις υπηρεσίες του στον ανήλικο. 3. Ο ενήλικος ο οποίος με χειρονομίες, με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώ ανηλίκου, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται αναλόγως και στις περιπτώσεις αυτές. 4. Ο ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, αποκτά επαφή με πρόσωπο που δεν συμπλήρωσε τα δεκαέξι έτη και με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώ του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών. 5. Η παραγραφή των πράξεων των προηγούμενων παραγράφων αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωση του ανηλίκου.»

Τέλος τα υπόλοιπα άρθρα που ακολουθούν θεωρούνται επεξηγηματικά για κάποια άρθρα που προαναφέρθηκαν παραπάνω. Για αρχή, το άρθρο 25 διατυπώνει ότι οι προθεσμίες των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 3 και του άρθρου 4 ΣΤ' του ν. 3388/2005, που παρατάθηκαν με την αριθ. 99583 οικ./24.12.2005 (ΦΕΚ 1490 Β') κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης, παρατείνονται αντίστοιχα έως ότου προαχθούν οι εξωτερικοί φρουροί στο βαθμό του Υπαρχιφύλακα και μέχρι την 12.9.2007. Στη συνέχεια το άρθρο 26 αναφέρει ότι η παράγραφος 4 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 και συμπληρώθηκε με το άρθρο 18 του ν. 3472/2006, αντικαθίσταται ως εξής: «4. Για την πλήρωση των θέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 διορίζονται Έλληνες πολίτες, απόφοιτοι λυκείου ή άλλης ισότιμης σχολής της ημεδαπής ή της αλλοδαπής. Οι υποψήφιοι δεν πρέπει να έχουν ηλικία μεγαλύτερη των 30 ετών, πρέπει να είναι αρτιμελείς, να έχουν ανάστημα (χωρίς υποδήματα) τουλάχιστον ενός μέτρου και εβδομήντα εκατοστών (1,70) και οι άνδρες να έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές

τους υποχρεώσεις. Για την επιλογή τους εφαρμόζονται τα ακόλουθα αντικειμενικά κριτήρια: (α) Η εκπλήρωση της στρατιωτικής τους θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις με το βαθμό του εφέδρου αξιωματικού ή στις Ειδικές Δυνάμεις των Ενόπλων Δυνάμεων ή η προϋπηρεσία ως εθελοντών πενταετούς θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις. (β) Ο βαθμός του απολυτηρίου τίτλου σπουδών. (γ) Η μόνιμη κατοικία και η εγγραφή στα δημοτολόγια δήμων ή κοινοτήτων του νομού όπου εδρεύουν τα Καταστήματα Κράτησης, για δύο τουλάχιστον χρόνια έως την έκδοση της προκήρυξης. Υποψήφιοι οι οποίοι λαμβάνουν μόρια με βάση το κριτήριο αυτό υποχρεούνται να υπηρετήσουν στο νομό για τον οποίο έλαβαν τα μόρια τουλάχιστον επί δέκα χρόνια, εκτός αν, λόγω βαθμολογικής προαγωγής τους ή υπηρεσιακών αναγκών, καταστεί αναγκαία η μετάθεση ή η απόσπασή τους σε Κατάστημα άλλου νομού. (δ) Η κατοχή άδειας ικανότητας οδηγού Γ΄ ή Δ΄ κατηγορίας. (ε) Η κατοχή διπλώματος μετά-δευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης του Ο.Ε.Ε.Κ. δωδεκάμηνης τουλάχιστον φοίτησης, με ειδικότητα «Στέλεχος Υπηρεσιών Ασφαλείας». Επίσης το άρθρο 27 επεξηγεί ότι στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999 (ΦΕΚ 112 Α΄), όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 (ΦΕΚ 225 Α΄), αντικαθίσταται ως εξής: «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης καθορίζεται το ύψος της αποζημίωσης, που λαμβάνουν οι εκπαιδευόμενοι στις ανωτέρω Σχολές. Η αποζημίωση υπόκειται σε κράτηση υγειονομικής περίθαλψης, όπως αυτή προβλέπεται εκάστοτε για τις αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων. Η κράτηση αυτή περιέρχεται στο Δημόσιο. Οι δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των εκπαιδευομένων και μόνο καλύπτονται από τον Ο.Π.Α.Δ., ο οποίος επιχορηγείται προς τούτο κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1 του άρθρου 11 του ν. 2768/1999 (ΦΕΚ 273 Α΄). Το χρονικό διάστημα φοίτησης των ανωτέρω στη Σχολή αποτελεί χρόνο πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας, εφόσον διορισθούν. Εάν με υπαιτιότητά τους διακοπεί η εκπαίδευση στη Σχολή ή δεν αποδεχθούν το διορισμό τους, οι εκπαιδευόμενοι υποχρεούνται να επιστρέψουν την αποζημίωση, καθώς και τις δαπάνες για την εκπαίδευσή τους, όπως καθορίζονται με την κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης, η οποία προβλέπεται στην παράγραφο 8 του παρόντος.» Τέλος ο νόμος 3500 που αφορά την ενδοοικογενειακή βία και άλλες διατάξεις ολοκληρώνεται με το άρθρο 28 του έκτου κεφαλαίου και αναφέρεται στην έναρξη της ισχύς του νόμου. Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η ισχύς του

παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Θεωρήθηκε και τέθηκε η μεγάλη σφραγίδα του κράτους για την ισχύ αυτού του νόμου από τις 24 Οκτωβρίου 2006 με την υπογραφή όλων των υπουργών. Ο νόμος 3500 ήταν ο πρώτος που αφορούσε την ενδοοικογενειακή βία και μετά από την έναρξη ισχύος δεν δέχτηκε καμία σοβαρή τροποποίηση.

3.3 ΝΟΜΙΚΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Στις παλαιότερες εποχές ο βιασμός θεωρείται έγκλημα κατά της ιδιοκτησίας, και πιο συγκεκριμένα κλοπή της σεξουαλικής ιδιοκτησίας του πατέρα ή του συζύγου αφέντη. Ο νόμος δεν θεωρούσε ότι ο βιασμός ήταν μια άδικη πράξη εναντίον της γυναίκας η οποία τον είχε υποστεί, αλλά εναντίον του κυρίου και κατόχου της. Η γυναίκα αποτελούσε περιουσιακό στοιχείο του άνδρα και ο βιασμός ισοδυναμούσε με μείωση της αξίας του περιουσιακού αγαθού. Οι νόμοι περί βιασμού υπάρχουν για να προστατεύουν τον άνδρα κτήτορα του γυναικείου σώματος, και όχι το δικαίωμα της γυναίκας πάνω στο σώμα της και της γενετήσιας ελευθερίας της. Παραδοσιακά ο βιασμός θεωρείται ως μια προσβολή που ένας άνδρας διαπράττει εναντίον ενός άλλου άνδρα. Κάτω από το ιδεολογικό και το ιστορικό πλαίσιο, η ποινή του δράστη ήταν ο λιθοβολισμός ή η αποζημίωση του ιδιοκτήτη της γυναίκας που βιάστηκε. (Τσιγγής, 1996:101)

Φυσικά, ο ορισμός του βιασμού διαφέρει ανάλογα με την ιστορική περίοδο και την πολιτιστική παράδοση και επικεντρώνεται κυρίως γύρω από τις αντιλήψεις για τις γυναίκες, το φύλο, το σώμα, την ηθική, το ανθρώπινο δικαίωμα αλλά και κατά πόσο η βία υπερισχύει σε μια κοινωνία. Το έγκλημα του βιασμού θεωρείται ο πιο απάνθρωπος τρόπος άσκησης της σεξουαλικής βίας από τη στιγμή που καταπατά τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών και προσβάλλει την γενετήσια ελευθερία τους. Χαρακτηρίζεται από τον εξαναγκασμό σε ασέλγεια που αντικειμενικά δεν προσβάλλει το αίσθημα της αιδούς και των ηθών και δεν κατευθύνεται στην ικανοποίηση ή τη διέγερση της γενετήσιας επιθυμίας.

Στη σημερινή εποχή, οι ποινικές συνέπειες είναι απόρροια του νομικού ορισμού καθώς και των ποινικών προβλέψεων που χαρακτηρίζουν τα εγκλήματα αυτά. Όσον αφορά την εξήγηση και την ποινική αντιμετώπιση του βιαστεί έχει αποδειχθεί ότι η σεξουαλική διείσδυση παίζει καθοριστικό ρόλο στην απόφαση. Επιπλέον, σημαντικός παράγοντας είναι η απόδειξη της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στον δράστη και το θύμα αν δηλαδή ήταν συγγενείς, απλώς γνωστοί ή απολύτως γνωστοί. Φυσικά τα χαρακτηριστικά της συνουσίας και της έλλειψης συναίνεσης του θύματος είναι αυτά που μπορούν να δώσουν ένα ολοκληρωμένο ορισμό για το συγκεκριμένο έγκλημα. Με αυτά τα στοιχεία που δόθηκαν παραπάνω καθορίζονται οι ποινικές εξελίξεις στην υπόθεση ενός βιασμού.

Ο νομικός ορισμός του βιασμού είναι μια κοινωνικά διαμορφωμένη πραγματικότητα που μετασχηματίζεται και μετεξελίσσεται ανάλογα με τις ευρύτερες κοινωνικές και πολιτιστικές αλλαγές. Ωστόσο, κατά γενική συμφωνία στο γεγονός ο νομικός ορισμός του βιασμού συγκροτείται από τρία στοιχεία: 1) την κολπική διείσδυση (συνουσία), 2) τη χρήση βίας, και 3) την απουσία συναίνεσης του θύματος. (Τσιγγής, 1996:99). Η μορφή της συνουσίας φυσικά μπορεί να διαφοροποιηθεί, από την ελαφρότερη διείσδυση του ανδρικού οργάνου στον κόλπο της γυναίκας έως και την ολοκληρωμένη συνουσία δηλαδή την εκσπερμάτιση.

Στην Ελλάδα το 1984 με τη δράση του φεμινιστικού κινήματος υπήρξε νομοθετική αλλαγή μετά από την καταδίκη ενός και με τον εντοπισμό ενός άλλου βιαστή πολλών γυναικών το 1983. Με αφορμή αυτό το γεγονός οργανώθηκαν διαδηλώσεις και άλλες κινητοποιήσεις με διάφορα συνθήματα όπως « Κάθε γυναίκα μπορεί να βιαστεί, γυναίκες καταγγείλετε το βιαστή»

Ο ελληνικός ποινικός κώδικας αναθεωρήθηκε το 1984 και ο ορισμός του βιασμού δίνεται από το άρθρο 336 παρ. 1 ως εξής: « βιασμό διαπράττει όποιος με σωματική βία ή απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης». Βέβαια, η παραπάνω πράξη που αναφέρει ο ποινικός κώδικας τιμωρείται με κάθειρξη. Φυσικά σε όλα αυτά παίζει πού σημαντικό ρόλο ο αριθμός των ατόμων – δραστών όπου αν ξεπερνούν τους δύο τιμωρούνται με κάθειρξη δέκα ετών. Αν όμως ο βιασμός έχει ως αποτέλεσμα το θάνατο του θύματος ο δράστης τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών ή και με ισόβια κάθειρξη.

Ο ποινικός νομοθέτης δεν ποινικοποιεί το βιασμό στο πλαίσιο του γάμου, και αυτό ίσως είναι η μεγαλύτερη παράλειψή του, κατά την τελευταία αναθεώρηση του άρθρου περί βιασμού. Με αυτή την αναθεώρηση έγιναν σημαντικά βήματα προόδου όσον αφορά τον ποινικό ορισμό του βιασμού. Οι σημαντικές αλλαγές ήταν οι εξής:

- 1) Το έγκλημα του βιασμού παύει να αποτελεί έγκλημα κατά των ηθών και μετατρέπεται σε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Η γενετήσια ελευθερία αναλύεται σε δύο θεμελιώδη δικαιώματα, στο δικαίωμα ελεύθερης επιλογής του συντρόφου και στο δικαίωμα επιλογής της χρονικής στιγμής που θέλει να έχει κάποιος ερωτικό διάλογο με το σύντροφό του.
- 2) Γίνεται ξεχωριστή και ταυτόχρονα αυστηρότερη πρόβλεψη για τον ομαδικό βιασμό. Η περίπτωση του ομαδικού βιασμού αποτελεί πράξη εντονότατα αποκρουστική, που έπρεπε να διακριθεί από τον απλό βιασμό.
- 3) Η ποινική προστασία καλύπτει πλέον πλήρως και ισοβαρώς τόσο τον άνδρα όσο και τη γυναίκα από πράξεις που προσβάλλουν τη γενετήσια ελευθερία.
- 4) Γίνεται ενοποίηση των αντικειμενικών υποστάσεων των εγκλημάτων. Ενοποιούνται, δηλαδή, σε ένα έγκλημα που ονομάζεται « βιασμός» οι αξιόποινες πράξεις του βιασμού και του εξαναγκασμού σε ασέλγεια (Τσιγγής,1996:104).

Για το φαινόμενο του βιασμού έχουν διατυπωθεί κάποιες θεωρητικές προσεγγίσεις με σκοπό να προσεγγίσουν και να εξηγήσουν τέτοιου είδους πράξεις. Στη διάρκεια των δεκαετιών 1960 και 1970 εκφράστηκαν πολλές ερμηνείες για το βιασμό βασισμένες στα πλαίσια των κοινωνικών επιστημών.

Η κυριότερη είναι η κοινωνιολογική προσέγγιση που βασίζεται στον πολιτισμό της βίας και της κοινωνικής αποδιοργάνωσης. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή τα άτομα καταφεύγουν στη βία για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους και ο βιασμός θεωρείται ότι είναι η αντίδρασή τους στο αίσθημα της εξαθλίωσης και της κοινωνικής απομόνωσης που βιώνουν. Επίσης,

υποστηρίζεται και ότι η αποδυνάμωση της κανονιστικής δύναμης συμβάλλει για την αύξηση της βίας και του βιασμού. Για αυτό, η οικονομική κρίση, η κρίση της οικογένειας, η μετανάστευση αποτελούν παράγοντες που συμβάλλουν στην αύξηση των βιασμών. Παράλληλα, έχει αναπτυχθεί και μια άλλη θεωρία που έχει να κάνει με τις ψυχολογικές προσεγγίσεις. Η θεωρία αυτή αναζητά την αιτία του εγκλήματος κυρίως σε ατομικό παρά σε κοινωνικό επίπεδο. Αναφέρει δηλαδή ότι οι προσωπικότητες που πάσχουν από απωθημένα συμπλέγματα ευνουχισμού ή σεξουαλικής ανεπάρκειας, τα άτομα με λανθάνουσες ομοφυλοφιλικές τάσεις, με εμπειρίες σεξουαλικής παρενόχλησης καθώς και τα άτομα με τραυματικές εμπειρίες από τη μητέρα τους που τους έχουν αυξήσει το αίσθημα μίσους προς τις γυναίκες είναι πιο εύκολο να διαπράξουν το έγκλημα του βιασμού. Τέλος, η ανθρωπολογική προσέγγιση έχει επικεντρωθεί στον τρόπο, το είδος και τις δομές κοινωνικού ελέγχου που αναπτύχθηκαν για διάφορες κοινωνίες δημιουργώντας συνθήκες εκδήλωσης του βιασμού. Ως προς το είδος του κοινωνικού ελέγχου οι κοινωνίες διαφοροποιούνται, από την ακραία περίπτωση της κοινωνίας στην οποία ο βιασμός είναι τελείως άγνωστο φαινόμενο μέχρι την περίπτωση της κοινωνίας στην οποία ο ομαδικός βιασμός αποτελούσε τιμωρία για τις άπιστες συζύγους αλλά και μέσο άσκησης κοινωνικού ελέγχου στις γυναίκες με παρεκκλίνουσα σεξουαλική συμπεριφορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

4.1 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Σε όλα τα ελληνικά συντάγματα που περιέχονται από την εποχή της Επιδαύρου που είχε ψηφιστεί το Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδος το 1822 μέχρι και σήμερα διαπιστώνεται ότι επαναλαμβάνεται η διάταξη « Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου». Όμως κανείς ποτέ δεν ισχυρίστηκε ότι αυτή η διάταξη αφορά μόνο τους άνδρες πολίτες αλλά παράλληλα κανείς δεν ισχυρίστηκε ότι «ενεργός πολίτης» δεν είναι μόνο ο ανδρικός πληθυσμός αλλά και ο γυναικείος που φυσικά έχει ελληνική ιθαγένεια.

Βέβαια η αρχή της ισότητας είναι ένα στοιχείο που αναγνωρίζεται σε κάθε ελληνικό σύνταγμα. Πιο συγκεκριμένα η ελευθερία και η ισότητα είναι οι βασικές αρχές των ελληνικών συνταγμάτων όπου ως ένα σημείο αναγνωρίζονται αλλά ως επί το πλείστον ανήκουν πιο πολύ στο θεωρητικό επίπεδο. Ενώ αυτές οι αρχές είναι κατοχυρωμένες εκφράζεται μια αρνητική και αντίθετη άποψη για την εφαρμογή τους απέναντι στο γυναικείο πληθυσμό με αποτέλεσμα να διατηρείται και να αναπαράγεται ο διαχωρισμός των δύο φύλων και η ανισότητα του γυναικείου πληθυσμού. Έτσι οι γυναίκες δεν έχουν την ιδιότητα του «ενεργού πολίτη» στην κοινωνία παρόλο που η ψήφος τους χαρακτηρίζεται «καθολική», αφορά μόνο τον ανδρικό πληθυσμό.

Παράλληλα το άρθρο 4 των Συνταγμάτων 1864/1911/1952 ορίζει ότι « η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστος». Είναι κοινά αποδεκτό και θεωρείται δεδομένο ότι η αρχή της ελευθερίας του προσώπου είναι η προϋπόθεση κάθε δικαιώματος και κάθε επιμέρους ελευθερίας: κατοχυρώνει την ελευθερία δράσης, εργασίας κ.λπ. (Ζώγια Χρονάκη 1999)

Το 1874 ο Ν. Ι. Σαρίπολος, στο έργο του «Πραγματεία του Συντάγματος Δικαίου» αναφέρει ότι «ούτε μια γενεά δεν θα προλάβει να περάσει και οι γυναίκες θα έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους άνδρες». Οι γενεές όμως περνούσαν και η θεωρία του Σαρίπολου δεν επαληθευόταν. Το 1922 ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών αρνείται να γράψει ως μέλη του γυναίκες απόφοιτες της Νομικής Σχολής Αθηνών και με αυτό δεν τους δίνετε η δυνατότητα να ασκήσουν το επάγγελμά τους. Παράλληλα την ίδια περίοδο άλλοι φιλόσοφοι εκφράζουν αντίθετες απόψεις και υποστηρίζουν την κατοχύρωση δικαιωμάτων στις Ελληνίδες γυναίκες. Ο τότε νομοθέτης όμως αρνείται να ερμηνεύσει την αρχή της ισότητας στις γυναίκες. Το σύνολο της νομοθεσίας στηρίζεται στην ανισότητα των φύλων και επιβεβαιώνει την κατώτερη κοινωνική θέση των γυναικών με πολλές διατάξεις στο Οικογενειακό, Εργατικό, Δημόσιο Δίκαιο. Μέσα σε όλα αυτά οι δικαστές δεν αρνούνται την εφαρμογή αυτών των νόμων αλλά και αυτοί στηρίζουν αυτή τη διάταξη. Τέλος υποστηρίζεται ότι η ισότητα των Ελλήνων αφορά μόνο τους άνδρες πολίτες, αντίθετα οι γυναίκες στερούνται την ιδιότητα του προσώπου την οποία κάθε άνθρωπος ως έλλογο και συνειδητό όν οφείλει να έχει σε μια κοινωνία ανεξαρτήτων φύλου.

Η ιστορία προχωράει και μέσα από αγώνες γυναικών και τη συγκρότηση γυναικείου κινήματος διεκδικούνται δικαιώματα όπου δεν έχουν κατοχυρωθεί και η εφαρμογή τους τυπικά δεν ισχύει. Την δεκαετία 1960-1970 στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες θεσπίζονται συνταγματικές διατάξεις για την ισότητα των φύλων.

Το 1975 στη χώρα μας έπειτα από μια στρατιωτική δικτατορία κατοχυρώθηκε στο Σύνταγμα η αρχή της ισονομίας την παράγραφο 2 του άρθρου 4 που λέει «Έλληνες και Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις». Η διάταξη αυτή υποχρεώνει το νομοθέτη και το δικαστή να εφαρμόζουν την αρχή της ισότητας στην παράγραφο του άρθρου. Η ισότητα που επιβάλλεται στο άρθρο 4 παράγραφος αναφέρει ίση μεταχείριση που πραγματοποιείται μέσα από την τυπική ισονομία. Με τη νέα συνταγματική επιταγή αντικαταστάθηκαν όλες οι παλαιότερες νομοθετικές ρυθμίσεις και πλέον εμφανίζονται φυλετικά ουδέτερα και τυπικά ίσα δικαιώματα. Πλέον οι γυναίκες δεν αντιμετωπίζονται ως ξεχωριστές και ολοκληρωμένες συλλογικότητες αλλά ως ουδέτερο ον που υπόκειται στις ίδιες ρυθμίσεις με τον άνδρα. Όμως το Δίκαιο έχει δομηθεί και συνεχίζει να δομείται με το πρότυπο του άνδρα, το ρόλο του στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, τις ανάγκες του αλλά και τις επιλογές του μέσα στην κοινωνία. Η γυναίκα καλείται να προσαρμοστεί σε όλα αυτά.

Την απόλυτη ισονομία ο συντακτικός νομοθέτης θέλησε να περιορίσει με το άρθρο 116 παράγραφος 2 το οποίο βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το άρθρο 4 παράγραφος 2 όπου αναφέρεται ότι αποκλίσεις επιτρέπονται μόνο για σοβαρούς λόγους. Σε αυτή τη διάταξη δεν προσδιορίστηκαν οι «σοβαροί λόγοι». Εδώ όμως διακρίνεται μια έννοια που ονομάστηκε « νομοθετική απόκλιση».

Όπως προαναφέρθηκε η νομοθετική απόκλιση είναι μια συνταγματική ανεκτή ανισότητα που εμφανίζεται είτε ως προνομιακή είτε ως επιζήμια μεταχείριση για ένα από τα δύο φύλα. Η ερμηνεία δόθηκε στο άρθρο 116 στην παράγραφο 2 και αναφέρεται ότι τέθηκε για να περιορίσει τις αποκλίσεις που μπορεί να προέκυπταν. Η εφαρμογή της γινόταν μόνο σε εξειδικευμένες περιστάσεις και μόνο για σοβαρούς λόγους και φυσικά δεν ήταν αυθαίρετη. Αυτοί οι λόγοι περιορίστηκαν κυρίως σε θέματα μητρότητας και στην οικογένεια. Βέβαια ο ρόλος της γυναίκας στην οικογένεια θεωρήθηκε μη ανατρέψιμος άρα ο νομοθέτης έπρεπε να το προστατέψει και να το αναπαράγει.

Με βάση, λοιπόν, μία νέα αντίληψη διερευνάτε η έννοια και το περιεχόμενο του άρθρου 4 παράγραφος 2 όπου έχει το ίδιο κείμενο με το κείμενο του ισχύοντος Συντάγματος με τις διατάξεις των άρθρων 2 παράγραφος 1 και άρθρο 5 παράγραφος 1.3

Το άρθρο 2 παράγραφος 1 αναφέρεται στο σεβασμό και την προστασία της αξίας του ανθρώπου ως πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας. Η αξία και η αξιοπρέπεια δεν πρέπει να εξαρτώνται από το αν ανήκει στο ένα ή στο άλλο φύλο. Για να σαφηνιστεί καλύτερα ο όρος της αξίας δίνεται η εξήγηση ότι είναι η ικανότητα κάθε ανθρώπου να είναι υποκειμενικού Δικαίου το οποίο μεταχειρίζεται σαν έλλογο και συνειδητό όν. Με τη σειρά του το κράτος οφείλει να προστατεύει και να σέβεται, να προστατεύει την τιμή και την υπόληψή του, την ηθική και την κοινωνική αξία, την προσωπική του ζωή και φυσικά να μην επιτρέπεται να το υποβιβάζουν. Το άρθρο 5 παράγραφος 1 κατοχυρώνει το δικαίωμα του καθενός/καθεμιάς να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητα και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας όπου μέσα από τις διαφορετικές αντιλήψεις, ιδέες και προτάσεις που ακούγονται σε μια κοινωνία. Μερικές φορές ξεχωρίζουν ένα πρόσωπο επειδή διαθέτει νέες ιδέες και αντιλήψεις. Επίσης αναφέρεται ότι η προσωπικότητα

του ανθρώπου συντίθεται από τη σωματική, ψυχική, πνευματική, ηθική και κοινωνική υπόσταση. Τέλος μέσα σε αυτά τα δύο άρθρα συμπεραίνεται η στάση και ο ρόλος του κράτους όπου ο νομοθέτης και ο δικαστής υποχρεώνεται όχι μόνο να μην παρεμποδίζει την ανάπτυξη της προσωπικότητας αλλά να αίρει όλα τα εμπόδια που βρίσκονται.

Μέσα από όλα αυτά επισημαίνεται ότι η προσωπική ελευθερία θεωρείται βασική προϋπόθεση για την άσκηση όλων των δικαιωμάτων. Ισότητα λοιπόν δια της ελευθερίας και όχι δια μέσω ταύτισης των ανθρώπων. Ισότητα με πλήρως αναγνωρισμένο το δικαίωμα « να είναι ο εαυτό της».

Λοιπόν, μέχρι και σήμερα οι γυναίκες καθορίζονται από δύο παράγοντες: α) τη βιολογική τους ιδιαιτερότητα, δηλαδή την ικανότητα της αναπαραγωγής και β) το διαφορετικό δομημένο κοινωνικό καθεστώς και τον κατά φύλα καταμερισμό της εργασίας, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο χώρο. Ο πρώτος παράγοντας είναι σταθερός ενώ ο δεύτερος είναι ανατρέψιμος. Η διαφορά που δομήθηκε μεταξύ ανδρών- γυναικών ήταν η ιδεολογία της κατωτερότητας του γυναικείου φύλου και στην ανδροκρατία. Οι διαφορετικές αυτές ταυτότητες και οι επιλεγμένες αξίες των γυναικών εκλαμβάνονται ως φτώχεια, ως πηγή διακρίσεων που πρέπει να εξαλειφθούν. Όμως τα άτομα δεν είναι όμοια είναι διαφορετικά αλλά ίσα. Το Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει μόνο το δικαίωμα στην ελευθερία, επειδή αναγνωρίζει την ίδια αφηρημένη δυνατότητα αυτοδιάθεσης και αυτοπροσδιορισμού σε όλους τους ανθρώπους. Η συλλογική ελευθερία και η ατομική ελευθερία σημαίνουν ισότητα και σεβασμό στη διαφορετικότητα

Τέλος, στόχος των γυναικών δεν είναι να επιστρέψουν στους χώρους της παραδοσιακής θηλυκότητας, της αποκλειστικότητας της οικογένειας, της παθητικότητας της απλήρωτης εργασίας και της ελεγχόμενης σεξουαλικότητας. Δεν είναι όμως στόχος να ταυτιστεί και με το ανδρικό φύλο χάνοντας τις δικές τους ταυτότητες και ζώντας σε ένα συνεχή διχασμό της προσωπικότητας. Χρειάζεται λοιπόν, να επαναπροσδιοριστούν οι κοινωνικές και οι φυλετικές σχέσεις, να οριστεί εκ νέου το δημόσιο και το ιδιωτικό, να οργανωθεί η σχέση με την οικογένεια, τη μητρότητα, την εργασία και την πολιτική. Με όλα αυτά ως αρχή θα μπορέσει να διαμορφωθεί ένα νομοθετικό πλαίσιο όπου η ρύθμιση των θεμάτων θα στέκεται με σεβασμό απέναντι στα φύλα ως ισότιμα αυτόνομα υποκείμενα στην πολλαπλότητα

των διαφορετικών εμπειριών αλλά και των αναγκών τους, κατά κύριο λόγο απέναντι στην αξιοπρέπεια. Οι γυναίκες δικαιούνται να ζουν με αξιοπρέπεια.

4.2 ΤΟ ΦΕΜΙΝΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Για χρόνια η Ελλάδα ήταν μια χώρα που είχε διαρκώς το βλέμμα της στραμμένο στην Ευρώπη, αντλώντας ιδέες και πρακτικές από αυτή. Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα λοιπόν γεννιέται μια γυναικεία συνείδηση του φύλου. Η συνείδηση αυτή αφορούσε κάποιες γυναίκες των αστικών στρωμάτων για την άνιση μεταχείρισή τους από τους άνδρες. Τα θέματα που απασχολούσαν αυτές τις γυναίκες ήταν κυρίως το δικαίωμα στην εκπαίδευση, για αυτό το λόγο οι πρώτες Ελληνίδες φεμινίστριες ήταν δασκάλες.

Όπως άλλωστε αναφέρεται και το βιβλίο *«Η εξέγερση των Κυρίων. Η γένεση μιας φεμινιστικής συνείδησης στην Ελλάδα, 2011, εκδόσεις Παπαζήση»* οι γυναίκες δεν αμφισβητούσαν ολοκληρωτικά τον παραδοσιακό γυναικείο τρόπο αλλά τόλμησαν να διατυπώσουν το αίτημα τους για μια πιο δίκαιη αντιμετώπιση από το κοινωνικό σύνολο. Το γεγονός όμως ότι αρθρογραφούσαν, εξέδιδαν περιοδικά και έγραφαν συγγράμματα σήμαινε για την Ελλάδα του 1860-1880 μια επανάσταση. Οι «γράφουσες» όπως τις ονόμαζαν, έμοιαζαν νέο είδος γυναίκας, που δεν γινόταν ευρύτερα αποδεκτό. (Ελένη Βαρίκα, Αθήνα, 1987)

Σύμφωνα με την αρχαία τραγωδία η πρώτη φεμινίστρια θεωρήθηκε η Αντιγόνη. Η ιστορία περιγράφει την προσπάθεια μέχρι εσχάτων της Αντιγόνης να θάψει τον αδερφό της Πολυνείκη ο οποίος στράφηκε εναντίον της πόλης της Θήβας και θεωρήθηκε προδότης. Η ένταση κορυφώθηκε με την αποφοίτηση του βασιλιά Κρέοντα να παραμείνει ο Πολυνείκης άταφος και χωρίς τιμές. Η ηρωίδα κινείται και δικαιώνεται από την επιθυμία της να εναντιώνεται προς τους απαράγραπτους νόμους της πόλης. Ήδη από την αρχαιότητα η Αντιγόνη θεωρήθηκε αξιοσημείωτο έργο και άσκησε μεγάλη επιρροή κατά τους νεότερους χρόνους. Αυτό οφείλεται στη μορφή της ηρωίδας η οποία έμεινε πιστή στους ηθικούς νόμους, αγνοώντας τους ανθρώπινους, αξιώνοντας τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρωπισμού, της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας. Ιδιαίτερα την περίοδο του ανθρωπισμού (1400-1650) μελετήθηκε και αποτέλεσε σημαντικό ανάγνωσμα.

Η «*Θάλεια*» (1867) και η «*Ευρυδίκη*» (1870-1873) ήταν δύο γυναικεία περιοδικά που φανέρωναν τα προβλήματα των γυναικών της εποχής. Κυρίαρχο ρόλο σε αυτή την κινητοποίηση έπαιζαν Ελληνίδες παιδαγωγοί της εποχής. Μετά από τις πρώτες γυναικείες φωνές σειρά έχουν αργότερα πιο οργανωμένες και συστηματικές προσπάθειες για τη θέση των γυναικών.

Αρχικά, το 1887 ιδρύεται η «*Εφημερίς των Κυριών*» όπου διαβάζεται από μεγάλο αριθμό γυναικών και συνέχισε να εκδίδεται μέχρι το 1917. Με συμμάχους γυναίκες παιδαγωγούς και δημοσιογράφους ξεκινάει ένας δύσκολος αγώνας για την αναγνώριση κάποιων δικαιωμάτων των γυναικών όπως να έχουν ίσα δικαιώματα στην μέση και ανώτερη εκπαίδευση και να αντιμετωπίζονται ως υπεύθυνα άτομα από το κράτος και την κοινωνία. Παράλληλα η εφημερίδα καταγγέλλει το θεσμό της προίκας, την εκμετάλλευση της οικιακής εργασίας και την περιφρόνηση με την οποία αντιμετωπιζόταν από το άλλο φύλο. Έτσι ζήτησαν να θεσπιστούν νόμοι που να τις προστατεύει από τη βία και την αδικία που υφίσταντο.

Φυσικά μια σημαντική χρονική περίοδο για το φεμινισμό ήταν ο Μεσοπόλεμος. Βασικά θέματα των γυναικών ήταν το ζήτημα της εργασίας όπως ισοτιμία στην αμοιβή, νομοθετική προστασία των εργαζόμενων γυναικών, επίσης αίτημά τους ήταν και η εξάλειψη της σωματεμπορίας και η αλλαγή του οικογενειακού δικαίου. Μετά τον Α Παγκόσμιο Πόλεμο δημιουργείται στην Ελλάδα ένα φεμινιστικό κίνημα. Πλέον οι γυναίκες δεν διατύπωναν τα αιτήματά τους αλλά αγωνίζονταν, οργανώνονταν και πάλευαν για αυτά. Έτσι δημιουργήθηκε μια πολιτική φεμινιστική όπου οι φεμινίστριες σύμφωνα με τα ζητήματά τους επέλεξαν κομματική παράταξη με αποτέλεσμα να κάνουν την εμφάνισή τους πολλές γυναικείες οργανώσεις.

Αρχικά το 1919 ιδρύεται το «*Εθνικό Συμβούλιο των Ελλήνων (ΕΣΕ)*», ήταν μια γυναικεία συνομοσπονδία φιλανθρωπικών και άλλων οργανώσεων σε όλη την Ελλάδα.

Στόχος τους ήταν να συντονίζουν και να εκπροσωπούν τα αιτήματά τους, αντιθέτως όμως ήταν άτολμοι σε πρωτοβουλίες. Μετά από ένα χρόνο κυκλοφόρησε το περιοδικό τους η «*Ελληνίς*». Επιπλέον το 1919 ιδρύθηκε και ο «*Σοσιαλιστικός Όμιλος Γυναικών*» από μια ομάδα σοσιαλιστριών φεμινιστριών. Όμως ο όμιλος αυτός

μοίρασε το περιοδικό του το 1928 με όνομα «*Σοσιαλιστική Ζωή*» όπου προσπαθούσε να φέρει σε επαφή τις εργαζόμενες γυναίκες με σοσιαλιστικές ιδέες και να υποστηρίξει τα δίκαιά τους μέσα από τη θέσπιση νομοθεσίας. Στη συνέχεια το 1920 ιδρύθηκε ο «*Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας (ΣΕΔΓ)*» Ο σύνδεσμος αυτός ήταν μια μαχητική γυναικεία οργάνωση της εποχής, ζητά ίσα δικαιώματα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά για τον άνδρα και τη γυναίκα. Ο τίτλος του περιοδικού που εξέδιδε ήταν «*Ο Αγώνας της Γυναίκας*». Τέλος, το «*Λύκειο Ελληνίδων*» στρέφεται κυρίως στη διατήρηση της ελληνικής παράδοσης και στην οργάνωση μαθημάτων για την υγιεινή της γυναίκας και του παιδιού.

Όσο προχωράει ο Μεσοπόλεμος οι φεμινίστριες επικεντρώνουν το ενδιαφέρον τους στην κατάκτηση των πολιτικών τους δικαιωμάτων. Αντιλαμβάνονται ότι η πολιτεία δεν τις αντιμετωπίζει ισότιμα ως πολίτες και τις στερεί τη δυνατότητα ψήφου. Οι γυναικείες οργανώσεις με πρωτοβουλία του «*Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας*» θεωρούν προτιμότερο να αποκτήσουν το δικαίωμα ψήφου για δημοτικές εκλογές και αργότερα για βουλευτικές. Αποτέλεσμα της κινητοποίησης αυτής ήταν το 1930 να ψηφίσουν οι πρώτες γυναίκες στις δημοτικές εκλογές της Θεσσαλονίκης και το 1934 σε όλη την Ελλάδα. Όμως αυτή η κίνηση δεν θεωρήθηκε προνομακική για τις φεμινίστριες και έτσι ο μεσοπόλεμος θα τελειώσει και οι προσπάθειες θα θεωρούνται άκαρπες.

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος όμως στάθηκε καταλυτικός για τους αγώνες των γυναικών. Η νέα γενεά γυναικών είχε πάρει μέρος στην αντίσταση και θα γίνει ο σημαιοφόρος της πολιτικής ισότητας. Χαρακτηριστικό της ιδεολογίας των γυναικών της εποχής ήταν ότι δεν διεκδικούσαν πια τα δικαιώματα του φύλου τους στο όνομα του φεμινισμού αλλά στο όνομα της κοινωνικής αλλαγής. Έτσι και το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο θα ιδρυθούν πολλές οργανώσεις.

Αρχικά το 1945 ιδρύεται από γυναίκες ενταγμένες στο ΕΑΜ Η «*Πανελλήνια Ένωση Γυναικών (ΠΕΓ)*» η οποία κινητοποίησε χιλιάδες γυναίκες σε όλη την Ελλάδα. Το πρόγραμμα που εξέδιδε το περιοδικό «*Ελληνίδες*» προέβλεπε πνευματική, κοινωνική και πολιτική βελτίωση της θέσης των γυναικών, καλύτερευση των υλικών συνθηκών της ζωής τους, προστασία της μητρότητας και του παιδιού, προστασία της νοικοκυράς και της εργαζόμενης γυναίκας στις πόλεις και τα χωριά. Στη συνέχεια με πρωτοβουλία του ΠΕΓ θα οργανωθούν συνέδρια σε πολλές περιοχές της Ελλάδος

όπου βρίσκει τις γυναίκες να ζητούν ίσα πολιτικά δικαιώματα για αυτές και τα παιδιά τους. Το 1946 όμως ιδρύεται και η «Πανελλήνια Ομοσπονδία Γυναικών» όπου συνυπάρχουν γυναίκες με διαφορετικές κομματικές τοποθετήσεις. Όμως η ενότητα και η μαχητικότητα του γυναικείου κινήματος 1945-1947 δεν κατάφερε να επιτύχει κανένα στόχο, οι Ελληνίδες συνέχισαν να στερούνται βασικά οικονομικά και πολιτικά δικαιώματα.

Από το 1948 όμως οι αριστερές γυναικείες οργανώσεις διαλύονται με τη βία ενώ οι οργανώσεις που προέκυπταν από τα κυβερνώντα κόμματα συνεχίζουν κανονικά την πορεία τους. Ο αγώνας τους όμως εξυπηρετεί κυρίως κομματικά συμφέροντα. Τα γεγονότα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να καθυστερεί όλο και πιο πολύ η πολυπόθητη ισότητα των γυναικών. Τα πράγματα έδειχναν να αλλάζουν το 1952 όπου κατατέθηκε στη Βουλή νομοσχέδιο για την παροχή πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων στις Ελληνίδες. Έτσι για πρώτη φορά οι γυναίκες στην Ελλάδα πήραν μέρος σε βουλευτικές εκλογές το 1956 και την ίδια χρονιά θα ξεκινήσει και η νομική ισότητα που αφορά τα θέματα εργασίας τους.

Συμπεραίνοντας λοιπόν ότι ο φεμινισμός του 19^{ου} αιώνα δεν είχε σημαντικές κατακτήσεις, έπαιξε όμως σημαντικό ρόλο στην αφύπνιση των γυναικών, συνειδητοποίησαν τα προβλήματά τους και έτσι προετοίμασαν το έδαφος για τη γενεά των γυναικών του 20^{ου} αιώνα όπου τελικά διεκδίκησαν την απόλυτη ισότητα.

Το νέο φεμινιστικό κίνημα που δημιουργήθηκε ήταν στη δεκαετία του '70 έχοντας όμως άλλες αφετηρίες και άλλους στόχους όπου είναι πιο κοντά στα σημερινά δεδομένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Η έννοια της κοινωνικής φροντίδας δεν είναι καθόλου εύκολο να οριστεί και ειδικά στις μέρες μας. Η ανάπτυξη όμως της συνεργασίας διάφορων επαγγελματιών αλλά και ευαισθητοποιημένων πολιτών δημιούργησαν οργανώσεις και δομές για την προστασία και τη φροντίδα κακοποιημένων γυναικών. Αυτές οι οργανώσεις μπορούν να διαχωριστούν σε επίσημους φορείς φροντίδας, σε ανεπίσημους φορείς καθώς και σε μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Στους επίσημους φορείς περιλαμβάνονται κυρίως οι δημόσιες υπηρεσίες και οι μονάδες φροντίδας υγείας και πρόνοιας. Ακόμη αυτές οι υπηρεσίες είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Αυτό σημαίνει ότι ο κατά κανόνα ρόλος τους είναι να παρέχουν τις υπηρεσίες τους δωρεάν στους πολίτες. Παράλληλα υπάρχουν και επίσημοι φορείς με ιδιωτικό πρόσωπο δηλαδή κερδοσκοπικές υπηρεσίες οι οποίες ξεκινούν τη λειτουργία τους με κρατική άδεια. Τέλος, μέσα στα επίσημα δίκτυα φροντίδας υπάρχουν και οι εθελοντικές μη κερδοσκοπικές όπως η Εκκλησία και τα Φιλανθρωπικά Σωματεία. Όλα αυτά είναι πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου χωρίς κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Πρόκειται για μεγάλες ή μικρές οργανώσεις που λειτουργούν υπό την επίβλεψη του Υπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας και φυσικά βασικό τους μέλημα είναι η συνεισφορά και η βοήθεια στο συνάνθρωπο.

5.1 Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις

1) «ΕΛΠΙΔΑ ΖΩΗΣ, ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΗΛΙΚΩΝ»

Ο σύλλογος Βοήθεια- Ελπίδα-Ζωή δημιουργήθηκε για να προσφέρει κοινωφελές έργο στις γυναίκες και στα ανήλικα παιδιά που καταφεύγουν σε βοήθεια λόγω ψυχολογικής και σωματικής κακοποίησης που υφίστανται στην καθημερινή τους ζωή. Ο Σύλλογος αυτός είναι εγγεγραμμένος στο Εθνικό Μητρώο Φορέων

Ιδιωτικού Τομέα Μη Κερδοσκοπικού χαρακτήρα και παρέχει υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας και στο Εθνικό Μητρώο Εθελοντικών μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Ο Σύλλογος δραστηριοποιείται κυρίως στην Αττική και απευθύνεται σε όλη την Ελλάδα. Η οικονομική του στήριξη ενισχύεται με bazaar και καταθέσεις σε τραπεζικούς λογαριασμούς.

Ειδικότερα ο Σύλλογος παρέχει νομική καθοδήγηση και στήριξη στα θύματα με στόχο την προστασία και την προάσπιση των δικαιωμάτων τους. Παράλληλα ο Σύλλογος με εξειδικευμένους ψυχολόγους αντιμετωπίζει και επιλύει κατά μέγιστο βαθμό προβλήματα ανάλογα φυσικά με τη δυνατότητα κάθε ατόμου. Επίσης ο Σύλλογος μέσω κοινωνικών εκδηλώσεων διοργανώνει ομιλίες με σκοπό την πρόληψη και εξάλειψη κάθε μορφής βίας. Τέλος παρέχεται και ιατρική υποστήριξη.

ii) ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Το καταφύγιο αποτελεί μια αστική μη κερδοσκοπική και μη κυβερνητική εταιρία και λειτουργεί ως Ανεξάρτητη. Από τις 9/10/2013 είναι πιστοποιημένος φορέας από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας για την παροχή πρωτοβάθμιας φροντίδας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Τέλος εντάχθηκε στο Εθνικό Μητρώο Φορέων Ιδιωτικού Τομέα μη Κερδοσκοπικού χαρακτήρα και στο Ειδικό Μητρώο Εθελοντικών μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.

Αποτελείται από μια ομάδα εθελοντών με σκοπό την καταπολέμηση κάθε μορφής βίας. Η δομή αυτή απαρτίζεται από το διοικητικό συμβούλιο, από δικηγόρους, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς. Οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν και απευθύνονται σε γυναίκες άνω των 18 ετών. Ειδικότερα προσφέρεται ψυχοκοινωνική στήριξη, νομική συμβουλευτική στήριξη, ψυχολογική, πραγματοποιούνται ομάδες υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών καθώς και συμβουλευτική σε άντρες που έχουν ασκήσει βία. Η οικονομική ενίσχυση της υπηρεσίας προέρχεται από συνδρομές μελών, δωρεές πολιτών, χορηγίες/δωρεές εταιρειών, χορηγίες/δωρεές μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων, εκδηλώσεις οικονομικής ενίσχυσης καθώς και έσοδα από πωλήσεις προϊόντων υποστηρικτών της Οργάνωσης. Με τα έσοδα αυτά χρηματοδοτούνται οι δράσεις τους και οι εκδηλώσεις τους.

iii) **ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΥΡΩΠΗΣ**

Το κέντρο αυτό είναι μια γυναικεία οργάνωση, ένα Σωματείο μη Κερδοσκοπικό με εθελοντικό χαρακτήρα. Συμμετείχε στην ίδρυση του Δικτύου Γυναικών της Ευρώπης το 1983.

Στόχος του Δικτύου είναι τα ίσα δικαιώματα και ανθρώπινα δικαιώματα και για τα δύο φύλα εστιάζοντας φυσικά στην προσωπική και οικονομική ανάπτυξη των κοινωνικά αποκλειόμενων γυναικών. Φυσικά, στα θύματα παρέχεται ψυχολογική, νομική, οικονομική υποστήριξη αλλά και βοήθεια στην εύρεση εργασίας. Η οργάνωση αυτή περιλαμβάνει και υπηρεσίες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών σε πολλές περιοχές της Ελλάδας. Τέλος η οικονομική ενίσχυση προέρχεται από bazaar και δωρεές.

5.2 ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων είναι ο αρμόδιος φορέας για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών για την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η ΓΓΙΦ αποτελεί Δημόσια Υπηρεσία και είναι αρμόδια για την πραγματοποίηση και προώθηση νομικής, κοινωνικής προστασίας και οικονομικής βοήθειας. Επίσης η ΓΓΙΦ αποτελείται από δύο διευθύνσεις, ανήκει στο Υπουργείο Εσωτερικής και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και τη διάρθρωση του στον Οργανισμό του Υπουργείου Εσωτερικών.

Όραμά της είναι μια κοινωνία ίση για άνδρες και γυναίκες σε όλους τους τομείς. Επισημαίνεται φυσικά ότι οι άνισες συνθήκες ζωής των δυο αυτών φύλων επιδεινώνονται εξαιτίας διακρίσεις λόγω φύλου με επιπτώσεις όχι μόνο στα οικονομικά τους αλλά και στη σωματική τους ακεραιότητα αφού δέχονται κάθε μορφή βίας από τους άνδρες. Με αφορμή αυτών των γεγονότων σχεδιάζεται το πρόγραμμα « Εθνικό Πρόγραμμα για την ουσιαστική ισότητα των φύλων 2010-2013». Το κέντρο ερευνών για θέματα ισότητας (ΚΕΘΙ) είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και λειτουργεί υπό την εποπτεία του ΓΓΙΦ. Ιδρύθηκε με το Ν.1835/89 και λειτουργεί από το 1994. Κύριος σκοπός

του ΚΕΘΙ είναι ο συντονισμός, η προαγωγή και η εκτέλεση της έρευνας σε θέματα ισότητας των φύλων.

Στη ΓΓΙΦ συγκαταλέγονται και τα συμβουλευτικά κέντρα στην Ελλάδα. Τα συμβουλευτικά κέντρα στελεχώνονται από ειδικό επιστημονικό προσωπικό συμβούλων εξειδικευμένων στην προσέγγιση γυναικών με ψυχολόγους, δικηγόρους και η κοινωνικούς λειτουργούς και φυσικά παρέχουν δωρεάν υπηρεσίες πληροφορίες και συμβουλές γυναίκες που απευθύνονται σε αυτά. Λειτουργούν ήδη Συμβουλευτικά Κέντρα της ΓΓΙΦ στην Αθήνα, Πειραιά, Ηράκλειο, Λαμία, Πάτρα, Τρίπολη, Ιωάννινα, Κέρκυρα, Κομοτηνή, Λάρισα, Μυτιλήνη και Ερμούπολη, Θεσσαλονίκη και Κοζάνη. Αρχικά τα Συμβουλευτικά κέντρα γυναικών παρέχουν εξειδικευμένους και εξατομικευμένους υπηρεσίες σε γυναίκες όπως ψυχοκοινωνική στήριξη σε θύματα βίας λόγω φύλου, νομική συμβουλευτική, νομική βοήθεια και παραπομπή σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Κατά κύριο λόγο απευθύνεται σε γυναίκες που υφίστανται βία, γυναίκες που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις , άνεργες γυναίκες και γυναίκες που επιθυμούν να δημιουργούν επιχείρηση. Τέλος τα Συμβουλευτικά Κέντρα στην Ελλάδα συνεργάζονται με το ΚΕΘΙ για θέματα συμβουλευτικής απασχόλησης αλλά και με Δικηγορικό Σύλλογο για παροχή νομικής βοήθειας. Φυσικά οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν και διατηρείται το απόρρητο.

Βέβαια τα Συμβουλευτικά Κέντρα κατά της βίας των γυναικών εντοπίζονται και σε άλλες επαρχιακές πόλεις της Ελλάδας χωρίς να συγκαταλέγονται στο ΓΓΙΦ.

Τέλος σχεδόν όλα τα Συμβουλευτικά Κέντρα της Ελλάδας παρέχουν και δωρεάν ξενώνες φιλοξενίας των κακοποιημένων γυναικών.

5.3 Γραμμές Βοήθειας

Κάθε γυναίκα που δέχεται βία χρειάζεται μια φωνή υποστήριξης, έναν λόγο ενδυνάμωσης και ένα καταφύγιο για να ανασυγκροτηθεί και να βοηθήσει.

Υπάρχουν πολλές γυναίκες που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της κακοποίησης από το σύζυγο τους ανεξάρτητα μορφωτικού ή βιοτικού επιπέδου, ηλικίας ή θρησκείας. Στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας καμία γυναίκα δεν είναι μόνη της. Πέρα από τους φορείς, τις οργανώσεις και τα κέντρα που υπάρχουν για την παροχή βοήθειας υπάρχουν και η τηλεφωνική επικοινωνία ή αλλιώς οι γραμμές βοήθειας που παρέχουν πρωτοβάθμια βοήθεια. Πιο συγκεκριμένα καλύπτουν από το απόρρητο της Συμβουλευτικής. Παρέχουν άμεση βοήθεια σε έκτακτα και επείγοντα περιστατικά, υπηρεσίες ενημέρωσης και διασύνδεσης, ψυχοκοινωνική συμβολή σε θύματα όλων των μορφών βίας λόγω φύλου.

Η Ελλάδα παρέχει πολλές γραμμές βοήθειας. Αρχικά είναι η 24ώρη τηλεφωνική γραμμή SOS 15900 από τη Γενική Γραμμή Ισότητα των φύλων. Το Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης με τη γραμμή 800-11-88881.

Γενικά οι επαγγελματίες που απασχολούν σε αυτές τις υπηρεσίες καθώς και στις γραμμές βοήθειας αποκτούν τη δυσκολία της κατάστασης. Όμως πέρα από όλο αυτή τη δυσκολία ενθαρρύνουν και παρακινούν τις γυναίκες στην καταφυγή τους σε αυτές τις δομές που τους παρέχουν βοήθεια, λύσεις αλλά και προστασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

6.1 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Για πολλά χρόνια πολλές χώρες και κυρίως Ευρωπαϊκές δεν είχαν θεσπίσει ακόμα ένα νομοθετικό πλαίσιο όπου να καταδικάζει την ενδοοικογενειακή βία. Με τα χρόνια όμως μια- μια χώρα άρχισε να ποινικοποιεί την πράξη αυτή και να τη θεωρεί εγκληματική. Το ενδιαφέρον αυτής της υπόθεσης στρέφεται στην Κύπρο όπου και αυτή με τη σειρά της θέσπισε το νομικό της πλαίσιο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Πιο συγκεκριμένα το 1994 η κυβέρνηση της Κύπρου θέσπισε μια συγκεκριμένη νομοθεσία σχετικά με το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας. Η νομοθεσία αφορούσε τη βία στην οικογένεια και πιο συγκεκριμένα την πρόληψη του φαινομένου και την προστασία των θυμάτων (Loizidou,2002:150-152). Σκοπός αυτής της πράξης ήταν η αντιμετώπιση των περιπτώσεων ενδοοικογενειακής βίας καθώς και η υποστήριξη αυτών των θυμάτων. Σύμφωνα με αυτό το νόμο, ο όρος «βία» αναφέρεται στην οποιαδήποτε μορφή βίας που θα εμφανίσει κάποιο μέλος της οικογένειας. Η νομοθεσία καθιστά σαφές ότι ο θύτης δέχεται σοβαρές κυρώσεις σε σχέση με οποιοδήποτε άλλο έγκλημα βίας που ποινικοποιείται σύμφωνα με τον κώδικα εγκληματολογίας. Γενικότερα, ο νόμος της Κύπρου περί ενδοοικογενειακής βίας δίνει ξεκάθαρο μήνυμα ότι οι πράξεις βίας μέσα στην οικογένεια πρέπει να τιμωρούνται αυστηρώς. Αναφέρεται ότι η τιμωρία για επίθεση εναντίον των γυναικών είναι από δύο έως πέντε χρόνια φυλάκισης, όταν υπάρχει σωματική βλάβη η φυλάκιση κυμαίνεται από επτά μέχρι δέκα χρόνια φυλάκισης ενώ για έναν απλό τραυματισμό από τρία έως τέσσερα χρόνια. Φυσικά ο νόμος αναγνωρίζει και τη βία που διαπράττεται στα παιδιά και τιμωρείται με τουλάχιστον πέντε χρόνια φυλάκισης.

Στην Κύπρο, την πρωταρχική ευθύνη για την διευθέτηση των εγκληματικών υποθέσεων έχει αναλάβει το Γενικό Δικηγορικό Γραφείο. Μια πολύ σημαντική

εξέλιξη μέχρι το 1998, ήταν το γεγονός ότι μια ομάδα του Γ.Δ.Γ εργάστηκε με υπευθυνότητα και ευαισθησία για τις υποθέσεις της ενδοοικογενειακής βίας. Επιπλέον, αρκετοί υπάλληλοι της κυβέρνησης, όπως, αστυνομικοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ακόμα και γιατροί, ψυχολόγοι, ψυχίατροι που ασχολούνται με θέματα βίας μέσα στην οικογένεια και γενικότερα, είχαν την υποχρέωση να υποβάλλουν αναφορά για κάθε περιστατικό στο Γενικό Δικηγορικό Γραφείο μέσα σε επτά ημέρες. Η ομάδα του Γ.Δ.Γ εξέταζε στη συνέχεια τις αναφορές και έδινε οδηγίες για την κατάλληλη διευθέτηση των υποθέσεων (Loisidou, 2002: 152-154.) Επίσης ο νόμος της Κύπρου αναφέρει την ποινικοποίηση οποιασδήποτε αναφοράς προσωπικών δεδομένων του θύματος ή μάρτυρα από έναν πολίτη με φυλάκιση πέντε ετών. Με αυτό τον τρόπο διευκολύνεται η καταγγελία του θύτη από τα θύματα.

Ωστόσο, στοιχεία της κατάθεσης του μάρτυρα μπορεί να δοθούν στο δικαστήριο μέσω βιντεοκασέτας, έτσι ώστε να μην μπορεί να τον δει ο κατηγορούμενος. Στο πλαίσιο του οικογενειακού δικαίου, άτομα που εργάζονται στην κοινωνική ασφάλεια ή πρόνοια ασχολούνται με υποθέσεις που αφορούν ενδοοικογενειακή βία. Συνεργάζονται με το Συμβούλιο των Υπουργών και παρέχουν κάθε είδος βοήθεια που χρειάζεται το θύμα (π.χ. συμβουλευτική, διανομή, ιατρική εξέταση, κ.λπ.) (Loisidou, 2002: 152-154)

6.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΥΠΡΟΥ

Η 25^η Νοεμβρίου χαρακτηρίζεται ως η Παγκόσμια Ημέρα Κακοποίησης των Γυναικών. Το Παρατηρητήριο Ισότητας Κύπρου επισημαίνει ότι σκοπός είναι η ευαισθητοποίηση και η συνειδητοποίηση του προβλήματος που αφορά τις γυναίκες για τη σεξουαλική, σωματική, ψυχολογική ή λεκτική βία τους.

Μια από τις πολλές υπηρεσίες που απασχολείται με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και ιδιαίτερα της κακοποίησης της γυναίκας είναι ο « *ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ*» (ΣΠΑΒΟ)

Ο ΣΠΑΒΟ είναι ένας εθελοντικός οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Δραστηριοποιείται για την παροχή στήριξης και ενημέρωσης σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας. Φυσικά όλες του οι υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν. Βέβαια, για την πολιτική προστασία των προσωπικών δεδομένων των εξυπηρετούμενων του ΣΠΑΒΟ αναφέρεται ότι οι βασικές του αρχές είναι η εχεμύθεια και η εμπιστευτικότητα. Αναλύεται, ότι κάθε άτομο που επικοινωνεί μαζί τους έχει το δικαίωμα να διατηρεί την ανωνυμία του. Όμως για τη διευθέτηση προσωπικού ραντεβού ζητείται ονοματεπώνυμο, τηλεφωνική επικοινωνία ή ηλεκτρονική διεύθυνση. Είναι αυτονόητο όμως ότι τα δεδομένα αυτά χρησιμοποιούνται μόνο για εσωτερική χρήση και δεν γνωστοποιούνται σε άλλο οργανισμό. Τέλος, ο οργανισμός αυτός καταγράφει τα περιστατικά για στατιστικούς σκοπούς. Τα στατιστικά αυτά στοιχεία χρησιμοποιούνται για την ανάδειξη του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας στην Κύπρο.

Ο οργανισμός αυτός συγκαταλέγει μια πρόεδρο, μια αντιπρόεδρο, μια γραμματέα, μια βοηθό γραμματέα, έναν ταμία, ένα βοηθό ταμία, τρία άτομα για δημόσιες σχέσεις και φυσικά μια επίτιμη πρόεδρο.

Αναλυτικότερα, ο ΣΠΑΒΟ ιδρύθηκε στη Λευκωσία στις 25 Ιουλίου 1990. Από το 1990 μέχρι και σήμερα ο οργανισμός αυτός απέκτησε τηλεφωνική γραμμή (1440) το 1994, το 1998 δημιουργήθηκε το πρώτο καταφύγιο γυναικών, επίσης από το 2005-2006 αναγνωρίστηκε από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Παράλληλα το 2007 λειτούργησε ως το πρώτο θεραπευτικό πρόγραμμα κακοποίησης της γυναίκας. Ακόμα τα επαναστατικά χρόνια ο ΣΠΑΒΟ αναλάμβανε τη λειτουργία Ευρωπαϊκών προγραμμάτων, πραγματοποιούσε εκστρατεία με βιβλία, δημιούργησε το δεύτερο καταφύγιο γυναίκας και τελικά ξεκινά τη ανέγερση ιδιωτικού χώρου φιλοξενίας θυμάτων.

Ο οργανισμός αυτός παραθέτει κάποια προγράμματα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας. Αρχικά περιλαμβάνει την γραμμή βοήθειας 1440, την γραμμή στήριξης 116000 και 116111. Επίσης περιλαμβάνει τις ατομικές συναντήσεις, το πρόγραμμα « *ΑΓΑΠΗ ΧΩΡΙΣ ΠΟΝΟ*», τους χώρους φιλοξενίας και φυσικά τις ομάδες στήριξης. Πέρα από όλα αυτά ο ΣΠΑΒΟ περιέχει και προγράμματα εκπαιδευτικών σεμιναρίων.

Για την ολοκλήρωση φυσικά του Συνδέσμου, για την πρόληψη και αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας παραθέτονται τα οράματα και οι στόχοι που έχει αυτή η υπηρεσία για την καταπάτηση του φαινομένου αυτού. Αρχικά όραμα των ιδρυτών είναι η προσωπική ανάπτυξη και η βελτίωση των διαπροσωπικών σχέσεων που οικοδομεί μια ανθρώπινη κοινωνία. Βέβαια ο οργανισμός αυτός παρέχει προγράμματα θεραπείας, στήριξης, προστασίας, ενημέρωσης και εκπαίδευσης από κατάλληλο διεπιστημονικό προσωπικό.

Τέλος στόχοι αυτού του οργανισμού είναι η πρόληψη της άσκησης βίας στην οικογένεια, παροχή άμεσης βοήθειας σε άτομα που δέχονται βία στην οικογένεια, παροχή στέγης και προστασία στα θύματα, παροχή πληροφόρησης και συμβουλευτική στήριξης, θεωρία και πρακτική κατάρτιση ατόμων που επιθυμούν εθελοντική βοήθεια, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αρμόδιων αρχών καθώς και των πολιτικών και τέλος επισήμανση ελλείψεων ή αδυναμιών στη νομοθεσία και στις διαδικασίες που ακολουθούν μετά την διεξαγωγή των εισηγητών προς τους αρμόδιους φορείς τόσο για την λήψη διορθωτικών μέτρων όσο και για την ανάπτυξη μιας πολιτικής για την ενδοοικογενειακής βίας.

6.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών είναι ευρέως διαδεδομένο ζήτημα όπου κυριαρχεί σε όλες τις χώρες του κόσμου, άλλες με μικρά ποσοστά κακοποίησης και άλλες με ποσοστά που αγγίζουν τα ύψη.

Η βία των γυναικών όπως έχει αναφερθεί και στα προηγούμενα κεφάλαια περιλαμβάνει κάθε πράξη βίας που έχει ως αποτέλεσμα την σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή τον πόνο στις γυναίκες. Σε όλο αυτό συγκαταλέγονται οι απειλές, οι εξαναγκασμοί ή η αυθαίρετη στέρηση της ελευθερίας του άλλου είτε στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή του, όπως είδαμε παραπάνω οι μορφές βίας είναι οι εξής: η σωματική, η λεκτική-ψυχολογική, η σεξουαλική καθώς και η οικονομική.

Πληροφοριακά, η βία αποτελεί την κύρια αιτία θανάτου για το 7% όλων των θανάτων ανάμεσα σε γυναίκες ηλικίας 15-44 ετών σε όλο τον κόσμο (Krug et all 2002).

Επίσης το 30% των γυναικών θυμάτων ανθρωποκτονιών σκοτώνονται από το σύντροφό τους (U.S Department of Justice, 2000). Τέλος 45-70% των γυναικών θύματα βίας αναφέρουν ότι και τα παιδιά τους έχουν υποστεί ένα είδος βίας και κακομεταχείρισης. (White, Smith, Koss & Figueredo, 2000).

Για την εξακρίβωση αυτών των στοιχείων θα παρουσιαστούν κάποιες έρευνες που έχουν σκοπό να αναδείξουν ποια μορφή βίας κυριαρχεί στις γυναίκες.

Αρχικά, η πρώτη έρευνα που θα παρουσιαστεί είναι από το ΚΕΘΙ Πάτρας. Η έρευνα διεξήχθη το 2003 και είναι η εξής: το δείγμα των γυναικών που συγκαταλέγονται στην έρευνα είναι 1200 γυναίκες. Ο μέσος όρος ηλικίας αυτών των γυναικών είναι από 18 έως και 60 ετών. Μέσα από αυτή την έρευνα του 2003 από το ΚΕΘΙ Πάτρας παρουσιάζεται ότι το 56% αυτών των γυναικών βιώνει λεκτική ή και ψυχολογική βία από το σύντροφό τους. Παράλληλα το 3,6% αυτών των γυναικών υφίσταται σωματική βία ενώ το 3,5% εξαναγκάζεται σε σεξουαλική επαφή. Τέλος το 23,6% των γυναικών του δείγματος δηλώνει ότι γνωρίζει κάποια γυναίκα από το συγγενικό ή και το φιλικό της περιβάλλον που έχει υποστεί βία από το σύντροφο/ σύζυγό της.

Από αυτή την έρευνα προκύπτει ότι η κυριότερη μορφή βίας που υφίστανται οι γυναίκες είναι η λεκτική-ψυχολογική βία. Αμέσως μετά κυριαρχεί η σωματική βία όπου και τις περισσότερες φορές είναι απόρροια της λεκτικής- ψυχολογικής.

Παράλληλα θα παρουσιαστεί και μια δεύτερη έρευνα που δημοσιεύτηκε στις 5/3/2014 στην εφημερίδα. Η έρευνα αυτή αναφέρεται στην κακοποίηση των γυναικών στην Ελλάδα σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και σε γυναίκες που έχουν υποστεί κάποια μορφή βίας στην παιδική τους ηλικία. Επίσης γίνεται αναφορά και σε έρευνα που γίνεται σε χώρες της Ευρώπης και περιλαμβάνονται τα ποσοστά βίας. Στην εφημερίδα «Deal News» η έρευνα δημοσιεύτηκε στις 5/3/2014 και αναφέρει ότι « Μαστίζει η κακοποίηση γυναικών στην Ελλάδα». Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται παρακάτω.

Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν πάνω από 42.000 γυναίκες, ηλικίας από 18 έως 74 ετών. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη δημοσκοπική έρευνα που έχει διεξαχθεί μέχρι σήμερα παγκοσμίως, για τη βία κατά των γυναικών. Αρχικά το 25% των Ελληνίδων έχει πέσει θύμα σωματικής ή και σεξουαλικής βίας από την ηλικία των 15 ετών και άνω, έναντι 33% στην Ε.Ε., σύμφωνα με τα αποτελέσματα έρευνας που έδωσε στη δημοσιότητα ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (FRA). Παράλληλα για το 19% των Ελληνίδων η σωματική ή/και σεξουαλική βία προέρχεται από τον σύντροφό τους -με τον μέσο όρο στην Ε.Ε. να ανέρχεται στο 22%.

Όσον αναφορά τα ποσοστά της Ευρώπης αναφέρεται ότι τα υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στη βόρεια Ευρώπη και στις σκανδιναβικές χώρες (52% στη Δανία, 47% στη Φιλανδία, 46% στη Σουηδία, 45% στην Ολλανδία), ενώ στις μεσογειακές χώρες τα ποσοστά είναι αρκετά κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (22% στην Ισπανία, στη Μάλτα και στην Κύπρο, 24% στην Πορτογαλία, 25% στην Ελλάδα και 27% στην Ιταλία).

Σύμφωνα με τους συντάκτες της έκθεσης, η διαφορά αυτή οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι στη βόρεια Ευρώπη οι γυναίκες έχουν πιο συχνά τη δυνατότητα να καταφύγουν σε κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης και ενθαρρύνονται να καταγγείλουν τα περιστατικά βίας.

Παράλληλα η έρευνα αναφέρει ότι το 43% των γυναικών έχει βιώσει κάποια μορφή ψυχολογικής βίας από έναν πρώην ή νυν σύντροφο, όπως π.χ. δημόσιο εξευτελισμό, απαγόρευση εξόδου από το σπίτι ή κλείδωμα στο σπίτι, εξαναγκασμό να δουν πορνογραφικό υλικό και απειλές χρήσης βίας. Επιπλέον, το 18% των γυναικών στην Ε.Ε., ή εννιά εκατομμύρια γυναίκες έχουν πέσει θύματα επίμονης παρακολούθησης (stalking), ενώ το 21% των γυναικών που έχουν πέσει θύματα επίμονης παρακολούθησης ανέφεραν ότι διήρκεσε πάνω από δύο χρόνια. Επίσης, το 55% των γυναικών στην Ε.Ε. δηλώνει ότι έχει βιώσει κάποια μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης.

Στην ίδια έρευνα περιλαμβάνονται και περιπτώσεις βίας κατά γυναικών στην παιδική ηλικία (κάτω των 15 ετών). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, το 23% των γυναικών στην Ελλάδα -έναντι 33% στην Ε.Ε.- είχε εμπειρίες σωματικής ή ψυχολογικής βίας κατά την παιδική ηλικία από κάποιον ενήλικα. Το 5% των γυναικών στην Ελλάδα -έναντι 12% στην Ε.Ε.- είχε εμπειρίες σεξουαλικής βίας κατά την παιδική ηλικία, οι μισές εκ των οποίων προέρχονταν από άνδρες που δεν γνώριζαν. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 67% των γυναικών δεν κατήγγειλε, στην αστυνομία ή άλλη οργάνωση, το πιο σοβαρό περιστατικό βίας από σύντροφο.

(<http://www.dealnews.gr/ellada/item/101976>, 2014)

Σύμφωνα και με το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας που διεξάχθηκε το 2014 συμπεραίνουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών που ανέρχεται στο 43% έχει υποστεί λεκτική- ψυχολογική βία.

Συμπερασματικά και οι δύο οι έρευνες έχουν να κάνουν με τα ποσοστά βίας των γυναικών καθώς και τη μορφή βίας που υπέστησαν. Σύμφωνα και με τις δυο έρευνες τα μεγαλύτερα ποσοστά βρίσκονται στην ψυχολογική- λεκτική βία, όπου στην έρευνα του 2003 ανέρχονται στο 56% και στη έρευνα του 2014 ανέρχονται στο 43%. Έτσι ο σύντροφος ξεκινά με την ψυχολογική βία και ύστερα καταλήγει στην σωματική βία όπου στην έρευνα του 2003 το ποσοστό ήταν 3,6% ενώ στη έρευνα το 2014 ήταν 25%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΡΟΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι κοινωνικοί λειτουργοί για να μπορούν να κατανοούν και να αντιμετωπίζουν με ευαισθητοποίηση την οικογενειακή βία , πρέπει να έχουν λάβει την κατάλληλη εκπαίδευση για τον χειρισμό τέτοιων ζητημάτων και οι υπηρεσίες να έχουν σωστή οργάνωση.

Στην Ελλάδα τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας είναι πολλά και οι κοινωνικοί λειτουργοί έρχονται κάθε μέρα σε επαφή με το φαινόμενο , οι οποίοι προβληματίζονται γύρω από τα θέματα της αναγνώρισης , κατανόησης , καταγραφής και αντιμετώπισης του προβλήματος (Χατζηφωτίου,και συν., 2003) . Ωστόσο στο εξωτερικό , μια μελέτη των αρχείων των περιπτώσεων της νοσοκομειακής κοινωνικής υπηρεσίας στην Βοστώνη στις αρχές του 20ού αιώνα κατέγραψε ότι το 34% αφορούσαν τη συζυγική βία (Gordon, 1989) . Μία άλλη έρευνα εκτίμησε ότι η ενδοοικογενειακή βία αναφέρθηκε στο 1/3 από τις 103 περιπτώσεις που αναλύθηκαν στα αρχεία των κοινωνικών υπηρεσιών του νότιου Λονδίνου (Maynard, 1985) .

Έρευνα στην Μεγάλη Βρετανία επίσης κατέληξε στο ότι παρά το υψηλό επίπεδο βίας κατά των γυναικών , οι κοινωνικοί λειτουργοί , καταγράφοντας το ιστορικό κάθε περίπτωσης , αναγνώρισαν άλλους παράγοντες ως πηγή του προβλήματος . Η βία δεν θεωρούταν ως αιτιολογικός παράγοντας για τα οικογενειακά προβλήματα και ως η αιτία που νιώθουν φόβο και αγωνία οι γυναίκες . Από το 12% των περιπτώσεων των γυναικών που κακοποιήθηκαν σωματικά από τον σύντροφό τους (Maynard,1985) , μόνο σε τρεις περιπτώσεις οι κοινωνικοί λειτουργοί θεώρησαν ότι έπρεπε να τις επισκεφτούν λόγω της βίας που έχουν υποστεί . Από την έρευνα αυτή δημιουργήθηκαν αμφιβολίες σχετικά με την εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών για την ενδοοικογενειακή βία και το γεγονός ότι τοποθετούν τις ανάγκες των γυναικών σαν δευτερεύουσες απέναντι στις ανάγκες των παιδιών , αντί να ενδιαφερθούν και για τις δύο εξίσου.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι κοινωνικές υπηρεσίες, λοιπόν, πρέπει απέναντι στο πρόβλημα να εστιάζουν στην συγκέντρωση ερευνητικού και άλλου υλικού πάνω στο οποίο να βασίζονται τα επιχειρήματά τους για την ενημέρωση του κοινού , την ενδυνάμωση και χειραφέτηση των γυναικών και την τελική καταστολή του προβλήματος .

7.1 ΠΡΟΛΗΨΗ

Οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι απαραίτητο να μπορούν να αναγνωρίζουν πότε η οικογενειακή βία υπάρχει σε μία οικογένεια . Αρκετοί είναι οι ερευνητές που κατηγοριοποίησαν και κατέγραψαν μερικούς από τους δείκτες της εν δυνάμει κακοποίησης . Σύμφωνα με τον De Vasto (2003:124) , ο παρακάτω κατάλογος συμπεριφορών του θύματος αλλά και του θύτη ο οποίος μπορεί να δώσει τις ενδείξεις ότι το άτομο βρίσκεται σε μία βίαιη σχέση , αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο αξιολόγησης για κάθε επαγγελματία που χειρίζεται περιστατικά βίας .

Θύματα-Επιβιώσαντες

- Συχνές αλλαγές συμπεριφοράς
- Κοινωνική απομόνωση
- Απουσίες από τον χώρο εργασίας
- Δυσκολία λήψης αποφάσεων
- Βλέμματα στον σύντροφο πριν απαντήσει σε ερωτήσεις
- Έντονη ανησυχία για τα παιδιά
- Αλλαγές στο ντύσιμο προκειμένου να καλύψουν τις πληγές
- Αρχή χρήσης αλκοόλ ή ουσιών
- Αναφορά της βίας από φιλικό άτομο
- Απόσυρση-ξέσπασμα σε κλάματα/Άρνηση του προβλήματος

- Σημάδια αγωνίας , κατάθλιψης , τάσεις αυτοκτονίας
- Σημάδια βίας σε γυναίκα που εγκυμονεί
- Προστατευτική συμπεριφορά προς τον σύντροφο

ΘΥΤΕΣ

- Υπερβολική ζήλια / κτητικότητα
- Υπερβολικός έλεγχος της καθημερινής ζωής της συντρόφου
- Παρενόχληση
- Διαφορετική συμπεριφορά στην δημόσια και στην ιδιωτική του ζωή
- Επιμονή στη λήψη όλων των αποφάσεων
- Απαγόρευση της συντρόφου να ερωτηθεί από τη ειδικό χωρίς την παρουσία του
- Απειλές για την απομάκρυνση των παιδιών
- Άσκηση ελέγχου ως προς τα χρήματα , την εργασιακή απασχόληση , την συμπεριφορά και την σύναψη γνωριμιών και φιλιών της συντρόφου
- Κατάχρηση αλκοόλ ή ουσιών
- Προσπάθειες απόδειξης διανοητικής κατωτερότητας της συντρόφου
- Άρνηση της προσωπικής ευθύνης και κατάρριψη ευθυνών στους άλλους
- Σημάδια αγωνίας , κατάθλιψης , τάσεις αυτοκτονίας.

Βέβαια σημαντική είναι η επικέντρωση στα χαρακτηριστικά που εμφανίζουν οι θύτες , τα οποία είναι πολύ σημαντικό να τα ξέρουν οι κοινωνικοί λειτουργοί που ασχολούνται με την κακοποίηση . Τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελούν σπουδαία δείγματα για την εκδήλωση της βίας απέναντι στην σύντροφο .

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΒΙΑΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

- Εμπειρίες βίας στην πατρική του οικογένεια (Pagelow 1984)
- Κατάχρηση αλκοόλ ή ουσιών

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση
- Διαταραχές της προσωπικότητας /Εκρήξεις συμπεριφοράς
- Παραδοσιακός τρόπος ζωής
- Έλλειψη συναισθηματικής έκφρασης
- Σημάδια συναισθηματικής και λεκτικής επιθετικότητας
- Απομόνωση
- Προβλήματα στην εργασιακή απασχόληση
- Αυταρχική προσωπικότητα
- Υπερβολική προσκόλληση στην γυναίκα
- Έκφραση ανάγκης για προσωπική λήψη αποφάσεων, έλεγχο και εξουσία
- Ελαχιστοποίηση της σημασίας της βίαιης συμπεριφοράς του

Οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι κοινωνικοί λειτουργοί οφείλουν να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας , να το κατανοούν και να το αντιμετωπίζουν με ευαισθησία . Οι ειδικοί αυτοί πρέπει να δίνουν μεγάλη βαρύτητα στους προγνωστικούς δείκτες εκδήλωσης της βίας , που αναφέρθηκαν και παραπάνω. Η πρόληψη είναι η μεγαλύτερη πηγή βοήθειάς για την καταπολέμηση του φαινομένου .

7.2 ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να είναι προετοιμασμένοι , συναισθηματικά και διανοητικά να συγκεντρωθούν σε θέματα που προκύπτουν συχνά, όταν έχει δημιουργηθεί ομάδα γυναικών που έχουν υποστεί κακοποίηση . Ένας παράγοντας όπου πρέπει να δώσουν έμφαση από την αρχή είναι εκείνος της δύναμης . Οφείλουν να ενισχύουν ψυχολογικά την κάθε γυναίκα ξεχωριστά και να την πείσουν ότι έχει τη δύναμη να τα καταφέρει, ξεκινώντας βέβαια από μία αξιωματική θέση που προϋποθέτει ότι οι γυναίκες ήδη έχουν δυνάμεις μέσα τους και ότι αυτό το πιστεύουν και οι ίδιοι οι ειδικοί . Σημαντικό παράγοντα επίσης αποτελεί η ομάδα να έχει σωστή

επικοινωνία και οι γυναίκες αυτές να μοιράζονται καταστάσεις μεταξύ τους και να δημιουργείται η θετική ενέργεια που χρειάζεται η ομάδα για να αλληλεπιδράσει .

Το άλλο σημαντικό θέμα είναι η ασφάλεια που πρέπει να παρέχεται στις κακοποιημένες γυναίκες και να διατηρείται μέσα στα πλαίσια της ομάδας . Οι γυναίκες αυτές έχουν ανάγκη να νιώσουν ασφάλεια οι ίδιες, αλλά παράλληλα να επικεντρωθούν στην ασφάλεια των παιδιών τους , ώστε να μην αποκτήσουν εμπειρίες ανάλογες με τις δικές τους .

Από το θέμα της ασφάλειας προκύπτει και η διερεύνηση για τις πιθανές πηγές βοήθειας στην κοινότητα στην οποία ζουν . Οι γυναίκες, αφού αισθανθούν ασφάλεια, συζητούν μέσα στην ομάδα, ενημερώνονται για τους φορείς όπου μπορούν να ζητήσουν βοήθεια , αποκτούν γνώση του νομικού συστήματος , του ρόλου της αστυνομίας, των ιατρικών και άλλων υπηρεσιών κ.λπ . Επίσης , ενημερώνονται για την αρωγή που προσφέρουν οι υπηρεσίες και συζητούν για πολιτισμικές και κοινωνικές προκαταλήψεις που επηρεάζουν την στάση της αστυνομίας , των γιατρών και άλλων λειτουργών .

Μπορεί να υποστηριχθεί ότι η παροχή εξωτερικής βοήθειας μαζί με την δυναμική της «εσωτερικής δύναμης» αποτελεί το μοτίβο ή το κυρίαρχο θέμα που επανέρχεται κατά τη διάρκεια λειτουργίας μίας τέτοιας ομάδας . Για παράδειγμα , η Miller (1991 :1999) πιστεύει ότι οι γυναίκες μπορούν να «χρησιμοποιούν τη δύναμη της μίας για να βοηθήσουν την άλλη ώστε να αυξηθούν οι ικανότητες , η αποδοτικότητα και η δυνατότητα της καθεμιάς να δρα» .Το σύστημα, λοιπόν , αλληλοβοήθειας που αναπτύσσεται στην ομάδα και στηρίζεται στις έννοιες της αποδοχής και του σεβασμού, ενθαρρύνει και στηρίζει αυτή τη δύναμη και τη συσχέτιση των γυναικών . Επίσης , τα θέματα που συζητούνται στην ομάδα συχνά δημιουργούν έναν φανταστικό καθρέφτη στον οποίο κάθε γυναίκα βλέπει μέρη του εαυτού της ή της κατάστασής της (Alonso and Rutan , 1988) .

Ένας ακόμη τρόπος βοήθειας για την αντιμετώπιση του θέματος της κακοποίησης των γυναικών από τους κοινωνικούς λειτουργούς είναι, όταν για παράδειγμα οι γυναίκες μιλάνε για το πόσο σκληρά έχουν προσπαθήσει να κάνουν τους συζύγους τους να αλλάξουν , οι κοινωνικοί λειτουργοί να πρέπει να τους υπενθυμίζουν ότι δεν πρέπει να επικεντρώνονται στην αλλαγή του άλλου , αφού σε προηγούμενο σημείο

της συζήτησης είχαν συμφωνήσει ότι κανένας δεν μπορεί να αλλάξει τον άλλον . Μία παρέμβαση , όπου θα βοηθήσουν τις κακοποιημένες γυναίκες να κοιτάξουν προς μία κατεύθυνση στην οποία θα έχουν περισσότερο προσωπικό έλεγχο και επιλογές .

Η κοινωνική εργασία είναι ένα επάγγελμα με ξεχωριστή δυναμική που την σημερινή εποχή καλείται να την αναπτύξει και στον χώρο της ενδοοικογενειακής βίας . Η ανάπτυξη των εμπειριών , των γνώσεων και των εξειδικεύσεων των επαγγελματιών γύρω από τον χώρο αυτό, σε συνδυασμό με τις πληροφορίες και τους οδηγούς των καλών πρακτικών που προέρχονται από επαγγελματίες άλλων χωρών με μεγαλύτερη εμπειρία στο πρόβλημα , θα αποτελέσουν το ιδανικό δίπτυχο που θα επιφέρει τα εγκυρότερα αποτελέσματα στην αντιμετώπιση του προβλήματος της βίας στην οικογένεια.

Όπως άλλωστε αναφέρεται και στη συνέντευξη με την Κοινωνική Λειτουργό του ΚΕΘΙ Πάτρας ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού εκτός από τη πρόληψη και την αποκατάσταση του εξυπηρετούμενου είναι και ως ένα σημείο πρακτικός και γραφειοκρατικός. Η Κοινωνική Λειτουργός στην συνέντευξή της επισημαίνει ότι η βία είναι ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο με παγκόσμια διάσταση με προεκτάσεις ψυχολογικές, ιατρικές, νομικές, κοινωνικές καθώς και οικονομικές. Από τη στιγμή λοιπόν που έρχεται σε πρώτη επαφή με την εξυπηρετούμενη ο ρόλος της είναι πολυδιάστατος. Αρχικά γίνεται λήψη κοινωνικού ιστορικού όπου αναφέρονται τα στοιχεία της γυναίκας, επίσης διερευνούνται οι ανάγκες της εξυπηρετούμενης καθώς γίνεται και η ιεράρχηση αυτών των αναγκών. Γενικότερα η κοινωνική λειτουργός προσπαθεί να δει σφαιρικά το ζήτημα, να κατανοήσει τις ανάγκες της και να δράσει αρχικά σε πρακτικό κομμάτι με αποτέλεσμα να βοηθήσει την κακοποιημένη γυναίκα. Πέρα όμως από το πρακτικό και το γραφειοκρατικό ρόλο, η κοινωνική λειτουργός μεσολαβεί και στην παραπομπή των εξυπηρετούμενων σε άλλες υπηρεσίες καθώς και στην παραπομπή τους σε κάποιο ψυχολόγο. Πιο συγκεκριμένα, όπως μάλιστα αναφέρεται και από την κοινωνική λειτουργό του ΚΕΘΙ Πάτρας προσφέρει ψυχοκοινωνική στήριξη στα θύματα με την παραπομπή σε κάποιο ψυχολόγο όπως προαναφέρθηκε, την παραπέμπει σε κάποια άλλη υπηρεσία για άλλου είδους βοήθεια όπως νομική συμβουλευτική καθώς και βοήθεια για τη διαδικασία των νομικών κομματιών. Τέλος ο ρόλος της κοινωνικής λειτουργού είναι και η συμμετοχή της στη βοήθεια αυτής της γυναίκας για την ενδυνάμωση της προσωπικότητάς της καθώς και

την ενίσχυσή της αλλά και τη διαχείριση του άγχους της, όλα αυτά βέβαια γίνονται σε πρώτη φάση πριν την παραπομπή της σε κάποια άλλη υπηρεσία ψυχοκοινωνικής στήριξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Το παρακάτω κεφάλαιο αναφέρεται στις απόψεις και στις πληροφορίες που μας έδωσαν δύο επαγγελματίες που ασχολούνται με το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και συγκεκριμένα της κακοποίησης των γυναικών.

Η πρώτη συνεντευξιαζόμενη ήταν η Κοινωνική Λειτουργός του Συμβουλευτικού Κέντρου Πάτρας. Το Συμβουλευτικό Κέντρο Πάτρας απευθύνεται σε γυναίκες που υφίστανται βία, συνεργάζεται με το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) σε θέματα συμβουλευτικής απασχόλησης καθώς παρέχει και δωρεάν νομική βοήθεια από το Δικηγορικό Σύλλογο Πάτρας. Τέλος όλες οι συμβουλευτικές υπηρεσίες παρέχονται δωρεάν και καλύπτονται από το απόρρητο της συμβουλευτικής.

Η συνέντευξη είναι η εξής:

1. Πως προστατεύετε μια γυναίκα από τη στιγμή που έρχεται στην υπηρεσία σας;

Η βία είναι ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο με παγκόσμια διάσταση, με προεκτάσεις ψυχολογικές, ιατρικές, νομικές, κοινωνικές και οικονομικές. Από τη στιγμή που έρχεται μια γυναίκα στην υπηρεσία μας την προστατεύουμε με πολλούς τρόπους. Αρχικά το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών παρέχει εξειδικευμένες και εξατομικευμένες υπηρεσίες σε γυναίκες. Πρώτα από όλα παρέχει ψυχολογική στήριξη σε θύματα βίας, νομική συμβουλευτική όπου το

θύμα ενημερώνεται για το οικογενειακό δίκαιο αλλά φυσικά παρέχεται και νομική βοήθεια αν μια γυναίκα επιθυμεί να ξεφύγει από το βίαιο περιβάλλον. Τέλος το Συμβουλευτικό Κέντρο τις παραπέμπει και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες.

2. Όταν έρχονται σε πρώτη επαφή οι γυναίκες μαζί σας ποια η ψυχολογική τους κατάσταση;

Οι περισσότερες γυναίκες που έρχονται εδώ είναι σε κατάσταση σοκ διότι συνήθως έχουν δεχθεί ένα πρόσφατο συμβάν βίας όπου τα σημάδια είναι εμφανή στο σώμα τους ή στο πρόσωπό τους, δηλαδή έχουν μώλωπες. Έτσι δεν ξέρουν τι να κάνουν, που να πάνε οπότε εγώ είμαι εκεί για να της καθοδηγήσω έτσι ώστε να πιστοποιηθεί το συμβάν. Άλλες γυναίκες έρχονται απλά για να ενημερωθούν γιατί δεν είναι έτοιμες ακόμα για οποιαδήποτε βοήθεια και άλλες έχουν συνειδητοποιήσει αυτό που υφίστανται και ζητούν βοήθεια για να ξεφύγουν από αυτή την κατάσταση.

3. Οι εξυπηρετούμενοι έρχονται με δική τους πρωτοβουλία ή παροτρύνονται από κάποιον; Πέρα από τις δύο εκδοχές έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον;

Τις περισσότερες φορές οι εξυπηρετούμενοι έρχονται χωρίς να το γνωρίζει κάποιος από το υποστηρικτικό περιβάλλον απλά για να ενημερωθούν. Έχει τύχει όμως να πάρει τηλέφωνο κάποιο τρίτο πρόσωπο για να ρωτήσει τις ενέργειες που πρέπει να κάνει για να έρθει κάποια γυναίκα στο Συμβουλευτικό Κέντρο, ωστόσο ενημερώνω το τρίτο πρόσωπο για τα βήματα που θα ακολουθήσει αλλά δεν καλούμε ποτέ από μόνοι μας τη γυναίκα αντιθέτως περιμένουμε να κάνει αυτή κρούση.

Όσον αφορά το υποστηρικτικό περιβάλλον, κάποιες γυναίκες έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον, κάποιες άλλες όχι. Συνήθως έχουν αλλά είναι τέτοια η ψυχολογική τους κατάσταση που δεν είναι σε θέση να το αναγνωρίσουν και να το χρησιμοποιήσουν. Έτσι όταν έρχονται εδώ και γίνεται καταγραφή και ιεράρχηση των αναγκών τους, γίνεται εμφανή κάποια βοήθεια και έτσι μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν.

4. Σε περίπτωση που το ζευγάρι έχει ανήλικα παιδιά, εμφανίζεται κάποια συγκεκριμένη διαδικασία;

Αν υπάρχουν παιδιά και το ζευγάρι αποφασίσει να χωρίσει η νομική σύμβουλος είναι αυτή που θα την καθοδηγήσει έτσι ώστε να τη βοηθήσει στη διεκδίκηση της επιμέλειας των παιδιών, τη διατροφή από το σύζυγο και αν δεν υπάρχουν χρήματα και σπίτι να διατάξει την μετοίκηση του συζύγου. Υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις που οι σύζυγοι φθάνουν σε αντιδικία για την επιμέλεια των παιδιών. Στις περισσότερες περιπτώσεις την επιμέλεια την παίρνει η μητέρα, για να μην συμβεί όμως αυτό θα πρέπει με κάποιο τρόπο ο σύζυγος να προσβάλλει την ικανότητα της μητέρας στην ανατροφή των παιδιών. Υπάρχουν όμως και περιστατικά που η γυναίκα αφήνει την επιμέλεια των παιδιών στο σύζυγο για προσωπικούς λόγους.

5. Μπορείτε να περιγράψετε το προφίλ του θύματος;

Οι κακοποιημένες γυναίκες παρουσιάζουν ευρύ φάσμα συμπεριφορών και συναισθηματικών προβλημάτων. Μπορεί να είναι γυναίκες κάθε εκπαιδευτικού, μορφωτικού, οικονομικού και κοινωνικού επιπέδου ανεξαρτήτως εθνικότητας, φυλής, θρησκείας. Βασικά χαρακτηριστικά είναι η χαμηλή αυτοεκτίμηση, ο φόβος, το αίσθημα αβοηθησίας, κατάθλιψη, έλλειψη ικανοτήτων ελέγχου της ζωής και της αυτονομίας. Επίσης είναι η αποδοχή του ρόλου τους λόγω προηγούμενης κακοποίησης ατόμων του οικογενειακού τους περιβάλλοντος, η ανάπτυξη του αισθήματος ντροπής και έτσι αποδέχονται την κατάσταση. Η έλλειψη επικοινωνιακής ικανότητας, η αποδοχή του κοινωνικού στερεοτύπου για το ρόλο τους στην οικογένεια. Παράλληλα στο προφίλ του θύματος περιλαμβάνεται και η ανάπτυξη συναισθημάτων ενοχής για αυτά που συμβαίνουν και προσδοκίας τιμωρίας, η ανικανότητα διαχωρισμού της σεξουαλικής πράξης από τον έρωτα και την αγάπη και αποδοχή της σεξουαλικής πράξης ως έκφραση συντροφικότητας και τέλος η ανάπτυξη συναισθημάτων όπως ο φόβος, ο θυμός και η απογοήτευση.

6. Με την εμπειρία σας πάνω στο θέμα της κακοποίησης έχετε παρατηρήσει κάποια κοινά χαρακτηριστικά των θυτών;

Οι βίαιοι άνδρες προέρχονται από όλα τα κοινωνικοοικονομικά επίπεδα. Συνήθως έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, ανταγωνιστικότητα, μπορεί να έχουν υπάρξει θύματα σωματικής κακοποίησης ως παιδιά ή να ενστερνίζονται τις παραδοσιακές αξίες. Βέβαια υπάρχουν και θύτες οι οποίοι είναι συμπαθητικοί

και φιλικό στη δημόσια σφαίρα, άλλοι που είναι αμφιθυμικοί, αγχώδεις, έχουν φόβο στη συναισθηματική αλληλεγγύη και την οικειότητα. Άλλοι έχουν άγχος στην αυτονομία της συντρόφου και φροντίζουν να την αποκόψουν από οποιονδήποτε μπορεί να τη βοηθήσει σε οποιοδήποτε επίπεδο, φυσικά παρουσιάζουν ζήλεια, χαμηλή αυτοεκτίμηση και έλλειψη αδυναμίας.

7. Ποια μορφή βίας εφαρμόζεται πιο συχνά από τους θύτες;

Όλες οι μορφές είναι σε στάδια, πρώτα η ψυχολογική- λεκτική, μετά η οικονομική και στο τέλος η σωματική που είναι και η πιο ξεκάθαρη ότι δέχεται βία γιατί υπάρχουν τα σημάδια. Η σεξουαλική βία δεν υπάρχει και τόσο έντονα ίσως γιατί πολλές φορές οι γυναίκες θεωρούν ότι αυτή η πράξη βρίσκεται μέσα στα συζυγικά τους καθήκοντα γιατί δεν γνωρίζουν ότι υφίστανται βιασμός μέσα στο γάμο από το νόμο. Από μία έρευνα του ΚΕΘΙ το 2003 ερευνήθηκε το ποσοστό της βίας σε γυναίκες ηλικίας 18-60 ετών όπου το δείγμα ήταν 1200. Η έρευνα αυτή έδειξε ότι το 56% των γυναικών βιώνει λεκτική ή και ψυχολογική βία. Το 3,6% υφίστανται σωματική βία ενώ το 3,5% εξαναγκάζεται σε σεξουαλική επαφή. Τέλος το 23,6% δηλώνει ότι γνωρίζει κάποια γυναίκα από το συγγενικό ή και φιλικό τους περιβάλλον που έχει υποστεί βία από το σύζυγο ή το σύντροφό της.

8. Ποιος είναι ο ρόλος σας ως Κοινωνική Λειτουργός σε μια τέτοια υπηρεσία.

Οι αρμοδιότητες ενός κοινωνικού λειτουργού σε μια υπηρεσία για γυναίκες που υφίστανται βία είναι η λήψη κοινωνικού ιστορικού από τη στιγμή που έρχεται το θύμα σε μας. Επιπλέον είναι η διερεύνηση των αναγκών της γυναίκας, η ιεράρχηση αυτών των αναγκών καθώς και η διερεύνηση του τρόπου βοήθειάς της. Βέβαια η ανάγκη της για ψυχοκοινωνική στήριξη και η παραπομπή της σε κάποιο ψυχολόγο ή κάποια άλλη βοήθεια από άλλη υπηρεσία και η παραπομπή της σε αυτή. τέλος η ενδυνάμωση και ενίσχυση της προσωπικότητάς της καθώς και η διαχείριση του άγχους της.

9. Μπορείτε να αναφέρεται κάποιες προτάσεις αντιμετώπισης του φαινομένου;

Στη σημερινή εποχή η καλύτερη πρόταση του φαινομένου είναι η πρόληψη. Πρέπει συνεχώς οι γυναίκες να ενημερώνονται για το τι είναι βία, για το πώς ένα απλό περιστατικό που θα το παραβλέψουμε μπορεί να γίνει η αρχή για

την εμφάνιση ενός χειρότερου περιστατικού αργότερα. Επίσης πρέπει να αναγνωρίσουμε και να αντιλαμβανόμαστε τους περιορισμούς όσο μικροί και αν είναι γιατί με τα χρόνια μπορεί να γίνουν μεγαλύτεροι. Οπότε οι γυναίκες πρέπει να έχουν ανοιχτές τις «κεραίες» τους και να καταλαβαίνουν τη σχέση τους με το άλλο φύλλο και να αντιλαμβάνονται αυτό που ζουν. Διότι η βία είναι ένας φαύλος κύκλος και αν δεν σταματήσει συνεχώς θα επαναλαμβάνεται.

Παράλληλα πάρθηκε συνέντευξη και από μια νομική σύμβουλο που συγκαταλέγεται στο Δικηγορικό Σύλλογο Αργινίου. Ασχολείται καθαρά με θέματα ενδοοικογενειακής βίας και ειδικότερα με ζητήματα κακοποίησης γυναικών. Η συνέντευξη είναι η εξής:

1. Πόσα χρόνια ασχολείσθε με τα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας και ειδικότερα της κακοποίησης γυναικών;

Ασχολούμαι σχεδόν είκοσι χρόνια με το ζήτημα της κακοποίησης των γυναικών. Ορκίστηκα το 1999 ως δικηγόρος και οι πρώτες υποθέσεις που ανέλαβα ήταν διαζύγια εξαιτίας ισχυρού κλονισμού. Τότε δεν υπήρχε ο νόμος για την ενδοοικογενειακής βίας, τα περιστατικά αυτά υπάγονταν στα άρθρα του Ποινικού Κώδικα περί σωματικών βλαβών, εξυβρίσεως κλπ και το 2006 όταν ήρθε ο νόμος 3500 ασχολούμαι συνέχεια με τέτοια περιστατικά.

2. Από τη στιγμή που έρχεται μια γυναίκα σε εσάς, ποια είναι η πρώτη ενέργεια που της προτείνεται;

Από την πρώτη στιγμή που έρχεται μια γυναίκα σε μένα προσπαθώ να βγάλω όλη την αλήθεια, να δω τι πραγματικά συμβαίνει καθώς και σε πόση έκταση. Οι γυναίκες που υφίστανται κακοποίηση κρύβουν πράγματα, δεν λένε την αλήθεια από ντροπή αλλά κυρίως από φόβο, εμφανίζουν αυτό που φαίνεται συνήθως την εξωτερική κακοποίηση από τα σημάδια που δεν μπορούν να κρυφθούν, κρύβουν όμως την απειλή, τον εκφοβισμό, την σεξουαλική κακοποίηση. Η πρώτη μου ενέργεια λοιπόν είναι να δω το εύρος της κακοποίησης αλλά και το χρονικό διάστημα που

αυτό συμβαίνει. Ανάλογα βέβαια με την περίπτωση που έχω μπροστά μου θα προτείνω και την καταλληλότερη λύση. Αν έρθει μια γυναίκα η οποία είναι «σακατεμένη» εξωτερικά έχει μώλωπες, χτυπήματα, γρατσουνιές το ο πρώτο βήμα που προτείνετε είναι να γίνουν οι απαραίτητες εξετάσεις από το νοσοκομείο για να υπάρξουν τα σχετικά έγγραφα και μετά να γίνουν ασφαλιστικά μέτρα όπου θα ζητηθεί η προσωρινή μετοίκιση του συζύγου, στη συνέχεια η διατροφή και η επιμέλεια των ανηλίκων αν υπάρχουν καθώς και η δική της αν δεν είναι σε θέση να διαθρέψει τον εαυτό της μόνη της και βεβαίως αμέσως να υποβάλλει αίτηση διαζυγίου.

3. Ποια είναι τα νομικά βήματα που ακολουθεί μια γυναίκα σε περίπτωση που θέλει να ξεφύγει από αυτή την κατάσταση;

Το πρώτο βήμα είναι η υποβολή μήνυσης για ενδοοικογενειακή βία. Δεύτερο βήμα είναι η κατάθεση ασφαλιστικών μέτρων με τα άρθρα 5,6,7 του νόμου 3500/2006 και το αίτημα εκδόσεως προσωρινής διαταγής που περιλαμβάνει την προσωρινή μετοίκιση του ασκούντος τη βία από τη συζυγική οικία μέχρι να συζητηθεί η έκθεση ασφαλιστικών μέτρων και μέχρι να εκδοθεί η απόφαση αυτής. Τρίτο βήμα είναι η κατάθεση αγωγής διαζυγίου με τον ισχυρό κλονισμό του γάμου από υπαιτιότητα του ασκούντος τη βία και η λήξη αυτού του γάμου. Μετά την άσκηση της μηνύσεως ο εισαγγελέας με διάταξή του καλεί το ζευγάρι στην ποινική διαμεσολάβηση όπου είναι μια διαδικασία που επεμβαίνει ο εισαγγελέας για να αποφευχθεί η ποινική διαδικασία στο ακροατήριο όπου καλούνται οι σύζυγοι να αποφασίσουν αν επιθυμούν την ποινική διαμεσολάβηση. Αν επιθυμούν παρακολουθούνται από Κοινωνικούς Λειτουργούς, δηλαδή κάποια σεμινάρια με σκοπό να αποβάλλουν αυτή την κατάσταση. Πολλοί το κάνουν για να αποφύγουν την κατάσταση με τα δικαστήρια, αυτό όμως δεν σταματά το διαζύγιο εκτός και αν οι ίδιοι το επιθυμούν.

4. Θεωρείτε ότι η περιοχή που ζει μια γυναίκα παίζει ρόλο στο να τη βοηθήσει ή να την αποτρέψει να μιλήσει;

Ναι, η περιοχή και το περιβάλλον παίζουν ρόλο στο να την παρακινήσει να αποκαλύψει αυτό που ζει όπως επίσης στο να την παρακινήσει να το κρύψει και να περνάει το «μαρτύριο» μόνη της. Οι μικρές κοινωνίες

ευνοούν την δεύτερη περίπτωση, την απόκρυψη αυτών των γεγονότων. Στις μικρές κοινωνίες οι γυναίκες δεν σκέφτονται αυτό που βιώνουν αλλά σκέφτονται το περιβάλλον, σκέφτονται τη θέση τους στο ευρύτερο περιβάλλον δηλαδή της οικογένειάς τους όταν δημοσιοποιηθεί αυτό το ζήτημα. Αυτός είναι ένας αποτρεπτικός παράγοντας, από την άλλη πλευρά όμως ενισχύει το δράστη διότι γνωρίζει ότι η γυναίκα του δεν θα μιλήσει και έτσι ασκεί περισσότερη βία πάνω της.

5. Συνήθως οι γυναίκες που έρχονται σε εσάς έχουν υποστηρικτικό περιβάλλον;

Καμία γυναίκα δεν έχει υποστηρικτικό περιβάλλον, τουλάχιστον το αμέσως επόμενο στενό περιβάλλον που είναι οι γονείς της και τα αδέρφια της. Τα παιδιά εφόσον είναι ενήλικες σπάνια υποστηρίζουν τη μητέρα αφού μένουν αδιάφορα προφασίζοντας τη διακριτικότητα, η αλήθεια είναι ότι φοβούνται γιατί τις περισσότερες φορές έχει ασκηθεί βία και σε αυτά για αυτό το λόγο δεν επεμβαίνουν. Αν μιλήσουμε για το υπόλοιπο περιβάλλον δεν είναι υποστηρικτικό, δυστυχώς οι γυναίκες λαμβάνουν υποστήριξη από κάποια φίλη τους όσο βέβαια της δίνεται το περιθώριο. Η κύρια υποστήριξη της γυναίκας υπάρχει από τη δικηγόρο.

6. Εσείς ως νομική σύμβουλος έχετε παρατηρήσει κάποια κοινά χαρακτηριστικά των θυτών;

Ναι, έχουν διαφορές αλλά έχουν και ομοιότητες οι δράστες. Τα κοινά σημεία των δραστών είναι το περιβάλλον που μεγάλωσαν δηλαδή παιδιά που μεγάλωσαν με βία είναι μαθηματικά βέβαιο ότι θα ασκήσουν και αυτά χωρίς βέβαια να λαμβάνουμε υπόψη και τις εξαιρέσεις. Παιδιά που είδαν τον πατέρα να κακοποιεί τη μητέρα τους αργότερα θα κακοποιήσουν και αυτά τη σύζυγο ή τη σύντροφό τους. Επίσης παιδιά που υπέστησαν βία από τους γονείς τους είναι πιθανό να ασκήσουν και αυτά ως ενήλικες. Ένα ακόμα κοινό χαρακτηριστικό των θυτών είναι η έξη τους από ουσίες είτε είναι αλκοόλ, ναρκωτικά, τζόγο-τυχερά παίγνια, είναι οι συνήθειες όπου από μικροί είχαν αποκτήσει και δεν μπορούν να αποβάλλουν. Βέβαια υπάρχουν και δράστες που είναι μορφωτικού επιπέδου υψηλότετου καθώς

και κοινωνικού όπου είναι ανεξάρτητοι από οποιαδήποτε έξη και χρήση, είναι λιγότεροι αλλά υπάρχουν.

7. Παρά τις νομικές συμβουλές που προτείνετε στις γυναίκες νιώθουν ασφάλεια για να προχωρήσουν;

Όχι, κατά το μεγαλύτερο ποσοστό όχι! Φοβούνται να κάνουν το βήμα και ειδικά τη στιγμή που θα κοινοποιηθεί η αίτηση των ασφαλιστικών μέτρων με το αίτημα της προσωρινής διαταγής, θα κοινοποιηθεί στο δράστη με τον οποίο μένουν στο ίδιο σπίτι. Αρχίζουν να νιώθουν ασφαλείς και ότι ο νόμος τις προστατεύει όταν εκδοθεί η προσωρινή διαταγή και αναγκαστεί ο σύζυγος να φύγει από την οικογενειακή στέγη ή ζητήσουν οι ίδιες να φύγουν και τους επιτραπεί. Εκεί αρχίζουν να αισθάνονται ότι υπάρχει και για αυτές προστασία. Οι περισσότερες αναφέρουν : « τι θα γίνει όταν φέρεις στο σπίτι το χαρτί και δει ότι τον πήγα στα δικαστήρια».

8. Μπορείτε να αναφέρεται κάποιες προτάσεις αντιμετώπισης του φαινομένου;

Την ώρα που και μείς σαν γονείς «τραβάμε» το αυτί του παιδιού ή του κόβουμε μια ελαφριά ξυλιά το παιδί υφίστανται βία και κάποια στιγμή θα το βγάλει στη ζωή του. Θα πρέπει λοιπόν να αλλάξει η κοινωνία εκ βαθέων. Εξωτερικά θα αναφερθώ σε προτάσεις αντιμετώπισης. Πρώτα απ' όλα η μη συνέχιση και η μη συντήρηση αυτού του φαινομένου από την ίδια τη γυναίκα. Όταν θα φας μια φορά ξύλο είναι μαθηματικά βέβαιο ότι θα ξανασυμβεί. Όταν συμβεί την πρώτη φορά ο δράστης θα σου ζητήσει συγγνώμη, θα ισχυριστεί ότι έκανε λάθος, θα πει πως σε αγαπάει όμως αν όχι την επόμενη μέρα σε βάθος χρόνου θα το ξανακάνει! Πρέπει οι γυναίκες εκείνη τη στιγμή που θα γίνει το πρώτο περιστατικό να φύγει, να τον πάει κατηγορούμενο. Εκεί θα δει ο δράστης ότι δεν έχει περιθώρια να το ξανακάνει ακόμα και αν η γυναίκα αποσύρει την καταγγελία. Μια άλλη πρόταση είναι να καταλάβει η γυναίκα ότι ο σύντροφός της ότι έχει «πρόβλημα» αν αυτό λέγεται αλκοόλ, ναρκωτικά, τζόγος και να λυθούν όλα με το διάλογο στο πλαίσιο που μπορεί να γίνει αλλά και στο πλαίσιο που υπάρχει και η δυνατότητα να ειπωθούν πράγματα και να γίνουν κατανοητά γιατί ο διάλογος χρειάζεται βίο. Όμως εδώ υπάρχει και η

αντίθετη πλευρά όπου μια γυναίκα προκαλεί το σύζυγό της να τη χτυπήσει με σκοπό να καταχραστεί τα προνόμια που δίνει ο νόμος 3500. Δεν αντιμετωπίζουμε έτσι το φαινόμενο. Χρειάζεται παιδεία, ειλικρίνεια και προσπάθεια και από τις δύο πλευρές να κατανοούν την κατάσταση και να σταματάνε εδώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας και ιδιαίτερα της κακοποίησης των γυναικών έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις στις μέρες μας. Η κυβέρνηση παίρνει μέτρα κατά των βίαιων αλλά καθυστερεί να θέσει σε εφαρμογή μια σφαιρικότερη πρόληψη της βίας. Αν επιθυμούμε την αποφυγή της συζυγικής βίας πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στην εκπαίδευση των ενήλικων και προπάντων των νέων.

Τα θεραπευτικά προγράμματα όπως αναφέροντα στο κεφάλαιο πέντε που έχουν δημιουργηθεί προορίζονται για τους βίαιους άνδρες αλλά δεν έχουν επιφέρει τόσα θετικά αποτελέσματα καθώς δεν συνειδητοποιούν την έκταση τόσο της ψυχολογικής όσο και της σωματικής φθοράς που έχουν υποβάλλει τις συντρόφους τους. Πολλοί άνδρες όσο και αν δεν θέλουν να το παραδεχτούν εξακολουθούν να πιστεύουν το πατριαρχικό μοντέλο, όπου πάντοτε κυρίαρχο ρόλο έχει η αντρική φιγούρα με αποτέλεσμα να εφαρμόζουν βίαιες μεθόδους στη γυναίκα τους. Βέβαια, δεν είναι όλοι οι άνδρες βίαιοι. Οι άνδρες που λειτουργούν με ευαισθησία και τρυφερότητα, καλό θα ήταν να εργαστούν για τη συγκρότηση κοινών αξιών που δεν συνδέονται με τη δύναμη και την επιθετικότητα αλλά με το σεβασμό του άλλου.

Βέβαια και από τη έρευνα το 2014 προκύπτει ότι οι γυναίκες με ιστορικό παιδικής κακοποίησης εμφανίζονται να έχουν περισσότερες πιθανότητες επαναθυματοποίησης ως ενήλικες συγκριτικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Οι κακοποιημένες γυναίκες του δείγματος έχουν υπάρξει : α) μάρτυρες σκηνών βίας στην οικογένεια που μεγάλωσαν, β) θύματα ενδοοικογενειακής βίας κατά την παιδική ηλικία, και γ) θύματα βίας σε προηγούμενες ερωτικές σχέσεις κατά την ενήλικη ζωή και παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά κακοποίησης σε σχέση με τις υπόλοιπες γυναίκες, για τις οποίες δεν ισχύει καμία από τις παρακάτω συνθήκες.

Συμπερασματικά και από τις 2 έρευνες φαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών υφίσταται λεκτική-ψυχολογική βία από το σύζυγο/σύντροφό τους. Αυτό επιβεβαιώνεται και στο κεφάλαιο έξι όπου αναφέρονται τα ερευνητικά δεδομένα και οι έρευνες του 2003 και 2014.

Εκτός από λεκτική-ψυχολογική βία ακόμα μια μορφή είναι η σεξουαλική όπως επαληθεύεται και στο κεφάλαιο δύο. Πολλές γυναίκες δεν γνωρίζουν ότι υφίσταται ο όρος «βιασμός μέσα στο γάμο», κάτι που παρουσιάζεται από τη συνέντευξη με την κοινωνική λειτουργό του ΚΕΘΙ οπότε δεν γνωρίζουν ότι μπορούν να κατηγορήσουν το σύντροφό τους για σεξουαλική βία. Όπως είδαμε παραπάνω στο κεφάλαιο τρία αναφέρονται όλα τα άρθρα από τον νόμο 3500/2006 όπου της δίνει πολλά προνόμια καθώς και μια υπεράσπιση για να σταματήσει να βιώνει τη βία από το σύντροφό της.

Καταλογίζεται ότι οι γυναίκες θύματα δεν αντιδρούν καθώς είναι υπερβολικά υποταγμένες, αλλά στην πραγματικότητα απλώς αναπτύσσουν στρατηγικές προσαρμογής για να περιορίσουν τη βία του συντρόφου και να διασώσουν την εστία και την οικογένεια. Καθώς παραμένουν σε μια κατάσταση ψυχολογικής εξάρτησης και υφίστανται βιαιότητες, εξακολουθούν να πιστεύουν ότι μόνο αυτός ο άντρας μπορεί να τις προστατέψει από τον εξωτερικό κόσμο. Έτσι, η προοπτική του να ξαναβρεθούν ανεφοδιάστες και χωρίς στοργή είναι πιο επίφοβη και από την ίδια τη βία. Επίσης πολλές γυναίκες παραμένουν στο ενδιάμεσο, μη θέλοντας να συνεχίσουν να υπομένουν τη βία, αλλά και μη γνωρίζοντας πώς να φύγουν. Μια κατάσταση βίας δεν μπορεί να σταματήσει από τη μια μέρα στην άλλη. Η αποδέσμευση από την επιβολή ενός βίαιου συντρόφου είναι μια αργή διαδικασία και οι γυναίκες θύματα δίνουν συχνά την εντύπωση ότι δεν ξέρουν τι θέλουν. Εντούτοις, τα πηγαινέλα στην εστία δεν είναι αποτυχίες, αλλά στάδια που επιτρέπουν στις γυναίκες να δοκιμάζουν την ικανότητά τους να ζουν μόνες. (... Το φύλο της Κοινωνικής Πολιτικής/ Μαρία Στρατηγάκη/ 2007/ Εκδόσεις Μεταίχμιο)

Για την οριστική αναχώρηση μιας γυναίκας από το σύντροφο της μεσολαβούν αρκετά στάδια. Αρχικά, οι γυναίκες εγκαταλείπουν το βίαιο σύντροφο μια πρώτη φορά και έπειτα επιστρέφουν πλάι του. Επαναλαμβάνουν ετούτη τη διαδικασία πολλές φορές πριν διακόψουν οριστικά. Το γεγονός ότι εγκαταλείπουν για ένα διάστημα τη συζυγική εστία, τους επιτρέπει να δοκιμάσουν τη ζωή χωρίς το

σύντροφο κάθε φορά που βρίσκονται μόνες, αποκτούν λίγο περισσότερο εμπιστοσύνη στους εαυτούς τους και περισσότερη αυτονομία. Οι απόπειρες αναχώρησης επιτρέπουν στις γυναίκες να αποκτήσουν την απαιτούμενη σταθερότητα και αποφασιστικότητα για να ετοιμάσουν την οριστική εγκατάλειψη από μέρους τους του συντρόφου τους. Παράλληλα με όλα αυτά, όταν μια γυναίκα αποφασίζει να φύγει ο άντρας καταφεύγει σε πολλές μεθόδους προκειμένου να την εμποδίσει, αυτή μπορεί να είναι η ελαχιστοποίηση της σοβαρότητας της βίας του, η μετανόησή του, η υπόσχεση ότι δεν θα επαναληφθεί καθώς και η απειλή του για αυτοκτονία. (... Το φύλο της Κοινωνικής Πολιτικής/ Μαρία Στρατηγάκη/ 2007/ Εκδόσεις Μεταίχμιο)

Τέλος σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά που είδαμε είναι στο κεφάλαιο επτά όπου αναφέρεται στο ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού, κάτι που προκύπτει και από το κεφάλαιο οχτώ που παρουσιάζεται η συνέντευξη της Κοινωνικής Λειτουργού του ΚΕΘΙ Πάτρας. Ο ρόλος του εστιάζει στην πρόληψη αλλά και την αποκατάσταση του θύματος. Όπως άλλωστε αναφέρεται και στη συνέντευξή της ο ρόλος της στην αποκατάσταση είναι πιο πολύ πρακτικός αφού γίνεται λήψη κοινωνικού ιστορικού, ιεράρχηση των αναγκών του θύματος καθώς και ψυχοκοινωνική στήριξη αλλά και ενδυνάμωση της προσωπικότητας και διαχείρισης του άγχους του θύματος.

Για την αρχή μια σωστής πρόληψης πρέπει να δοθεί έμφαση στις πιο λεπτές μορφές βίας, δηλαδή στην κυριαρχία και τις απειλές, να διδαχθεί ο εντοπισμός και η απόρριψη και φυσικά να βελτιωθεί η εικόνα των γυναικών για τον εαυτό τους. Αρχικά για την εξάλειψη της βίας στα ζευγάρια οφείλεται να ενθαρρυνθούν οι γυναίκες να επανεπιβεβαιώνονται, να αντιμετωπίζουν τους άνδρες θέτοντας όρια και λέγοντας όχι σε κάποιες συμπεριφορές. Πρέπει να αναλάβουν τον έλεγχο του εαυτού τους, να εκπαιδεύσουν το σύντροφό τους αρνούμενες από την αρχή της σχέσης κάποιες παρεκκλίσεις, πρέπει να καθορίσουν κανόνες και φυσικά να προσδιορίζουν τι πρόκειται να ανεχτούν και τι όχι. Προφανώς όλα αυτά τα ερεθίσματα έχουν δοθεί από την παιδική ηλικία και δεν είναι εύκολα να αλλάξουν.

Ένα πρώτο βήμα για την πρόληψη της βίας είναι η εκπαίδευση. Όσα παιδιά έχουν παρευρεθεί σε σκηνές βίας μεταξύ των γονιών τους κινδυνεύουν να το αναπαράγουν

στην ενήλικη φάση τους ή να γίνουν οι ίδιοι βίαιοι ή να μην ξέρουν να προστατευτούν από τις βιαιοπραγίες. Η εκπαίδευση λοιπόν είναι αυτή που θα διδάξει τη συγκράτηση της επιθετικότητας και την αποστροφή από τη βία. Πρέπει να θέσει σε κυριαρχία την αξία στη σχέση με τον άλλο. Παράλληλα για τον εντοπισμό βίαιων στοιχείων θα είναι καλό η εργασία με μια ομάδα εφήβων με σκοπό την εμφάνιση των πρώτων μικροβιαιοτήτων στις σχέσεις τους. Τέλος, υπάρχει ένα ολόκληρο εκπαιδευτικό έργο που μπορεί να γίνει πάνω στις γυναίκες και στους άνδρες όπου γενικά πρέπει να διδαχθεί η αποδοχή της διαφοράς, του κύρους, της ανοχής και το σεβασμό των κανόνων.

Επίσης σημαντικό ρόλο παίζουν και οι καμπάνιες των ΜΜΕ όπου δεν πρέπει να ενισχύουν τα στερεότυπα και να αντιπαραθέτουν τις γυναίκες με τους άνδρες. Είναι σημαντικό οι καμπάνιες των ΜΜΕ εναντίον της βίας των γυναικών να μην γίνονται μόνο προς την κατεύθυνση των γυναικών αλλά και των ανδρών.

(... Το φύλο της Κοινωνικής Πολιτικής/ Μαρία Στρατηγάκη/ 2007/ Εκδόσεις Μεταίχμιο)

Όσο λιγότερο κοινωνικά αναγνωρισμένο είναι ένα φαινόμενο τόσο δυσκολότερο είναι να μιλήσουμε γι' αυτό. Όπως αναφέρεται και στο πρώτο κεφάλαιο, πρέπει να προσδιορίσουμε τη βία και να μάθουμε να την εντοπίζουμε ακόμη και στις πλέον δυσδιάκριτες μορφές της. Να περάσουμε ακόμα πιο έντονα μηνύματα στις γυναίκες ώστε να θέτουν όρια, να απαιτείται σεβασμός, να μην δέχονται τη βία, να βγουν από την απομόνωση, να βοηθήσουν τον εαυτό τους και να μιλήσουν για αυτά στην οικογένειά τους ή σε μια ένωση. Στους βίαιους άνδρες πρέπει να πούμε ότι η άρνηση δε λύνει τίποτε, ότι η βία είναι καταστροφική για το θύμα τους αλλά και για τους ίδιους. Πρέπει να ενημερωθούν για το που μπορούν να καταφύγουν για συμβουλή καθώς και για τις νομικές κυρώσεις που ενδέχεται να υποβληθούν. Τέλος σημαντικό ρόλο σε όλο αυτό παίζουν οι μάρτυρες όπου μπορούν να μιλήσουν με τις γυναίκες θύματα και να βρουν λύσεις μαζί τους.

Όπως και να 'ναι, είτε μένουν είτε φεύγουν, πρέπει οι γυναίκες να μάθουν να λένε «στοπ» και να θέτουν τους όρους τους. Πρέπει να σπάνε τη σιωπή που περιβάλλει τη βία. Δεν είναι δυνατόν να παραμένουν στη σχέση παρά μόνο αν ο άντρας είναι ικανός

να ξεπεράσει στιγμές οργής και συγκρούσεις χωρίς να γίνει βίαιος, αν είναι ικανός να ακούσει και να σεβαστεί το λόγο της γυναίκας. Πρέπει η γυναίκα να μπορεί να εκφράζει τη διαφωνία της, να μπορεί να δείχνει τον εκνευρισμό της ή την κόπωση της δίχως να προκαλεί κρίση βίας στο σύντροφό της. Όπως φαίνεται και στη συνέντευξη από τη νομική σύμβουλο όπου προτείνει στις γυναίκες που θα δεχτούν για πρώτη φορά κάποια μορφή βίας να «φύγουν» και να καταγγείλουν το σύντροφό τους έτσι ώστε είτε ξαναγυρίσουν σε αυτόν είτε φύγουν για να εμποδώσει ο θύτης ότι δεν έχει περιθώρια επανάληψης της βίας. Επίσης να αντιλαμβάνονται οι γυναίκες τις αδυναμίες και τα προβλήματα των συντρόφων τους και να λαμβάνουν τα μέτρα τους πριν ξεκινήσει η βία. Τέλος η νομική σύμβουλος προτείνει ότι ρόλο σε όλα αυτά παίζει η παιδεία και ο διάλογος γιατί όπως αναφέρει για να γίνει ένας σωστός διάλογος και από τις δύο πλευρές χρειάζεται βίος.

Επίσης, μέσα από τη συνέντευξη της κοινωνικής λειτουργού του ΚΕΘΙ Πάτρας επισημάνθηκαν κάποιες προτάσεις όπου δεν είναι άλλες από την ενημέρωση. Προτείνει ότι οι γυναίκες πρέπει συνεχώς να ενημερώνονται για το τι εστί βία, τις μορφές καθώς και να αντιλαμβάνονται αυτό που ζουν με το σύντροφό τους αλλά και τον παραμικρό περιορισμό που θα τους επιβάλλει.

Οι συζυγικές τους βιαιότητες επιδρούν πάνω στην υγεία των γυναικών και των παιδιών και, με αυτή την έννοια, είναι ζήτημα της δημόσιας υγείας αλλά επίσης και ζήτημα ολόκληρης της κοινωνίας και των αξιών που αυτή η κοινωνία θέλει να τονίζει. Συμπεριφορές που θίγουν την αξιοπρέπεια των ατόμων δεν μπορούν να τυποποιούνται ή να θεωρούνται απλές ιδιωτικές υποθέσεις. Για να αποτελείται μια κοινωνία από υπεύθυνα άτομα, πρέπει να τροποποιηθούν οι κοινωνικές αξίες, έτσι ώστε να οικοδομηθεί μια κοινωνία με περισσότερη ισόνομη και με μεγαλύτερο σεβασμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγάθωνος και Τσαγκαράκη, 1999: 58
- Αδαμίδης, 1995: 393
- Αγάθωνος- Γεωργοπούλου, 1993: 138
- Βία κατά των γυναικών (Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής)
Μαρία Στρατηγάκη/ 2007/ Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
- Εγκυκλοπαίδεια- Πάπυρους Larousse Britannica Τόμος 7, 2006,
σελ.628-629
- Δρ. Σεβαστή Χατζηφωτίου, Ενδοοικογενειακή Βία Κατά των
Γυναικών και Παιδιών, Διαπιστώσεις και Προκλήσεις για την
Κοινωνική Εργασία, Αθήνα 2004, Εκδόσεις Τζιόλα
- Ελένη Βαρίκα, Αθήνα, 1987
- Ζ. Λακάν ,Η οικογένεια. Τα οικογενειακά συμπλέγματα στην
διαμόρφωση του ατόμου , μτφ. Δ. Βεργέτη , Κατανιώτης , Αθήνα
1987, σελ 351
- Ζώγια Χρονάκη 1999
- Η Ελλάδα των γυναικών, Διαδρομές στο χώρο και το χρόνο, 1992,
Εναλλακτικές Εκδόσεις/ Γαία 1
- .(Η κακοποιημένη γυναίκα, η βία μέσα στην οικογένεια MARIE
FRANCE HIRIGOYEN, 2006, Εκδόσεις Πατάκη)
- Η εξέγερση των Κυρίων. Η γένεση μιας φεμινιστικής συνείδησης στην
Ελλάδα, 2011, εκδόσεις Παπαζήση
- Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών Ιδιότητα. Το φύλο των
δικαιωμάτων εξουσία, γυναίκες και ιδιότητα του πολίτη, 1999,
Εκδόσεις Νεφέλη
- ΝΟΜΟΣ 3500/2006

- Οικογένεια και νέες μορφές γονεϊκότητας. Επιμέλεια Νίκου Παπαχριστόπουλου, Κυριακής Σαμαρίδη, 2012, Opportuna
- ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ, 1985
- Σιάντης και Μανόπουλος, 1987:352
- Συμβούλιο επιμόρφωσης στην κοινωνική εργασία. Ενδοοικογενειακή βία. Διεπιστημονική προσέγγιση στη πρόληψη και την αντιμετώπιση, 2008, Α Εκδόσεις
- Τσιγγρής, 1996:99
- Τσιγγρής, 1996:101
- Τσιγγρής, 1996:104
- Φρίντριχ Έγκελς , 1982, σ. 186-187
- Χατζηφωτίου, και συν., 2003
- Sourvinou - Inwood, C. (1990), "Sophocles' Antigone as a Bad Woman" in Dieteren, F. - Kloek, E. (eds.) (1990) Writing Women into History (Amsterdam, Amsterdamse Historische): 11-40.
- Alonso and Rutan , 1988
- Bales και Parsons, Talcott Parsons & Robert Bales, 1955, σ.60
- De Vasto 2003:124
- Emile Durkheim, 1975 σ. 111-112
- Gordon, 1989
- J.Lacan, «Television», στο Autres écrits, Seuil, Παρίσι 2001, σ. 532.
- J. Lacan, Le Seminaire. Livre XVII. L'envers de la psychanalyse, Seuil, Παρίσι 1991, σ.129
- Krug et all 2002
- Loizidou, 2002:150-152
- Loizidou, 2002: 152-154
- Maynard, 1985
- Miller 1991 :1999
- Pagelow 1984
- Srancine Ouellet, Jofeyn Lindsay κ.α LaV Violence psychologique entre conjoints Sesrepresentations Selon le genre, CRI-VIFF αρ.3, Κεμπεκ, 1996

- Wallace, 2002:75
- White, Smith, Koss & Figueredo, 2000
- U.S Department of Justice, 2000
- www.pik.org.cry/news/read/39
- www.katafygiogynaikas.org/prostasia/conect/ορισμός-και-μορφές-κακοποίησης
- www.oikogeneiakos.gr
- Psychosynthesis.gr/via-stin-oikogeneia, 2009
- <http://www.dealnews.gr/ellada/item/101976> , 2014